ORLOVSKA KNJIŽNICA

SVEZAK 5

Dr IVO PROTULIPAC

HRVATSKO ORLOVSTVO

ZAGREB
1926

ORLOVSKA KNJIŽNICA
SVEZAK 5.

Dr IVO PROTULIPAC:

HRVATSKO ORLOVSTVO

ZAGREB 1926

IZDAO HRVATSKI ORLOVSKI SAVEZ

TISKARA „MERKANTILE“ U ZAGREBU

BRATSTVU, SLOZI I JEDINSTVU
ORLOVSKOG RODA

Predgovor

O Orlovstvu ima malo sustavnih djela: ono je pokret, koji je ostavio daleko dublje tragove u dušama tisuća, nego u knjigama orlovskih pisaca. Orlovski su radnici posvetili najveći dio svojih sila praktičnom radu u narodu i stvaranju jake organizacije katoličke omladine. Za pisanje knjiga ostalo je premalo vremena. Orlovska ideologija i rad Orlovstva prikazani su u glavnom u člancima, koji su izlazili u orlovskim listovima. Sve je to u glavnom pisano kratko i bez sistema: pojedina su se pitanja obrađivala prema potrebi momenta. Ti su članci, posve naravno, teško pristupačni i većini članstva, a kamo li široj javnosti.

Nestašica jednog sustavnog djela o Orlovstvu neugodno se osjećala u orlovskom pokretu. Ona je izazvala i mnoge zablude u shvaćanju Orlovstva, njegove ideologije, organizacijskog sistema i metode rada. Zato je pisac želio, da makar djelomično udovolji toj potrebi. On je pokušao da obradi glavni dio orlovskog programa, prikazavši ujedno orlovsku organizaciju na djelu i u kratkim potezima povjest njezina rada i razvoja. Detaljna povijest mogla bi biti predmetom jedne posebne knjige, koja je takodjer veoma potrebna. Dok ne dobijemo takovu, dokumentarno izrađenu knjigu, i ovaj će prikaz moći da zadovolji. Radi toga nije u ovu knjigu moglo da uđe dosta toga, što je samo po sebi i važno i zanim-

tjivo. Ideološki prikaz orlovske nauke ograničen je također na glavne osnove Orlovstva: pojedinosti kao do sada, tako i u buduće, bit će predmetom posebnih studija i prikaza. Orlička organizacija razvijala se kod nas paralelno s orlovskom i u sličnim prilikama. Detaljan prikaz orličke organizacije ne ulazi u okvir ove knjige radi ograničenog opsega i radi izvjesnih zasebnosti.

Orlovstvo nije papirnati pokret. Orlovstvo se danas proživljava, snažno i duboko, vršeći veliki preporod duhova u znaku vječnoga Križa. Pisac ne želi ništa drugo, nego da ovi njegovi reci pomognu poznavanju Orlovstva i da posluže bratstvu, slozi i jedinstvu orlovskog roda.

Pisac.

I.

Jasna načela - određeni putevi

Orlovstvo

„Orlovi! Vaše je ime divno i genijalno. Vaša je zadaća, da budete vjerni domovini i obitelji, Crkvi i vjeri Katoličkoj".

(Sv. Otac Papa Pijo XI. hrvatskim Orlovima 18. IX. 1925.)

Orlovstvo! Ime mnogo spominjano. Od redova vjernih katolika do ustiju sinova tame, od hramova Božjih do crnih loža slobodnih zidara odjekuje to ime: Orlovstvo, Orlovstvo! Jedni ga izgovaraju s ljubavlju i srce im se diže u svetom zanosu za velikom Idejom, drugima se usta pjene i oči sijevnu kada čuju to ime.

Orlovstvo! Što je? Što hoće!

Odgovor na ovo pitanje daje nam već Orlovska »Zlatna knjiga« i Poslovnik. Pa ipak imade mnogo također dobrih ljudi, kojima je nejasna bit i svrha Orlovstva. Koji ne mogu da sebi pravo predstave sve načelne poglede, iz kojih dolazi sam po sebi odgovor na pitanje: Što je Orlovstvo?

Orao je katolička prosvjetna i tjelovježbena uzgojna narodna omladinska organizacija, koja posebnim sredstvima obrazuje narodnu omladinu tako, da stvori kršćanski uzgojen, duševno i tjelesno zdrav, naobražen i organizovan narod.

To je Orao. To je Orlovstvo.

Orlovstvo po svojoj organizaciji, po svojim ciljevima i po načinu svojega rada čini posebnu pojavu u nizu katoličkih organizacija.

Orao - slavenska organizacija

Orlovska organizacija nije svjetska-kozmopolitska. Orlovstvo je isključivo slavenska organizacija i rašireno je samo po zemljama, koje nastavaju Slaveni. Za sada imadu orlovsku organizaciju samo Čehoslovaci, Slovenci i Hrvati. Na sastanku kulturnih slavenskih radnika koncem mjeseca lipnja 1926. zaključeno je, da se orlovska organizacija prenese i na poljsko i ukrajinsko tlo. Usto imade Orlova među američkim Slavenima.

Svaka organizacija mora da svoje korijenje vuče iz duše naroda, u kojemu nastaje i u kojemu se razvija. Duša svih Slavena, a napose nas Hrvata, imade posebna svoja obilježja, po kojima se znatno razlikujemo od drugih narodnosti. Da napomenemo samo dvije naše karakteristike: orlovska organizacija po svojoj naravi je organizacija reda i stroge discipline. Unutarnji red u organizaciji strogo je odmjeren. Ovo je najteže pitanje u našoj organizaciji. Duša našega naroda nema u velikom obilju tih svojstava.. Slaveni uopće, Hrvati napose, poznati su kao narod, koji se teško skučuje pod jak i dosljedan organizovani rad. U tom pogledu mi smo sušta protivnost Nijemcima. Dok su Nijemci poznati kao narod, koji poput stroja radi tačno i uredno, mi smo narod, u kojemu svatko vuče na svoj kraj: svatko misli samo svojom glavom i svatko voli da se učadori na svom brijegu, ne hajući za mišljenje drugih. Smisao za zajednicu i organizaciju kod nas je malen. U povijesti smo stvarali male kneževine, koje su rasparčavale narodni organizam. Danas ne možemo da stvorimo ni jak zadrugarski pokret, jer i zadrugarstvo pretpostavlja smisao za zajednicu i organizaciju, ukratko: smisao za skupnost. Ovo je naše opće slavensko, a napose hrvatsko zlo. Treba ga liječiti. Kako? Orlovstvo je stvorilo takav način i vrstu organizovanja, koja je siguran lijek za ovu našu boljetičcu. Duh discipline i smisao za strogu organizaciju, za zajednički život, za društvo i skupnost mora da prožme srca omladine: preko omladine ući će taj duh u cio narod. Samo tako

ćemo obnoviti narodnu dušu, i uliti u nju osobine, kojih ona nema, a koje su joj potrebne u teškoj životnoj borbi. Stoga Slavenstvo stvara svoje Orlovstvo, koje u sebi nosi duh konstruktivnosti, strogog uređenja i discipline. To Orlovstvo ima svoj Poslovnik a ima i svoju tjelovježbu. Ono stvara omladinsku armadu. Ovakova organizacija mora u narodni značaj unijeti ono obilježje, koje mu danas nedostaje: smisao za jak organizovani život, disciplinu i red. Orlovstvo je u ovome svome radu uspjelo. Izvještaji iz Čehoslovačke i Slovenije o uspjehu u ovom pogledu upravo zadivljuju. Novi rod, odgajan u Orlovstvu, znat će dobro da shvati i vodi zadrugarstvo, da uredi sela i općine, da stvori solidne kulturne i gospodarske organizacije. Zato je opravdano kliknuo msgr. Šramek, predsjednik čehoslovačkog Orlovstva: Po Orlovstvu približuje se slavensko katoličanstvo velikoj slavenskoj budućnosti.

Orao - narodna omladinska organizacija

Misao Orlovstva — onakovog Orlovstva, kakovo danas imademo i koje u srcima nose tolike tisuće mladih duša — nije nastala najednom. Potreba ovakve organizacije dugo se osjećala. Dugo je tražena njezina forma i dugo se radilo na stilizaciji orlovske misli. Oni prvi radnici u Čehoslovačkoj, koji su godine 1902., osnovali katoličko gimnastičko udruženje, sigurno nisu bili potpuno svijesni golemoga zamašaja one misli, koja će se razviti iz ovih malenih početaka.

Veliki Učitelj dr. Krek bio je onaj, koji je sjeme Orlovstva bacio na naše tlo. Njemu je bio jasan cilj, kojemu vodi Orlovstvo, a bila su mu jasna i sredstva, kojima treba da se služimo. Krek je dao Orlovstvu značaj narodne omladinske organizacije.

Stanje našeg naroda nije utješljivo. Svuda vidimo propadanje. U našem su narodu zavladali teški poroci.

Nas ubija alkoholizam, neznanje, nećudorednost i neimaština. Obitelji se ruše, a sela i gradove preplavljuje moderna »kultura« koja ne traži ni poznavanje pisma, pa ipak je »kultura«. Gospodarsko osiromašenje je obilježje naših vremena. Slika nije ni malo utješna. Pa ipak treba narod spasavati i spasiti, jer to je naša kršćanska dužnost.

Dva su puta:

Liječiti rane i pomoći, gdje najviše pomoći treba. Put spasavanja onog, što postoji. Što se spasiti dade. Suzbijati zlo i pružiti ruku pomoćnicu. To je prvi put.

Stvarati novi rod, koji će biti dorastao prilikama Stvarati narod, savremeno kršćansko pokoljenje, koje će ići Božjim putem. To je drugi put.

Koji ćemo put odabrati?

Prvi put ne valja zanemariti. Valja i njim ići, jer on znači spasavati sadašnjost.

Ali naš glavni put mora biti onaj drugi, jer on znači stvarati budućnost.

Ova misao obnove narodnog života, stvaranje novog roda, novog pokoljenja, novog naroda osnovna je misao Orlovstva.

Treba stvarati i stvoriti kršćanski narod!

Pred očima nam lebdi slika idealnog katoličkog naroda. Naroda, koji je u svojim pojedincima, u svojim obiteljima, u svom društvu i državi potpuno ostvario Kristov ideal čovjeka, zajednice i naroda. Koji u svemu živi i radi po Božjim zapovijedima i priprema puteve Gospodnje.

Ovakav narod, narod Božji, mora da nam lebdi pred očima. Taj narod ne postoji u životu, on je visoki ideal, kojemu se valja približiti. Za takovim narodom valja težiti. Približiti se idealu, koliko je u našim silama.

Orlovstvu leži pred očima divna misao ovakove narodne kršćanske i Božje zajednice. Prema njoj su upereni naši koraci.

Treba temeljite obnove narodnog života. Od dna. Treba stvoriti novi narod, novo pokoljenje!

Narod se obnavlja po omladini. Ona stvara i obnavlja narod. Samo ona može posve obnoviti narodni život. Temeljita promjena u narodnom životu može nastupiti samo, ako nove generacije, koje dolaze, budu u duši promijenjene. A k o b u d u d u š e v n o n o v e. Starije se dade samo spasavati i liječiti. Omladinu nasuprot valja od temelja stvarati.

Kojim dakle putem treba poći? Odgovor je jasan. P u t e m o m l a d i n e i o r g a n i z a c i j e o m l a d i n e!

Omladina treba da stvori novo društvo, novi narod. Narod se pak sastoji iz članova, pojedinaca, povezanih u skupni život, zajednicu. Odgoj svakog mladića, koji ima da stvara kršćansko društvo, mora biti takav, da on bude odgojen za člana zajednice, naroda.

S t o g a j e o s n o v n o s t a n o v i š t e i o b i l j e ž j e O r l o v s t v a, d a j e o n o o r g a n i z a c i j a o m l a d i n e i d a o n o b i t n o u s e b i s a d r ž i p o j a m o m l a d i n s k e o r g a n i z a c i j e.

* * *

Može biti društava, koja idu samo za uzgojem svoga člana za neki omeđeni krug ideja i ciljeva. Literarno društvo na pr. daje članu prilike, da se vježba u literaturi. Sportsko društvo uzgaja člana u sportu. Tamburaško u tamburanju. Svrhe, koje imadu ovakova društva, ograničuju se na samoga člana i kod njega ostaju. Kod Orla naprotiv cio odgoj člana, cio društveni rad, sve je konačno usmjereno k jednom daljnjem višem cilju, k o j i s t o j i i z v a n č l a n a i kojemu je cilju i sam član sa svojim radom samo sredstvo. Orlovstvo odgaja člana, daje mu duševnu i fizičku odgoju. Ali ono nema u vidu njega samo kao pojedinca, nego ga gleda i kao člana naroda, t. j. šire zajednice, za koju se on odgaja. Orlovski je uzgoj dakle usmjeren u zadnjoj liniji prema narodnom kršćanskom društvu.

Stoga i ima Orlovstvo obilježje opće narodne omladinske organizacije, t. j. organizacije narodne omladine, iz koje se stvara i odgaja narod. Ovo je bitna oznaka Orlovstva.

* * *

„Bila je sretna zamisao, što Vi primate u svoje redove članice bez razlike kojemu staležu ili sloju pripadale. Tako Vi možete mnogo lakše svuda da širite duh Crkve Isusa Krista i da posvuda blagotvorno djelujete . . . Ove očinske riječi, koje sam upravio Vama Orlicama, upravljam uz odgovarajuće izmjene i Vašoj braći po imenu — Orlovima".

(Sv. Otac u svom govoru hrv. Orlicama i Orlovima u audijenciji od 5. rujna 1926).

Narod sastoji od staleža. Staleška je dioba podređena diobi po narodima i većim zajednicama. Mi se kao Hrvati dijelimo u duševne i tjelesne radnike, a potonji opet u seljake, obrtnike i radnike u užem smislu riječi. Organizacija, koja ima svrhu da stvara narod, mora sama po sebi predstavljati i u sebi uklapati sve slojeve i sve staleže toga naroda. Kršćansko društvo mora imati u sebi pripadnike svih staleža. Svi oni moraju znati, da su društvu potrebni. Oni moraju biti svijesni svojih prava i svojih dužnosti u društvu. Za to ih treba odgojiti. Ne izbrisati njihove staleške razlike, nego ih uzgojiti u duhu staleške solidarnosti i zajedinstva. Orlovska organizacija koja predstavlja mladi izdanak narodnog života, okuplja u sebi omladinu svih staleža i zanimanja. Sva ova omladina u Orlovstvu predstavlja novi rod i glasnik je novog narodnog života. Orlovska organizacija daje svojim članovima priliku, da se razvijaju kao članovi svoga staleža, ali ih ujedno trajno vodi u zajedinstvu s braćom iz drugih staleža te ih i u životu uči zajedinstvu: da istom svi zajedno kao potrebni članovi društva čine društvo i da svi imadu prema društvu i prava i dužnosti. Staleškom skladu i ljubavi može čovjeka naučiti samo zajednički bratski život i suradnja na poslu, koji prelazi

staleško polje. Kad bi se ljudi i po kulturnoj organizaciji samo isključivo strogo staleški organizovali, ne samo da bi se poremećivala staleška solidarnost, nego bi se trajno izgrađivala separatna, samoživa (individualistička) i sebična staleška kultura iz koje bi trajno prijetilo produbljenje staleških opreka do nepodnosivosti. Stoga je neizbježiva nužda, da organizacije, koje se posvećuju široj izgradnji narodnoga života, okupe u sebi sve narodne snage i sve staleže, da im dadu zajedničku kršćansku kulturu i da ih povežu tako, da po sebi pružaju sliku staleški skladnog i dobro uređenog kršćanskog društva.

Takova je organizacija Orlovstvol

Orlovstvo je u biti svojoj organizacija omladine svih staleža, dakle cijele narodne omladine.

Orlovstvo u svom uređenju predstavlja kršćansko društvo: Članstvo svih staleža ujedinjeno je u zajedničkom radu oko velikog zajedničkog cilja.

Takovo je Orlovstvo od prvih svojih dana.

»Da je naša organizacija za cio narod, jasno je po cijelom njezinom djelovanju od početka. Namijenjena je dakle svima: Seljačka, radnička i gradska omladina neka u njoj nađe sve, što treba.

»Svu omladinu, koja kršćanski misli i koja se želi po katoličkim načelima u životu ravnati, neka sabere (Orao) u samo jednu četu« . . .

(Slov. »Mladost«, god. 1918., str. 65. i 90.).

Ovakovu organizaciju, kakova je Orlovstvo: organizaciju narodne omladine bez razlike staleža traži i velika misao savremenog kršćanskog demokratizma.

Lijepo to obrazlaže Mahnić:

»Ima dandanas poseban razlog, koji, rekao bih, imperativno nameće jedinstvenu organizaciju svekolike mladeži, đačke i radničke. Prema inicijativi rimskog pape, najvišeg vojskovođe,

katolička akcija treba da poprimi oblik kršćanskog demokratizma. Taj demokratizam obuhvata sav koliki narod, počev od inteligencije sve do najnižih pučkih slojeva, koji težačkim radom podmiruju potrebe života. Pače onamo, u šire pučke slojeve, stavlja kršćanski demokratizam poglavitu polugu svoga nastojanja, onamo on koncentrira svoje sile. Naravski. Dvije se r a d i k a l n e sile danas otimlju za vlast: kršćanstvo i ateistički socijalizam. Pučke su radničke mase pozvane da odluče ovaj boj. Oružje im daje u ruke moderni vijek sam općim jednakim izbornim pravom. Hoćemo li da ova većina odluči u prilog kršćanstva, onda treba da pučke mase, u čijim srcima još žive kršćanska vjera, okupimo oko našeg barjaka, da ih osvijestimo, da ih moralno i materijalno pridignemo, te tako osposobimo za vršenje visokih kulturnih zadataka: Riječ u jednu: treba da smo kršćanski demokrate!« (»Knjiga života« str. 250.)

Kako divno je ovdje pok. Mahnić ocrtao glavnu liniju Orlovstva i orlovske organizacije! O n v e l i i d a l j e o n o, š t o s m o m i rekli malo naprijed, kad smo zacrtali put, kojim se dolazi do temeljite narodne obnove: »N o k a k o k o d s v a k e p r e p o r o d n e a k c i j e, t a k o t r e b a d a s e i t u p o č n e s m l a đ e ž i« (Mahnić: Isto).

Stoga Mahnić odmah i određuje puteve, kojima se kasnije i razvila naša hrvatska orlovska organizacija: on traži jedinstvenu organizaciju sveukupne omladine i odmah nalaže đaštvu, koje je jedino u to vrijeme (1911.) bilo organizovano:

» . . . uz vaše bih radove (to jest đačke), pod i s t i m b a r j a k o m, rado vidio, gdje koraca također ostala hrvatska mladež. Jasno je, da imam tu na umu seosku i radničku mladež.« Pa zatim nastavlja: »Do vas je dakle, mladi prijatelji, da u redovima drugova Vama srodnih, po dobi, vjeri i kršćanskom zvanju, zapodjenete organzaciono djelo, da u njihovim grudima uspalite plamen katoličke samosvijesti i zanosa, te

ili primite pod Vaš barjak, gdje će Vama uz bok biti boj Gospodnji«.

Ovu akciju nalaže Mahnić omladini . . . »Od Vas, mladi prijatelji, očekujem ne samo smisla za ovu akciju, nego i zanosa i ozbiljne djelatne volje. Neka svijet od Vas uči, kako stare ideje, koje su preporodile svijet, još žive, da su jake, svemoguće, kao Bog, čijeg su lica odsjev . . .« (Knjiga života, str. 251).

Ovu akciju Mahnić je izrično nazvao Orlovstvom...

Velike su koristi ovog orlovskog demokratizma. Orlovstvo stvara braću iz pripadnika raznih staleža. Orlovi su među sobom braća. Član obrtnik brat je članu iz inteligencije. Oni su vezani divnom zajedničkom misijom, zajedničkim radom, zajedničkim trpljenjem. U Orlovstvu se stvara ona veza između staleža, koja je neslomiva i iz koje Orlovstvo crpi svoju golemu snagu. Ovu vezu treba da proživimo ako hoćemo da je shvatimo.

Organizacija katol. radikalizma

Imade mnogo katolika Hrvata, koji misle, da je danas katolicima dosta organizacija obitelji i Crkve. Koji žele, da katolicizam bude samo privatno uvjerenje njihovih duša. Uvjerenje, koje će ispovijedati samo unutar crkvenih zidova i svojih domova. Za to svoje uvjerenje oni nalaze opravdanje u tvrdnji, da je hrvatski narod danas još dosta katolički i da drži do vjerskih svetinja. Kad vide sakupljene mase naroda na prošteništima i kongresima, oni kliču: Dobar je naš narod! Kad k njima dolazimo s katoličkim organizacijama, kliču nam: Ne narušujte vjerski mir! »Vi rušite slogu našega naroda, vi cijepate narodne redove! Zašto dolazite na naša sela i u naše gradove s kat. organizacijama, kad i nema društava, koja bi bila protiv kršćanstva i katoličanstva. Mir! Sloga!« Odjek ovih riječi zvuči u ušima svakom katoličkom radniku.

Da li su opravdani ovakovi prigovori?

Kada bi samo bila istinita priča o dobrom vjerskom stanju u našem narodu! Kada bi u istinu crkve naše bile pune, a narodna se duša zrcalila od duboke vjere. No mi vidimo drugo. Vidimo, da su crkve naše u čitavim krajevima opustjele. Da narod naš tone u onom groznom liberalizmu, koji je strašniji na selu, nego u gradu. Da su naš narod okupili lažni proroci, koji ubiše ugled Crkve i njezinog učiteljstva. Da nehaj, nemoral i neznanje kao kakva aždaja prijete osnovima katoličkog života kod nas. Naš narod u dobrom svom dijelu danas ne sluša Crkve. Za njega je riječ demagoga važnija i odlučnija, nego riječ Crkve i njezinog učiteljstva.

Da, Hrvatskom vlada — liberalni katolicizam!

Divno ga je opisao Mahnić u »Rimskom katoliku«. Liberalizam — izravna ili neizravna borba protiv osnova kršćanstva i katoličanstva!

Katolički liberalizam — katoličko polutanstvo — kompromis katolika s đavlom u svrhu »mira, sloge i općeg jedinstva«! To su oni katolici, koji kušaju, kako veli veliki Papa Pio IX., načiniti savez između svijetla i tame i društvo među pravdom i krivicom. Koji kušaju povezati laž s istinom. Koji hoće biti liberalci, a ujedno ostati katolici: niti cijeli katolici niti cijeli liberalci, već na pola: polutani. Koji su prijatelji — sredine.

Katolici Hrvati imadu mnogo katoličkog liberalizma. Tisuće njih ide u Crkve, skrušeno se mole Bogu, ali čim prijeđu vrata crkve, oni plove s općom strujom, koja ruši osnove vjere i grdi Crkvu. U crkvi se Bogu mole, a pod koljena stave novine, koje siplju mržnju na crkvu, ruše sakramente i propagiraju političke stranke, koje su zadale toliko boli i udaraca našem katolicizmu. Oni za te stranke glasuju . . . Majka vrši vjerske dužnosti i uči dijete poslušnosti Bogu, ali ga ujedno šalje u liberalno društvo, gdje se ruši sve ono, što je ona pripovijedala i učila. Framasonerija diže

strahovitu kampanju protiv Pape i poziva državu, da udari po Crkvi, a katolici šute i plaćaju štampu, koja im ruši ideale, dok za svoju štampu ne smažu ni dinara...

A što da kažemo o onim tisućama, koji su katolici još samo po krsnom listu? O omladini, koja na selima dođe za vrijeme mise do crkve na razgovor, da u crkvu ne uđe... O strahovitom nemoralu i razvratu, koji je rastrovao cijele pokrajine... O društvima, koja se rasuše selima i gradovima i mjesto kulture šire nekulturu, nemoral i svako zlo. Pa ipak su to društva, koja su »patriotična« i koja uzdržavaju i daju im svoju djecu hrvatski katolici...

To je naš katolički narod u znatnom svom dijelu. Nad tim se oduševljavaju mnogi i ne daju ni riječi protiv toga progovoriti. Ne dirajmo u to. To traži vjerski mir i narodna sloga!...

Ne! Ne možemo i ne smijemo biti polutani!

Kršćanstvo, kakvo propovijeda Crkva katolička, ne pozna polutanstva, sredine, slogaštva. Niko ne može služiti dva gospodara. U načelima ne može biti kompromisa. Ili služiti Bogu ili đavlu.

U hrvatskim je zemljama biskup Mahnić zapalio luč diobe. Ili — ili! Katoličanstvo naše mora biti živo i potpuno. Moramo biti katolici svuda. Na svakom koraku našega života mora blistati znak našeg kršćanstva.

* * *

Orlovstvo znači najpotpunije oživotvorenje misli o diobi duhova, o opredjeljenju duša za Boga i njegovu Crkvu ili protiv nje.

Orlovstvo samo po sebi znači diobu duhova! Ime Orao znači danas javno opredjeljenje. Orlovstvo je meta raskrsnica. Zašto Orlovstvo danas liberalci toliko mrze? Zato, jer Orlovstvo označuje samo u sebi katolički radikalizam, koga se oni toliko boje. Liberalci će više puta mnogu drugu katoličku organizaciju pustiti na miru, ali kad čuju ime Orao, već se osjećaju pogođenima. Zato danas vidimo, da liberalizam ne posvećuje toliku pažnju drugim kat. organizacijama, jer ih

ne smatra tako opasnim. Ime Orao samo po sebi znači opredjeljenje i prihvaćanje borbe. Kad spomeneš Orla, ne treba tumačiti njegov program. Orao je sam u sebi gotov program katoličkog radikalizma.

Iskustvo svih naroda nas uči, da diobu duhova, koju vodi i želi Crkva, treba napose provoditi pomoću katoličkih organizacija. Danas katolici po cijelom svijetu stvaraju organizacije, pomoću kojih provode katolički odgoj naroda i udružuju katolike u jednu organizovanu četu, koja će biti jaka da se opre organizovanim redovima liberalizma.

Organizujmo se!

To je zapovjedni glas Crkve katolicima cijelog svijeta. Katolička Akcija je organizovani pokret katolika cijeloga svijeta pod vodstvom Crkve. Orlovstvo je golemi katolički pokret među slavenskim narodima, koji provodi organizaciju najdragocjenijeg narodnog dijela — omladine. Kao katolička organizacija Orlovstvo ponajbolje provodi veliku misao diobe duhova. Mi smo se organizovali. Mi lučimo dva svijeta.

To je prva oznaka orlovskog radikalizma...

*

Naš katolički radikalizam znači javno ispovijedanje naše vjere.

Mahnić veli: »Liberalizam je oteo javni život Kristu i Crkvi, proglasivši vjeru privatnom stvarju. Pojedinac može za se vjerovati i Bogu se moliti, dok država, znanost, umjetnost, zakonodavstvo, javna nastava i škole ne priznaju nad sobom ni Boga ni Krista, niti se pokoravaju ičijem višem zakonu! Prema tome se i čovjek podijelio na dva dijela: na privatnog i javnog čovjeka; po tomu se čovjeku iskalupio dvostruki moral, dala mu se dvostruka savjest: javna i privatna... Lukavosti! Kao da javni život ne utječe na privatni, kao da otrov areligije i nemorala ne zarazuje po javnim institucijama pojedinca i obitelj. Javni život valja opet osvojiti za Krista, koga je Otac postavio kraljem ne samo pojedincima, nego i narodima i državama — dakle i javnom životu. Treba dakle javni život preobraziti prema načelima Kristove

nauke, tako da dobije opet kršćansko lice . . .« (»Excelsior«.)

Orlovstvo je takova organizacija katoličkog javnog života. Za razliku od tolikih katoličkih organizacija, koje žive za sebe bez ikakve veze s javnim životom, Orlovstvo je samo po sebi, po svojoj naravi organizacija za javni život i rad. Orlovstvo je najveća katolička kulturna organizacija, koja se bacila u borbu javnoga života, da osvaja javni život za Boga i Crkvu. Vanjsko djelovanje Orlovstva (sletovi i manifestacije, prosvjetne i gimnastičke priredbe) najvažnije su današnje sredstvo za javno katoličko djelovanje u najširim slojevima naroda. Nitko ne može ustalasati mase i oduševiti ih za katoličku misao kao Orlovstvo. Jedan orlovski slet donosi u mjesto i kraj u kojemu se održava, javnu diobu duhova. Tu se oni, koji su potpuno za Crkvu, odlučno dijele od liberalaca i liberalnih katolika. Organizovane orlovske manifestacije pobuđuju zanimanje za vjerska pitanja i katolički život. One daju smjelosti i onim bojažljivcima među katolicima, koji se u moru liberalizma utopiše i ne usuđuju se javno priznati, da su katolici. Snaga organizovanog katolicizma duševno pridiže katolike, budi njihovu otpornu snagu i zadaje strah protivnicima. Ovakve se manifestacije vrše u vezi s Crkvom i njezinim službenicima. Tamo, gdje je svećenički ugled bio malen, jedna orlovska četa podiže ga već time, što ne pazi na popularnost svećenika, nego ima u vidu, da je službenik Božji i da mu kao takvom pripada javna pošta. Orlovski sletovi privlače mase u crkvu. Napose pobuđuje Orlovstvo svojim javnim radom zanimanje za sve druge katoličke organizacije i za sav katolički rad. To je i razumljivo. S osvještenjem katolika doći će i zanimanje za katolički prosvjetni, gospodarski i svaki javni rad. S toga su zasluge Orlovstva za probuđenje opće katoličke svijesti goleme. Orlovstvo je zapravo najglavniji pokretač katoličkog javnog prosvjetnog života i ono danas protresa uspavanom sviješću katolika, da ih probudi na nov katolički život.

Ovo obilježje Orlovstva kao organizacije katoličkog javnog života ima veliki utjecaj i na sam privatni uzgoj

i život članova orlovske organizacije. Član orlovske organizacije nosi javan znak, po kojemu ga svatko može prepoznati. On sudjeluje kod javnih orlovskih priredaba i nastupa kao vježbač. On je izložen javnom prosuđivanju i na njega se obara glavni bijes protivnika katolicizla. On javno nosi na svojim ramenima teret ove divovske borbe, koju danas Crkva vodi sa svojim protivnicima. Nije Orao član katoličke organizacije, koja odcaja članove samo za privatni život ili samo za pojedinačno javno nastupanje. Orao je nosilac kolektivne borbe katoličanstva sa liberalizmom. Orao je svijestan toga i ta ga svijest krijepi na svakom koraku. On se javno izložio za svoju misao: za nju je trpio, za nju je možda bio i progonjen. On zna da ni najmanja njegova pogrješka ne će izbjeći oku i prigovoru protivnika. On shvaća, da će se po njemu prosuđivati jedan veliki pokret. Zar može sve to ostati bez utjecaja na jednoga mladića? Zar nije sasvim naravno, da ga sve to čelični i da u njemu stvara čvrst katolički karakter, koji ne će tako lako u vjeri popustiti?

Ima jedna pojava, koja nas naročito raduje. Otkako je došlo Orlovstvo među našu katoličku mladež, a napose među đake, u našim su redovima mnogo rjeđi slučajevi otpada. Ta je sasvim razumljivo. Tko se za ideju javno izložio, taj će je teže ostaviti. Ona je postala sastavni dio njegove duše i cijelo njegovo biće živi za nju i prinosi žrtve za njezinu pobjedu.

Ovakovim javnim djelovanjem sprema Orlovstvo svoga člana za život. Ono ga je već kao mladića naučilo životnoj borbi i očeličilo mu dušu, tako da će svima napadajima s lakoćom odoliti. On će u njihovoj sredini shvatiti Mahnićeve riječi: Život je boj, a pogotovo to vrijedi za život u službi Kristove stvari. Tu valja vragu silom oteti plijen Kristove zaostavštine i s mačem u ruci čuvati ga od njegovih navala».

To je druga oznaka orlovskog radikalizma!

*

»Svijest, da smo rimo-katolici, da je rimska Crkva naša mati, da je Papa naš otac, ta svijest neka nas prožme i krijepi: s njom će narasti i svijest katoličkog jedinstva i cjelokupnosti«. (Mahnić: »Rimski katolik«.)

Položaj Crkve danas je težak. Napose kod nas Hrvata. Današnje naše crkvene organizacije plaćaju teške kamate za dug naše prošlosti. Povijest je bila prema nama nemilosrdna. Vijekove su Hrvati mačem i kopljem vojevali »za krst časni i slobodu zlatnu«. Katolička Crkva morala je na ovom razmeđu Zapada i Istoka podnijeti najteže borbe za vlastito održanje. Vojničke borbe kroz vijekove nisu dale prilike za produbljeni nutarnji vjerski rad. Obrana vjere spojena s obranog državnog teritorija od turske najezde stvorila je kod nas onaj preuski vez između Crkve i države, pogodovala je feudalizmu i svima posljedicama tadašnjeg društvenog poretka. Crkva nije mogla da s l o b o d n o r a d i, jer je bila sputavana od državne vlasti, koja je znala da iskoristi njen teški položaj. Posljedice osjećamo danas. U srcu hrvatstva vidimo, da propadaju kršćanske moralne vrednote. Demagozi i liberalci sustavno ubijaju u narodu ugled svećenstva. Rastavili su pojam vjere od pojma svećenika tako, kao da ustanova svećeničkog staleža nije bitna za katolicizam i ubijaju ugled svećenika prenavljajući se, da u vjeru tobože ne diraju. Veliki demagog postavio je tezu: Nije Bog, što i pop! Zna on šta radi: udri pastira, rastjerat će se ovce! Napadaji na biskupe, a napose na Papu svakodnevni su predmet pisanja štampe. Čim se crkveni poglavari maknu ma i malo, već se diže graja: »Klerikalizam, klerikalna opasnost! Uništimo ga!...« Mržnja na Papu, poglavicu Crkve, kipi iz ustiju tolikih zlih proroka. A što je najgore, na sve ovo katolici ne reagiraju. Koliko imade katolika, koji idu u Crkvu, ali se slažu s grdnjama na Papu i biskupe! Očešat će se, gdje samo mogu, o »popa«. Možebitne pogriješke pojedinih svećenika natovaruju se cijeloj Crkvi i crna mržnja kao grozna sjena širi se svuda, potpaljivana i umjetno povećavana.

Pa ipak je za katolika dogma: da je Krist osnovao Crkvu i postavio trajno učiteljstvo. Da se preko svećenstva provodi trajno vršenje Kristova poslanstva na zemlji... To ne razumiju toliki hrvatski katolici. A bez toga nema Crkve, nema katoličanstva. Nema ga bez Pape, bez biskupa, bez svećenstva.

Tu treba katoličkog radikalizma!

Sentire cum Ecclesia — osjećati s Crkvom!

Toga osjećaja s Crkvom malo je, vrlo malo kod nas Hrvata. Golemi dio Hrvata-katolika ne osjeća s Crkvom sve njezine radosti i sve njezine boli.

Kako da se tu pomogne?

Orlovstvo je našlo radikalan put. Svećenike treba ponovno uvesti u javni život kao predstavnike najuglednije, božanske ustanove — Crkve Kristove. Svećenik treba da kao svećenik dođe u javni život iz sakristije. Veliki Papa doviknuo je svećenstvu: Van iz sakristije, van na pozornicu javnoga života. Tu se danas bije boj oko najviših dobara ljudskih, probitaka ne samo političkih, socijalnih i kulturnih, nego i onih etičke i religiozne naravi. Tu se na koncu odlučuje: Hoće li narodima vladati Isus ili suparnik njegov. Mi trebamo da toga svećenika, koji dolazi k nama, uzmemo u svoje društvo kao duhovnog pastira. Naše orlovsko društvo, naše Orlovstvo daje mu u svom krugu položaj svećenika. On ima danas učiti vjeri i u našem društvu — u javnom životu — a ne samo u Crkvi.

Ne samo to!

Baš u našim prilikama valja da poslušamo one lijepe poruke pok. Mahnića:

»Crkvi treba da se mladi čovjek povjeri kao dijete majci, jer nužno treba njezine pomoći i vodstva«.

Ta Crkva imade svoje učiteljstvo. Crkveno učiteljstvo mora da u našem narodu u potpunosti vrši svoju zadaću. Ono mora da u srcima katolika Hrvata zauzimlje položaj učiteljstva. Osjećaj s Crkvom mora živjeti i biti budni termometar cijelog narodnog života.

Orlovstvo je pozvano, da tu izvrši najveće poslanstvo. U orlovskim se društvima uzgaja prava ljubav prema Crkvi. Na orlovskim priredbama i u cijelom javnom radu ističe se ova ljubav, naglasuje se vjernost crkvenom poglavarstvu, biskupima i Papi. Daje se dolični položaj svećeniku. Na taj način polako ćemo ljubav prema Crkvi i njezinim poglavarima učiniti narodnom svojinom. Javno djelovanje Orlovstva u ovom pogledu donijelo je već velike plodove. U mnogim mjestima, gdje je svećenik bio onemogućen za javni rad, on je preko Orlovstva pobijedio javno mišljenje. Ovo je siguran put i njim treba poći. Držimo se savjeta Mahnićeva: »što više govorimo narodu o Papi, razlažimo mu njegove okružnice, priređujmo hodočašća sv. Ocu u Rim« (»Rimski katolik«), budimo svuda odrešiti u obrani crkvenog učiteljstva.

Budimo u tom radikalni! — To je treći radikalizam Orlovstva!

*

U redovima katoličkih svjetovnih organizacija mnogo se raspravlja o pitanju, možemo li od članova naših organizacija tražiti više u vjersko-odgojnom pogledu, nego što traži Crkva od svakog katolika.

Na ovo je pitanje odgovorio Mahnić:

»Uočimo li vanredne pogibli i napasti, kojima savremen život izlaže katoličke laike, onda možemo ustvrditi, da će spomenuta najmanja mjera u opsluživanju kršćanskih dužnosti za većinu jedva dostajati, da mogu živjeti kao pravi katolici, ispunjujući zadatke, što ih savremenom katoličkom laikatu određuje Providnost«. (Knjiga života str. 200.)

Orao je vitez i bojovnik Božji. Vojnik mora biti dobro oboružan, ako želi uspjeti u ovako teškoj borbi. Oboružati ga valja ne samo znanjem i vještinama, nego u prvom redu golemom duševnom jakošću. Zato Orlovstvo traži od svoga člana mnogo više, nego što Crkva traži od svakog vjernika. »Zlatna knjiga« određuje vjerske dužnosti Orla strogo. Samo ovako moći će se stvoriti onaj novi Rod, koji će u sebi potpuno proživjeti

kršćanstvo i koji će moći da udovolji dužnostima savremene Katoličke Akcije.

Radikalizam vjerskog života. — To je četvrti radikalizam Orlovstva.

Orao - svestrana savremena odgojna organizacija

Gimnastika! Sport! S nehajem izgovore dosta puta tu riječ i mnogi organizovani katolici, kada im se preporučuje, da pomognu kod stvaranja Orlovstva. Po gdjekoji pak nadobudni »književnik« i umišljeni umnik zabrinuto će namrštiti čelo i udariti u očajno zapomaganje: Propast intelektualizma, val površnosti, suton književnosti stoji pred nama. Orlovstvo će nam uništiti sve te stare vrednote, podrezat će krila našim pjesnicima: sve će upropastiti sport i opet sport! Mnogi pak mudrijaš podrugljivo će kimnuti glavom i izustiti onu već dosadnu rečenicu: »Pučina je jedna stoka grdna«. To nije za nas intelektualce. Djeca se zabavljaju.

Ovakve ćemo prigovore često čuti. Doći će nam i iz onih krugova, od kojih ne bi mnogi ni očekivali. Šta im je povod i razlog?

Područje orlovske odgoje.

U dnevnom životu ljudi su naučeni, da stvaraju društva i organizacije za čisto zasebne, specifične svrhe. Književnici se udružuju u književnička društva, brijači u brijačke organizacije, a nogometaši u nogometne i športske klubove. Stvaraju se udruženja za pomoć članovima, za karitativni rad, za religiozni uzgoj, za njegovanje drame ili glazbe. Takva zasebna društva za zasebne svrhe svakako su potrebna, ali ona nisu istovjetna u području djelovanja s Orlovstvom.

Po svojoj naravi Orlovstvo je sveopća omladinska **uzgojna** organizacija s najsvestranijim programom svestrane

i potpune odgoje svoga člana. Izobrazbu uma, uzgoj volje, srca i značaja, njegovanje prijateljstva i društvene uzajamnosti, sve to spada u program i radnu dužnost Orlovstva još i većma, nego li vježbanje tijela, javne manifestacije i t. d. Po svojoj naravi i uređenju Orlovstvo je jedina naša organizacija, koja je uzela čovjeka u potpunom njegovom biću u svoj program. Ona uzima obzir na cijeli život svoga člana i prati ga na svakom koraku: i kada ide u crkvu i kada se zabavlja; i onda, kada je u pitanju njegovo zdravlje, kao i onda, kada je pred nama golem prosvjetni zadatak.

Po ovoj svestranosti Orlovstvo je zasebna vrsta organizacije. Ono se bitno razlikuje od svih drugih tipova i metoda organizacije. Naravno je, da ljudi, naučeni gledati samo neke specijalne i zasebne vrsti organizovanja, ne mogu da shvate i da se užive u veličinu orlovskog rada. Oni su žrtve uskih pogleda svojih organizacija, te se zadržavaju samo na vanjskom radu, a ne vide nutrinu duše. Za njih je ta zemlja nepoznata, a Orlovstvo im je nepoznanica.

Po svojoj naravi Orlovstvo upravlja cijelo svoje djelovanje u četiri pravca. Uzgoj vjerne katoličke omladine, uzgoj uma i srca, uzgoj volje i tjelesni odgoj ugaoni su kameni, na kojima počiva odgojni sustav Orlovstva. Sve ove vrste uzgoja spadaju u osnove orlovske odgoje.

Glavni putevi orlovskog odgoja

Potpun odgoj u Orlovstvu.

Zašto Orlovstvo uzima ovako svestrani uzgojni program?

Zato, jer je samo tako moguće potpuno izgraditi dušu mladog bića u tip čovjeka - kršćanina, kakav nam je pred očima.

Pred nama stoji mladić. U njemu vriju sveder nove sile. Pred njim se svaki dan uzdižu bezbrojna pitanja u životu. On gleda širom u svijet, u ljude, a sam je redovno sebi prepušten, neiskusan, bez pravca... Cijela njegova duša dozrijeva, preuređuje se. Otvara mu se pogled, on dozrijeva za čovjeka. Ove godine dozrijevanja najodlučnije su za cio njegov daljnji život. On se fizički i duševno razvija. U to vrijeme pada izgradnja njegova karaktera. Stvara se dakle cio čovjek...

U ovo vrijeme svoga života naravno da mladić treba dobrog i svestranog vodića, koji će ga uzeti u njegovoj cijelosti, kakav je, i odgajati ga za čitava čovjeka. Ne smijemo mi toga mladića rastaviti na dijelove i jedan dio odgoje dati odsjeku jednog društva, a drugi dio odsjeku drugog društva. On se može odgojiti samo tako, ako on bude odgajan jedinstveno, u jednom društvu i po istim metodama. Metode su bitne, a ne sporedne. Stoga Orlovstvo uzima mladog čovjeka cijelog. Odgaja mu sve duševne i tjelesne sile jednako, paralelno. Cio taj odgoj mu je bitan... Organičko jedinstvo odgoja u svim pravcima spada u osnove Orlovstva...

Pred ogledalom mlade duše.

Pred nama je član, mladić, koji imade postati naš čovjek. On je mladić. Nije zreo čovjek ni starac. To treba posebno zapamtiti. Jer baš kod katoličkih organizacija radi se na ovo zaboravlja i uzima se mladež kao dozrele ljude ili za starce. On je mlad, zdrav i poletan. On ima mladu dušu sa svim dobrim i lošim osobinama. S tim treba računati. Dobra svojstva treba njegovati, loša odstranjivati. Ali uvijek treba imati na umu, da je pred nama mladić.

Taj mladić po naravi svojoj ima u sebi mnogo posebnih svojstava, kojih nema stariji čovjek. Istaknimo samo neka bitna svojstva.

Mladić voli društvo. On žudi za društvom momaka, svojih drugova. Obitelj ga ne može više zadržati kao dijete ili oženjena čovjeka. Važan uzgojni

čimbenik na koji Orlovstvo oslanja temelje svoje radne djelatnosti, svakako je ova neodoljiva težnja za društvom. Treba dakle za mladež stvoriti dobro, katoličko društvo, jer će ona inače ići na ulicu. Da, ali ovo društvo mora nositi u sebi sva obilježja omladinske organizacije. Mora mladiću dati sve, što on kao mladić treba. Orlovstvo je izgradilo upravo takovu vrstu organizacije. Ono shvaća potrebu čestih sastanaka za mladež. Ne može mladom čovjeku biti dosta jedan sastanak na mjesec, pa ni na tjedan. Ako mu mi ne pružimo česte sastanke, on će otići niz ulicu... Za te sastanke Orlovstvo ima potrebni privlačivi materijal kao ni jedna druga organizacija. Uz predavanja društvo goji tjelovježbu, pozorišne predstave, deklamacije, sviranje i t. d. Članovi dakle imaju pune ruke posla.

Mladić nosi težnju za prvim samostalnim koracima. Orao ne postavlja u društvenu upravu starije, nego je daje u ruke mladima. Zato i određuje poslovnik, da mogu u odboru društva biti najviše dva starješine. Mladi Orlovi uče se radu uz vlastitu odgovornost. Duh ponosa i samostalnosti dobar je duh, kad se očituje u stvarnom radu. Društveni rad je na njihovoj odgovornosti. A veća se šteta ne može radi njihova neznanja i mladosti desiti, jer nad njima stoji stalna kontrola viših centrala, koje mogu sve pogriješke uspraviti.

Mladić je idealan. Lijepo veli Krek: »Mlad čovjek nema sebičnosti. Star čovjek preračunava... koliko će ga to stajati... Nasuprot za mlada čovjeka vrijedi samo jedan razlog: To mora biti! I gledajte, samo organizacija može zapriječiti ovaj preobrat mladoga, požrtvovnog čovjeka u sebičnjaka, koji sve gleda samo sa stajališta svoje osobne koristi. Jer organizacija pokazuje na skupnu korist, ona njeguje smisao za druge. Da svima bude dobro, to je njezin cilj.« (»Mladost« slov. I. 9.). U ovom duševnom stanju treba ubiti u mladiću klicu materijalizma i uliti mu u dušu veliki osjećaj skupnosti, socijalnosti.

Mladić proživljava vrijeme spolnog dozrijevanja, vrijeme najopasnije za mladobiće. U ovo vrijeme padaju tisuće u blato iz kojeg se više redovno ne dižu. U ovo vrijeme može mladića najlakše spasiti dobra i svestrana organizacija. Uz duboki vjerski odgoj treba mu dati društva, zabave, vježbe. Napose gimnastike.

Ciljevi orlovskog odgoja

Cilj orlovskog odgojnog djelovanja je stvoriti čovjeka: Orla.

Orao je katolički mladić prosvjećena uma i izgradenog karaktera, svijestan član svoga naroda i koristan član društva, koji ispovijeda javno načela katol. Crkve, kršćanskoga života, društvene pravde i vjernosti svom narodu.

Orlovstvo dakle mora svome članu Orlu napose dati:

a) vjersko-ćudoredni odgoj. Orao mora biti potpun kršćanin-katolik, radikalan katolik na svakom mjestu i u svakoj prilici,

b) narodni odgoj. Hrvatski Orao mora biti valjan i dobar član hrvatskog naroda. Mora biti uzgojen, da ljubi rod svoj i rodnu grudu i da tu ljubav prema narodu pokazuje radom i žrtvom, a ne patriotskim krilaticama i zdravicama,

c) državljanski odgoj. Orao treba da bude odgojen državljanin, koji pozna državu i njezinu zadaću kao i svoja prava i dužnosti u državi. On mora biti aktivan državljanin, koji će u državi raditi i svijesno ispunjavati svoja prava i svoje dužnosti. Mora poznavati kako ima izgledati kršćanska država, te za nju raditi i boriti se,

d) društveni odgoj. Član Orao mora poznavati ljudsko društvo i njegovo uredenje. On mora biti društveno odgojen i mora osjećati potrebu ljudske zajednice te potrebu, da ta zajednica bude pravedno uređena.

Svaki čovjek mora imati pravo da živi kao koristan član društva, ali on mora također ispunjavati prema društvu svoje obveze. U ovu vrstu uzgoja napose spada zadrugarska misao.

e) obiteljski odgoj. Orao mora poznavati božansku ustanovu obitelji. On mora imati obiteljski osjećaj i svijest o svetosti obiteljke veze,

f) uzgoj značaja. Orla zamišljamo kao čovjeka izgrađene duševnosti, čovjeka jake volje, disciplniranog, značajnog. Jednom riječju potpunog čovjeka.

Ove ciljeve orlovskog uzgoja potanje obrađuje Zlatna knjiga.

Sredstva orlovskog odgoja

Zacrtali smo narav Orlovstva, njegove ciljeve i svrhu. Pokazali smo njegove puteve Istakli smo: Orlovstvo stvara novi Rod. Ono izgrađuje dušu svoga član — Orla u potpunosti, da bude potpun čovjek. Konačno smo ustanovili četiri osnovna kamena uzgojnog rada Orlovstva: Vjerski uzgoj, uzgoj uma i srca, uzgoj volje i tjelesni uzgoj.

Ovo golemo uzgojno djelo, kojim se dolazi do idealnog čovjeka — Orla — izgrađuje Orlovstvo naravnim i svrhunaravnim sredstvima.

Kao svjetovna organizacija Orlovstvo nadnaravna sredstva svoga uzgojnog djelovanja dobiva od Crkve. Bez nadnaravnih sredstava ne bi Orlovstvo postiglo svoje svrhe. Upotreba nadnaravnih sredstava bitna je kod ostvarivanja našeg cilja. Orlovstvo stoga od svog člana traži upotrebu nadnaravnih sredstava. Orlovstvo propisuje, koliko puta treba ići na sv. Pričest, kako treba cio društveni rad upraviti putem Božjim. Da bi ovaj temeljni uzgoj bio što potpuniji, Orlovstvo je svoju organizaciju povezalo sa živim tijelom Crkve. Crkvu zastupa duhovnik u društvu, koji vodi skrb osobito oko primjene nadnaravnih sredstava u uzgoju članstva. Sredstva nadnaravnog uzgoja potanje opisuje Zlatna knjiga i mi se ovdje njima ne ćemo baviti. Ova sredstva

leže izvan moći same orlovske organizacije. Ona ih dobiva od Crkve.

Uz ta nadnaravna sredstva, posjeduje orlovska organizacija u vlastitoj moći vrlo uspješna naravna sredstva orlovskoga odgoja. Ova naravna sredstva posebno obilježuju orlovsku organizaciju. Ona izviru iz same orlovske organizacije. Orlovstvo raspolaže s mnogo takovih naravnih sredstava, a potanje ćemo se osvrnuti na dva veoma važna sredstva uzgojnog rada: Prosvjetni i gimnastički rad.

Po programu i sustavu . . .

Uzgoj mladih ljudi ne može dovesti do ozbiljnih uspjeha, ako ga ne provodimo po programu i sustavu. A to je ona najosjetljivija točka posebno kod nas Hrvata. Sistem . . . Strašilo! To je duševno uparagrafovanje. Poslovnik, Poslovnik! Očuvaj nas Bože . . . Orlovstvo imade drukčije nazore. Orlovstvo je po svojoj biti organizacija sustavnoga rada, povezanog propisima i Poslovnikom.

Orlovstvo ima svoj Poslovnik! Čemu?

Orlovstvo je organizacija koja točno zna što hoće. Da dođe do toga cilja, ono je odmah odredilo i točan i određen put, kojim će do njega doći. Taj put točno je zabilježen i njega može naći svaki član u Poslovniku. Toga puta mora se svaki član držati. Samo onda, ako svi budemo išli istim putem, doći ćemo istom cilju i ne ćemo se razići kao rakova djeca. Prednosti ovakovog uređenja su velike. Orlovstvo je jedina organizacija, koja je posve uredila svoj rad, svoje unutarnje uređenje i djelovanje.

Svaki član — Orao, držeći se Poslovnika, znade točno svoj položaj u organizaciji, svoja prava i svoje dužnosti. Praktična je posljedica toga, da u organizaciji vlada red i disciplina.

Međutim Poslovnik i poslovanje imade i svoju veliku odgojnu zadaću:

Mi ćemo svojim Poslovnikom, svojim urednim poslovanjem i strogom pažnjom, da se odredbe vrše, postići to, da ćemo odgojiti pokoljenje, koje će biti spremno, da vodi svaku granu javnoga i privatnog djelovanja. Kada pogledamo naša stara purgerska društva, pa i društva omladine oko nas, vidimo, kolika je razlika između orlovskog poslovanja i njih! U našim društvima moraju članovi naučiti pravno i točno voditi svaki posao i to po propisima. Samo tako unijet će se u narod smisao za red i disciplinu. Iz stroge primjene paragrafa Poslovnika iskovat će se disciplinirana i sređena generacija, koja će sama po sebi pregaziti sve druge trule i — republikanskom slobodom uređene organizacije. Ta će generacija onda lako uzeti u svoje ruke vodstvo zadruge ili općine, jer će znati kako se radi i što se ima raditi. Dotle ne ćemo imati ni zadrugarstva ni općinskih odbornika ni organizatora itd.

2. Poslovnik i poslovanje i rad po određenom programu unosi u dušu mladog čovjeka veliki osjećaj discipline. A to je ono, što nemamo mi Hrvati. Svega bismo kod sebe više našli, nego discipline. Nju često krste, i u kat. redovima, nepotrebnim sputavanjem lične slobode. Baš discipline, one nemilosrdne, ali ujedno uviđavne discipline treba nama Hrvatima. Nju daje Orlovstvo. Orlovski rad je rad reda, sređenosti, programa. Programi se ne pišu samo, nego i izvršuju. Ovakovim ćemo radom stvoriti disciplinovan i sređen rod, novu generaciju. Ova će lako gledati u oči svima zaprekama.

3. Poslovnikom ćemo uzgojiti u našim članovima osjećaj za pravo. Poslovnik točno određuje prava, dužnosti i unutarnji red. Nije svejedno, da li ga ispunjujemo ili ne. Svaki član je dužan paziti, da li se sve radi po Poslovniku. Tko se ogriješi, biva kažnjen. Uz ovaj pravni osjećaj imade Poslovnik pribaviti članovima poznavanje jednog modernog zakona. Sam Poslovnik je jedan moderni zakon.

Povezani velikim zajedinstvom . . .

Među najvažnija sredstva orlovske odgoje spada tijesna povezanost svega članstva, svih Orlova u jednu bratsku zajednicu, koja isto misli i isto osjeća. Orao je brat svakom Orlu. Svi čine jednu veliku obitelj: Orlovstvo. Kuda god dođeš, nađeš braću iste misli, istih osjećaja, iste organizacije . . . Veliki sletovi i nastupi, tečajevi, putovanja združuju tisuće mladih srdaca u veliki zajednički rad. Upoznavaju se braća iz preraznih krajeva, brate se članovi raznih staleža. Malo je organizacija, koje bi povezivale svoje članove u duševnu zajednicu kao Orlovstvo. Ova povezanost čini jedan od prevažnih uzgojnih momenata.

Sama organizacija po sebi unapređuje i diže ovu bratsku povezanost. Tomu služe česti društveni sastanci i vježba, u okružju okružni sletovi, okružne skupštine, okružna vijeća, a u Savezu sletovi, tečajevi, skupštine. A i bezbrojna posjećivanja društava sa strane saveza i okružja bude u članovima ovu veliku misao zajedinstva, jer oni vide, da su članovi iste velike obitelji, koja se za njih brine. Posljedice ne će izostati. Novi narod, duševno formiran u Orlu, bit će narod bratstva, prijateljstva, sloge, solidarnosti.

Pod stalnom kontrolom. . .

Orlovstvo je jedna, jedinstvena i uređena armada. Postoji samo jedna orlovska organizacija i samo jedni Orlovi. Svi su oni jedno. Organizacija je međutim podijeljena u cio niz stanica: u društva i okružja. Ova su rasijana po svim krajevima Ona je svoje ruke pružila u svako selo. Svako društvo imade svoje područje rada i svoje prostorno područje. Njegov rad je određen. Nad društvima nekog kraja stoji okružje, viša organizacija. Nad društvima i okružjima stoji Savez. Sve ove stanice čine istu organizaciju, isto Orlovstvo. Nema autonomije društava i okružja, nego je sve isto Orlovstvo, koje samo u raz-

nim mjestima radi. Sve je ovo potpuno povezano i jedno. Sve su više organizacije (okružje i savez) nadgledne organizacije za svoje područje. Svaki član, svako društvo, svako okružje znade, da ono izvršava svoj posao u ime Orlovstva, a ne u svoje ime, i da nad njim stoji budno oko središnje orlovske organizacije. Ovu opet nadgleda sveukupno Orlovstvo. Ova misao kontrole i odgovornosti spada u zasebna odgojna obilježja orlovske organizacije. Kontrola jača duh odgovornosti. Duh odgovornosti pojačava djelatnost, pažnju i savjesnost. Tako se trajno iz same organizacije obnavlja živi vrutak, koji održava organizaciju u trajnom pospješenom radu.

Vlastita disciplina.

Nije lako biti Orao. Zahtjevi, koje stavlja organizacija na svog člana, teški su i veliki. Pa ipak mi vidimo, da ih članstvo rado izvršava. Zašto? Zato, jer sve ovo, što se radi, ne radi član prisiljeno, nego na osnovu vlastitog pristanka. On sam sebi sve to nalaže i odreduje. On odlučuje u svom društvu, u Savezu. On odreduje sav taj rad i daje mu smjernice. Njegov glas nije bez važnosti, nego sudjeluje kod zaključivanja. Zato Orlovstvo posebno pazi na svoje demokratsko uređenje. Da članstvo imade u svemu riječ. Ova vlastita disciplina spada u najvažnija sredstva za izgradnju karaktera u mladom čovjeku.

Prosvjetno djelovanje Orlovstva

Zašto smo prosvjetna organizacija?

Orlovstvo je po svojoj naravi svestrana prosvjetna organizacija, a po svom djelovanju vrlo intenzivna prosvjetna organizacija.

Prosvjetno obilježje, kao i cijelo prosvjetno djelovanje naše orlovske organizacije, izvire iz osnova Orlovstva. Uzevši u svoje područje djelovanja čitava čovjeka, Orlovstvo je moralo posvetiti najveću

pažnju prosvjetnom odgoju svoga člana. Umna naobrazba je golemo područje orlovskog djelovanja. Djelovanje Orlovstva na području umne naobrazbe izvire, kako rekosmo, iz same biti Orlovstva. Orlovstvo je katolička narodna uzgojna organizacija. Uzgoj mladog čovjeka ne smije se osloniti samo na materijalni fizički odgoj. Odgoj mora biti potpun. Čovjek nije samo tjelesno biće, on ima i dušu i srce. Uzgoj njegov mora biti posvećen i duši i tijelu i srcu; samo tako može nastati potpun čovjek. Stoga savremeni odgoj mora mladiću dati cio ovaj uzgoj. Mladež ne smije da se uzgaja samo za sport. Organizovati omladinu u samo gimnastička društva znači stvarati atlete bez duše. Organizovati omladinu bez materijalne fizičke odgoje samo za neke prosvjetne ciljeve znači mladom biću uskratiti dio njegove naravi ili ga uputiti, da možda u drugom društvu na ovom području sklizne i propadne za društvo i u prosvjet. djelovanju. Slično tome i uzgoj uma bez uzgoja srca, volje i karaktera je isto, što i najjača lokomotiva, koju bez tračnica pustite na put... Čovjek mora da bude potpun. Orlovstvo može da ga stvara i stvorit će ga samo, ako mu dade i prosvjetnu i tjelesnu odgoju kao i uzgoj volje, srca, značaja.

Zato Orlovstvo u osnovima svoga rada imade prosvjetni rad. Bez prosvjetnoga rada nema Orlovstva.

Ciljevi našeg prosvjetnog rada.

Cilj prosvjetnog rada Orlovstva je: obrazovati člana u načelima života i dati mu kršćanski pogled na sav život; dati mu opću izobrazbu prosvijećenog savremenog člana ljudske zajednice; izgraditi u njemu ispravnu staleško prosvjetu.

1. Glavni cilj prosvjetnoga rada Orlovstva je, da svoje članove ispravno naobrazi i uputi u načelima života, da mu dade pravi kršćanski pogled na sav život i sav životni rad te da ih nauči kršćanski živjeti i osjećati. Ovaj rad sastoji dakle u uzgoji Orlova u duhu

zlatne knjige i Poslovnika. Naobrazba po načelima zlatne knjige i Poslovnika spada u prve zadatke orlovskog prosvjetnog rada.

2. Svaki Orao mora uz načelni odgoj Orlovstva, uz ispravan kulturni pravac dobiti i valjanu prosvjetu iz ostalih područja ljudskoga znanja. Uz opće znanje, koje daje škola, Orao mora znati više. On mora u Orlovstvu dobiti solidno znanje i poznavanje svih prosvjetnih pitanja, s kojima se susreće u životu.

Ovaj opći izobrazbeni rad Orla obuhvata u glavnom:

a) pouku o kršćanskoj sociologiji, obrani vjere i u drugom vjerskom znanju o pitanjima, o kojima se vode veće borbe.

b) Pouku o državi i državnom životu. Historička je pogreška nas Hrvata, da smo se uvijek malo bavili proučavanjem države, općine i društva. Orao mora dobro poznavati savremenu državu, njezin život i upravu. On mora poznavati općinu kao najvažniju stanicu, u kojoj će najprije sam biti vođa i radnik.

c) Poznavanje vlastitog naroda, njegove povijesti i zemljopisa njegovog gospodarstva, kulturnog života, njegovih mana i dobrih svojstava. Ova naobrazba od presudne je važnosti za svakog Orla. On mora poznavati narod, u kom živi, jer samo, ako vidi sva njegova dobra i loša svojstva, moći će da potpuno radi na stvaranju novog roda.

d) Spremu u praktičnom radu u organizaciji. Orao mora poznavati ne samo vodstvo orlovske organizacije, nego i ustrojstvo, ciljeve i rad drugih organizacija, na pr. zadruga, da se uzmogne kao gotov čovjek sam staviti na njihovo vodstvo.

d) Ostali prosvjetni rad, napose opće gospodarstvo, prosvjeta, tehnika itd.

3. Orlovska organizacija mora svomu članu dati svestranu i potpunu stališku kulturu.

U svom prosvjetnom radu, Orlovstvo ne smije mimoići osnove društvenog uređenja. To je dioba u staleže. Ljudsko društvo sastoji se iz staleža. Orlovstvo ne nivelira staleže, nego ih unapređuje, ali ih odmah i povezuje u idealno bratstvo i suradnju. Svi su Orlovi braća, i prema svojoj organizaciji oni su Orlovi. Ali Orlovstvo gleda na njih i kao članove nekog staleža, i ono ih u sebe prima ne samo kao članove društva, nego i kao pripadnike nekog staleža. To je razumljivo i tako mora biti. Orlovstvo kao prosvjetna organizacija mora obrazovanje svoga člana i njegov kulturni život osnovati na onom, što on jest- na njegovu staleškom znanju i potrebama. Ovo znanje i ove potrebe mora Orlovstvo spojiti s općom kulturnom izobrazbom člana Orla. Ako prosvjetni rad ne bi uzeo obzir na ovu prevažnu pretpostavku društvene diobe u staleže onda bi on bio daleko od života. Stoga Orlovstvo računa sa staleškim potrebama svakoga člana i pazi na njegovu staleškU izobrazbu. S ovoga gledišta mora sav provjetni rad polaziti sa ovih gledišta:

a) Opći kulturni pravac mora Orlovstvo davati podjednako svima članovima. Svi moraju dobiti poznavanje orlovske ideologije. Svi moraju biti Orlovi po svom životu i naziranju.

b) Svi članovi moraju imati isti pogled na ljudsko društvo i na ulogu staleške diobe u društvu, tako da im Orlovstvo predstavlja lijepo uređeno kršćansko društvo, koje obuhvata sve staleže, ali ih ne odstranjuje, nego im posvećuje svoju pažnju.

c) Svi članovi pripadnici jednoga staleža moraju u Orlu dobiti i potrebnu izobrazbu prema svom staleškom stupnju prosvjete. Specijalni prosvjetni rad mora biti dijeljen prema staleškim potrebama članova. Stoga će Orlovstvo drukčije prosvjetno raditi s đaštvom, drukčije sa seljačkim članom, drukčije s obrtnikom. Prosvjetni rad mora biti prilagođen staleškim potrebama člana i mora poslužiti staleškoj izobrazbi.

Svako društvo mora pojedincu članu pružiti priliku, da se i stručno staleški izobrazi. Stoga naša društva treba da svim sredstvima podupiru nastojanje člana, da on u svom staležu bude stručno što spremniji i napredniji.

Tjelovježba

I duh i tijelo treba da se stavi
u službu Božju . . . (Mahnić).

Orlovstvo je po svojoj naravi i tjelovježbena organizacija. Tjelovježba također spada u osnovna i bitna sredstva orlovskog odgojnog rada.

Čemu nam tjelovježba?

Na ovo smo pitanje odgovorili, kad smo raspravljali o pitanju, čemu nam prosvjetni rad. Isti razlozi vrijede i za naš gimnastički rad. Orao želi odgojiti potpunoga čovjeka i razviti sve njegove duševne i tjelesne sile u lijepom skladu tako, da on postane izgrađena ličnost. I um i srce i tijelo treba da budu uzgojeni, a ni jedno ne smije biti zanemareno. Samo tada je uzgoj čovjeka potpun i normalan. Orlovstvo daje sav ovaj uzgoj i zato Orao ne treba nužno tražiti drugih organizacija, da u njima stiče svoj uzgoj za potpunog čovjeka.

Duh naše tjelovježbe.

Orlovski uzgoj tijela bitno se razlikuje od svih drugih sustava, svih drugih gimnastičkih organizacija.

Orlovska gimnastika nije obični šport. Dok pojedine vrste športa razvijaju neke organe tijela na prekomjeran način, dotle tjelovježba obuhvata razvoj i odgoj cijeloga tijela, razvija sve tjelesne organe i snage podjednako. Ovakav normalan uzgoj tjelesnih snaga blagotvorno djeluje i na razvoj duševnih sila u čovjeku. Stoga Orlovstvo i uvodi tjelovježbu.

Međutim orlovska tjelovježba nije tjelovježba izvjesnih gombalačkih društava, nije tjelovježba radi tjelovježbe. Ona imade svoje oduhovljenje.

Kada gledamo pelivana na užetu, gdje izvodi gimnastičke kretnje, mi ga žalimo, jer on ne vježba tijelo ni radi tijela, a kamo li radi duše, već za novac.

Gledamo naše Sokole, gdje vježbaju. Zašto vježbaju? U tom se ni oni sami ne bi složili: radi zdravlja, radi običaja, radi nastupa, radi zabave . . .

O vrijednosti tjelovježbe mora odlučivati d u š a, cilj, misao, radi koje valja vježbati.

Zato je orlovskoj tjelovježbi pred očima duša, ideja, cilj: O d g o j p o t p u n o g a č o v j e k a. T j e l o v j e ž b a m o r a b i t i o d g o j a. A kada se radi o odgoju, ove nema bez vjere. Bez vjere ne može biti nikakve odgoje, pa ni gimnastičke. Odgoj tijela, ako nije povezan s uzgojem duše (a uzgoja duše nema bez vjere) nije kultura nego nekultura, prevlast tijela nad dušom. A prevlast tijela nad dušom dovodi do propasti duševnih vrednota, do poživinčenja čovjeka i do vlade strasti. Groznu istinu ovoga vidimo kod nekih protivničkih organizacija. Uzgojem tijela bez uzgoja duše postigoše, da njihovi nastupi postadoše ponajbolja prilika za gaženje morala i gubljenje mladenačke časti.

Orlovstvo divno spaja odgoj duše i odgoj tijela. Odgoj tijela je zaista o d g o j. Odgoja nema bez vjere ni u školi, ni u društvu, ni u vježbaoni. U tom je duševnost naše tjelovježbe. U tom se naša tjelovježba razlikuje od tjelovježbe Sokola. To je oduhovljenje našega gimnastičkog cilja . . .

U Orlu hoćemo čovjeka.

Udružujući uzgoj duše i tijela Orlovstvo stvara i prirodnog čovjeka. Spajajući vjeru i gimnastiku ne činimo ništa nova. Stari Grci imali su svoju odgojnu gimnastiku, kojoj je bila svrha stvaranje značaja. Oni u svojim gimnazijama stvaraju duševnu aristokraciju Grčke. Cilj njihove gimnastike je »kalokagathos« — lijep i dobar čovjek. Ovakovi pokreti opažaju se če-

sto u povijesti. Razvijenu vezu izmedu vjere, duše i tijela stvara Orlovstvo. Zato je tjelovježba bitno sredstvo orlovskog odgoja.

Uzgojno značenje naše tjelovježbe.

Orlovska tjelovježba imade svoje golemo značenje već radi toga, što se tako pruža kat. mladiću prilika, da vježba u katoličkom društvu. On ne treba tražiti indiferentno društvo, da uzgaja tamo svoje tijelo. On napokon i ne smije ići u indiferentno društvo, pa makar se ono bavilo i samo tjelovježbom, jer i to je odgoj, a pravog odgoja nema bez vjere. Stoga je i za tjelesni odgoj bezuvjetno potrebno, da katolici stupaju u katolika tjelovježbena društva.

Međutim orlovska tjelovježba osim samog uzgoja tijela imade i druge velike odgojne ciljeve. Nabrojit ćemo samo neke:

1. Orlovska tjelovježba je snažno sredstvo za uzgoj volje. Tjelovježba okuplja mlade ljude na poslu, koji traži mnogo pregaranja i discipline. Vježba je mukotrpan posao, ako hoće da dovede do cilja. Stoga disciplina odgaja u članu čvrstu volju. On mora u vrsti slušati i pokoravati se svom vršnjaku. To je samozataja.

2. Uzgoj discipline vrlo uspješno se provodi pomoću tjelovježbe.

3. Tjelesna okretnost u zvanju. Tjelovježba daje čovjeku potrebnu gibivost i elastičnost. Vježbač se uči razumnoj upotrebi tjelesnih sila. Ovo je napose važan razlog za tjelovježbu na selu. Seljački momak, inače tjelesno zdrav, obično nema dosta tjelesne okretnosti. Ovu okretnost dat će mu orlovska tjelovježba.

4. Sabranost. Tjelovježba dobro djeluje i na odgoj sabranosti u čovjeku. Mladić na vježbi mora sve svoje duševne sile upraviti na posao, koji obavlja. Tu se traži najveća pažnja i sabranost, jer je inače pokvarena cijela vježba.

5. Smisao za skupnost i zajednicu. U tjelovježbenom radu pokazuje se najveća potreba zajedničkog rada. Samo skupina vježbača može izvesti lijepu sliku. Za svoj nastup oni su vezani jedan na drugoga, svi rade isto i za isti cilj. Misao, da svi mogu mnogo, pojedinac ništa, misao, da samo jedan može pokvariti rad svih drugih, upućuje na veliku socijalnu misao suradnje i odgovornosti pojedinaca. Svi treba da radimo zajednički, samo ćemo onda imati društveni sklad i društvo. Usto tjelovježba traži, da jedan vježbač pomaže drugomu, da mu pritekne u pomoć . . . Sve to djeluje na uzgoj smisla za skupnost i zajednicu.

6. Smisao za sustavni rad. Orlovska tjelovježba traži mnogo rada, i to sustavnog rada. Ne može izvoditi izabrane vježbe, tko nije prošao put od najobičnijih kretova do savršenih oblika vježbe. Potrebno je, da vježbač prođe sustav tjelovježbe, da počne s malim, da dođe na više. Tako se naime sustavno radi u životu.

7. Odgoj srčanosti. Vježbač mora nastupiti. Pred mnogo gledalaca i uz živu njihovu pažnju. To ga ne smije smesti. On se ne smije prepasti i — pokvariti. Vježba ga odgaja u duhu samosvijesti, da ono, što znade, može i smije pokazati i da se ne smije ničega plašiti.

8. Odgoj svijesti. Kada tisuće vježbača nastupe na vježbalištu, to visoko diže njihovu svijest i ponos. Oni znače silu, koja pobuđuje poštovanje. Vježbač je ponosan, što je dio te sile, i u njemu se učvršćuje svijest pripadnosti organizaciji, svijest katolička. Naravno, da ovakovi nastupi ujedno podižu opću katoličku svijest.

9. Tjelovježba privlači. Nesumnjivo tjelovježba mlade ljude privlači. Oni vježbaju, jer je to u naravi mladog čovjeka i zahtjev njegovog razvoja. Ova privlačiva snaga tjelovježbe okuplja mladež u naše redove, i oni, koji su radi vježbe došli k nama, dobivaju odmah i vjerski i prosvjetni odgoj.

10. Tjelovježba je važno sredstvo u obrani čistoće. Mlade sile u razvoju moraju se razviti i trošiti. Sustavna tjelovježba sređuje i trajno upravlja te tjelesne sile u mladiću. Stalni rad, trošenje snaga, intenzivan i sabran rad, kakav traži tjelovježba, znatno će olakšati borbu mladom čovjeku za održanje čistoće u doba dozrijevanja.

Mogli bismo navesti još mnogo prednosti i koristi, koje imademo od naše orlovske tjelovježbe. Dosta je i ovo. Najvažnije je pak to: tjelovježba čini bitni dio orlovskoga rada, jer bez uzgoja tijela nema potpunog uzgoja. Ta tjelovježba, kojoj će prigovoriti po koji samozvani branilac intelektualnog razvoja (!), sačinjava vrlo važno oruđe za postignuće orlovskih ciljeva. Ona kuje značajeve, stvara novi disciplinovani i solidarni rod, koji će naučiti raditi, trpjeti i žrtvovati, i zato mu pripada budućnost.

Završimo s Mahnićem:

»Sport je najprirodnija, najzdravija, najneprikornija zabava. I Crkva ga odobrava, posvećuje«. «U sadašnje Vam doba preporučam, da poučavate i širite ideju i organizaciju Orlovstva . . . Orlgovska će ideja ne samo jačati Vaše tijelo, nego će također unijeti u Vaše redove još više samoprijegora i stege . . .« (»Knjiga Života«, str. 254 i 259).

II.

U životu i borbi

Orlovstvo u Čehoslovačkoj i Sloveniji

Hrvatsko je Orlovstvo po svojim načelima i po svojoj organizaciji dio velike slavenske orlovske zajednice.

U Čehoslovačkoj i u Sloveniji, odakle je ono prenešeno u hrvatske krajeve, nije se Orlovstvo odmah pojavilo u sadašnjem obliku. Začeci Orlovstva nalaze se na istom polju, gdje i začeci sviju drugih katoličkih organizacija. Kada je liberalizam počeo razarati osnove kršćanskoga života i javno mnijenje otimati utjecaju Crkve, digla se Crkva na obranu. U cijelom svijetu nastao je snažan pokret za kršćansku obnovu. Ovaj je pokret bio u početku nepovezan i ograničen na pojedina mjesta i krajeve. Misao, potaknuta po velikim Papama posljednjih desetljeća, da se preko organizovanog katoličkog života i katoličkih organizacija provede u svijetu opća obnova javnoga života u duhu Crkve, razvijala se polagano. U nekim zemljama počela se provoditi ova misao već u prošlom stoljeću. U drugim se krajevima događa to istom danas. Zavisilo je to od općih prilika u narodu.

Orlovstvo je nastalo najprije u Čehoslovačkoj i u Sloveniji. Razumljivo je, da se organizacija ove vrste osnovala ponajprije u tim zemljama. Prilike među Čehoslovacima i Slovencima već su davno prije rata bile dozrele za stvaranje posebnih katoličkih organizacija. Liberalizam u Češkoj i Sloveniji postao je otvoren i borben još na početku 20 stoljeća. Upliv katolika počeo je padati. Mjesto mirnih dana nastupali su polagano dani diobe duhova. Katolici su obično spori, kada treba preteći liberalce. Stoga i u stvaranju organizacije mi obično idemo iza liberalaca. Zato je i Orlovstvo po godinama postanka mnogo mlađe od Sokolstva.

Veliki sustav Orlovstva kao narodne omladinske preporodne organizacije razvio se na osnovu dugog iskustva. Razvoj Orlovstva osvjedočava nas, da su se ovakav sustav organizacije i ovakova misao mogle da razviju samo iz duše slavenstva. Ono i osvaja danas našu omladinu upravo zato, jer je diljem dugog razvoja usvojilo i izgradilo sve najbolje osebine naše narodne duše.

Prve zametke Orlovstva nalazimo u godini 1896. istovremeno u Češkoj i u Sloveniji. Nabačena je prva misao, da se osnuje katoličko tjelovježbeno i prosvjetno društvo. U Pragu osniva se te godine takovo društvo, a dr. Krek u Sloveniji u uskom krugu okušava ovu misao u životu. Naravno je, da ovi počeci imaju malo zajedničkog s današnjim Orlovstvom. Istom nakon gotovo deset godina počinje u ovom pogledu življi rad. Godine 1902. osnovan je u Lišnju, predgrađu grada Brna, gimnastički odsjek tamošnjeg katoličkog radničkog društva. Orlovskog imena još dugo nema.

U Sloveniji počinje se tjelovježbenim organizacijama, iz kojih se razvilo Orlovstvo 1906. godine. Dana 18. studenog 1906. otvorio je dr. Krek, kao predsjednik Slovenske kršćansko-socijalne sveze, prvu vježbaonu u Unionu u Ljubljani i izručio je gimnastičkom odsjeku Slovenske kršćansko socijalne sveze s riječima: »Tjelovježbeni dio prosvjetnoga rada mora postati vlasništvom cijeloga naroda.« U Sloveniji je ova misao vrlo brzo prodrla. Već godine 1907. ima 20 takovih tjelovježbenih odsjeka. Ove je odsjeke trebalo povezati u središnjicu. Zato se iste godine osniva u Ljubljani »Savez gimnastičkih odsjeka« — preteča današnje moćne J. O. Z. U godini 1908. već se vidi i u Češkoj i u Sloveniji snažan napredak tih gimnastičkih odsjeka. Te godine ima u Češkoj već 12 odsjeka s 828 članova, a u Sloveniji drži se prvi javni nastup 26. srpnja u Škofjoj Loki. Nastupa 300 vježbača pred nekih 5.000 učesnika iz cijele Slovenije. Iste godine imadu Slovenci već 34 odsjeka.

Godina 1909. vrlo je važna za razvoj Orlovstva. Te godine proglašuju se svi ovi tjelovježbeni odsjeci o r-

lovskim odsjecima, a njihovi članovi Orlovima. U Bohinjskoj Bistrici 19. ožujka 1909. održana je glavna skupština Saveza gimnastičkih odsjeka. Ono, što je razvoj morao sa sobom donijeti već se približavalo. Osnutkom gimnastičkih odsjeka u tadašnjim katoličkim prosvjetnim društvima udaren je temelj velikoj omladinskoj odgojnoj organizaciji. Od tjelovježbenih odsjeka razvila se čitava i potpuna omladinska prosvjetna, tjelovježbena i uzgojna organizacija. Kada su 1909. ovi gimnastički odsjeci prihvatili ime Orao još je više istaknuto ovo obilježje organizacije. Iste godine ti Orlovi stvaraju također osnove Poslovnika i uređuju provedbu organizacije. Za godinu dana dobivaju oni i svoju Zlatnu knjigu (1910.) i potpuniji Poslovnik. Sada je već misao Orlovstva dobila svoju jasnu formu. Zlatna knjiga stilizovala je osnovne misli, ideologiju Orlovstva, a Poslovnik njegovu organizaciju. U to vrijeme i u Českoj kroči Orlovstvo snažnije naprijed. U godini 1909. ima 38 čeških orlovskih društava. Te godine počinje izlaziti njihov list »Orel«.

Odredivši jasno svoj put i učvrstivši svoju organizaciju, Orlovstvo se širilo i širi se silnom brzinom. U godini 1910. pokazuje slovenska orlovska organizacija već ove brojeve: 128 društava, 3691 člana, 2526 vježbača, 1171 pretplatnika »Mladosti«, 151 nastup, 1887 odora, 661 predavanje. Nakon 5 godina rada (1911.) broji slovenska Zveza Orlov 148 društava sa 4025 članova (2694 vježbača) i 2410 odora. U godini 1913. broji Čehoslovačko Orlovstvo 196 društava sa 7.600 članova, a Slovenci drže te godine svoj slet u Ljubljani, na kojemu nastupa 800 slovenskih i 100 čeških Orlova pred 30.000 gledalaca. Prvi put nastupaju tom prilikom 32 Orlice.

*

Rat je rasuo sve. Društva se raziđoše, a članovi odoše na bojišta. Ali djelo Orlovstva nije zamrlo, ono je tinjalo, i čim svanuše prvi dani mira, evo Orlovstva opet na djelu.

Prije rata razvilo se Orlovstvo u Sloveniji i Češkoj u načelnom i u organizatornom pogledu do potpune

omladinske organizacije, koja uzima za svoje područje djelovanje cijeloga čovjeka. Od tjelovježbenih odsjeka do ovoga stanja bio je velik put. Ali još ni tada nije bila potpuno razvijena misao današnjeg Orlovstva. Napredak Orlovstva nakon rata bio je velik kako u pogledu njegova brojčanog jačanja tako u pogledu nutarnje izgradnje.

Orlovstvo se izgrađuje u najmoćniju prosvjetnu organizaciju, koja određuje smjer cijelom narodnom uzgoju. Seljačkoj i radničkoj omladini pridružuje se napose mlada inteligencija i đaštvo. Misao stvaranja nove, preobražene narodne generacije postaje težištem orlovskoga djelovanja. U toj težnji provodi se živi rad na prosvjetnom i gimnastičkom polju. Izlaze orlovske knjige i listovi. Čehoslovačko i slovensko Orlovstvo razvilo je u ovim godinama iza rata velike unutarnje snage i sustav, koji zaplašuje protivnike, a iznenađuje katolike.

U Sloveniji i Čehoslovačkoj budi se Orlovstvo, čim je prestao rat. Kroz godinu i po opet je uspostavljen veliki orlovski pokret. Do Mariborskog orlovskog tabora (1920.) traju dani širenja i uređivanja organizacije. Ovaj je tabor pokazao, da je Orlovstvo opet silno i moćno. Na ovom je taboru nastupilo 1700 Orlova i 780 Orlica u povorci te 800 Orlova i 500 Orlica na vježbalištu. Među 50.000 učesnika ovoga tabora našlo se i 5.000 Hrvata, i na ovom su taboru udareni prvi formalni začeci naše hrvatske orlovske organizacije. Te godine broji slovenska Orlovska Zveza 140 društava i 3956 članova (2423 vježbača), 2241 naraštaja i 658 odora. Čehoslovačko orlovstvo ove godine dosiže za naše prilike nečuveni broj društava od 346 sa 40.000 članova. Teška kulturna borba u Čehoslovačkoj učinila je od Orlovstva organizaciju, koja je imala podnijeti najteže udarce ali u kojoj se okuokupila gotovo sva čehoslovačka narodna omladina.

*

Značenjem mariborskog orlovskog tabora za nas Hrvate pozabavit ćemo se kasnije. Ovaj tabor, i ako nije dao hrvatskom Orlovstvu velike brojčane rezultate, pridonio je vrlo mnogo upoznavanju Orlovstva u hrvat-

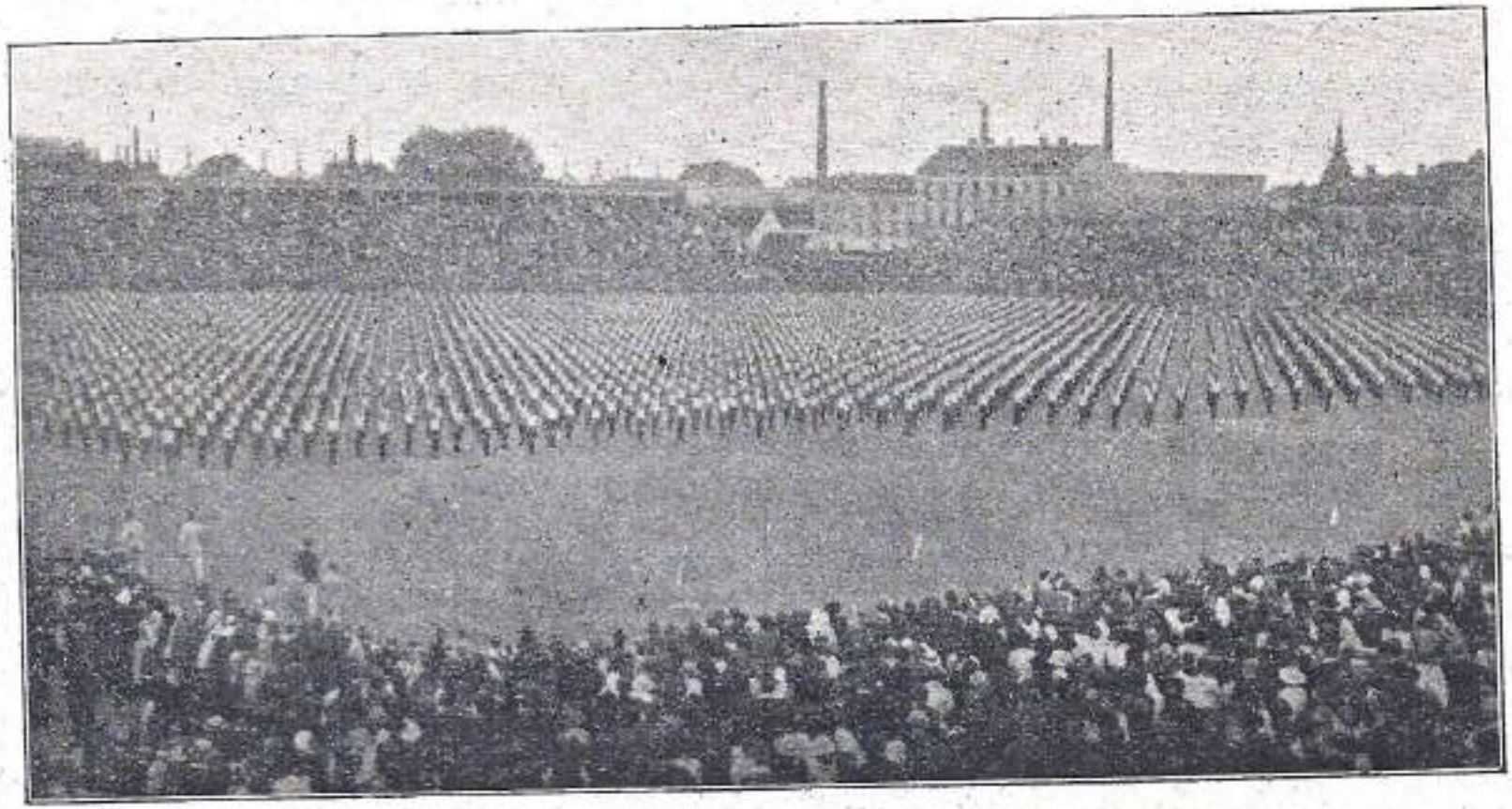

Orlovski slet u Brnu 1922.: 4288 Orlova izvada članske vježbe

skim krajevima. U Sloveniji se nakon ovoga tabora razvio vrlo dubok unutarnji rad u Orlovstvu.

Godine 1921 osnovana je Jugoslavenska Orlovska Zveza u Ljubljani. Osnutak njezin od velikog je značenja za cijelo Orlovstvo.

Na mariborskom sletu sastali su se po prvi put na zajedničkoj manifestaciji Čehoslovaci, Slovenci i Hrvati. Misao slavenske orlovske uzajamnosti i snage još više se odraziła na velikom orlovskom taboru u Brnu 1922. Brojčane snage, predstavljene na ovom sletu, bile su silne. Čehoslovačko Orlovtvo ima te godine već 1118 društava sa 122.182 člana. Slovensko Orlovstvo broji te godine već 220 društava u 33 okružja otprilike s 8000 članova i 4000 naraštajaca. Te godine već je i hrvatsko Orlovstvo jak čimbenik u Orlovstvu. Vidjelo se to i na taboru u Brnu, gdje su i hrvatski Orlovi nastupili.

Na brnskom orlovskom sletu nastupilo je na naraštajskom nastupu 30. srpnja 1922. oko 12.000 naraštajaca. Na glavnim sletskim nastupima od 12—15. kolovoza 1922, nastupilo je u povorci oko 50.000 Orlova i Orlica, a na vježbalištu 4288 Orlova i 3328 Orlica. Prisutno je bilo i 1200 Hrvata i Slovenaca.

*

Ovaj razvoj utvrđuje konačnu pobjedu Orlovstva kao g l a v n e katoličke omladinske organizacije. U Češkoj i u Sloveniji bilo je mnogo katolika, koji su bili manje skloni Orlovstvu. U Sloveniji se radilo na tome, da se razvije posebna vrsta omladinskih društava mimo Orlovstva. Prije rata, godine 1904., bilo je 8000 članova svih omladinskih društava okupljeno na taboru u Brezju. Isto tako omladinska društva postojala su u Čehoslovačkoj. Misao opće narodne omladinske organizacije — Orlovstva — morala je svoju pobjedu izvojevati solidnim i ustrajnim radom. Pred snagom Orlovstva utihnuli su svi glasovi. Uspjesi su pokazivali, tko ima pravo. Orlovstvo je postalo organizacijom, koja okuplja omladinu iz svih narodnih redova. U Orlovstvu se našlo na okupu i radnička i seljačka i građanska omladina, školovana i

neškolovana u jednom tijelu, koje predstavlja novi narod.

Čehoslovačko i slovensko Orlovstvo istovremeno se utvrdilo i kao samostalna prosvjetna organizacija. Vidjeli smo, kako je od običnog tjelovježbenog odsjeka nastala potpuna orlovska misao. K tjelovježbi je nadošla prosvjeta i cio ostali odgojni rad. Stvorivši ovako svoja društva kao potpune prosvjetne jedinice, Orlovstvo je ta društva učinilo i samostalnim organizacijama. U Sloveniji je napose bilo više otpora proti

„Kačić" - Zagreb, 1919.

osamostaljenju orlovske organizacije. Pobijedila je misao, da Orao ne može biti odsjek drugog društva, kada je sam po sebi najpotpunije i najsvestranije odgojno društvo. Nakon svoga osamostaljenja, orlovska organizacija još se bujnije razvila. Ona se ozbiljno dala na posao unutarnje izgradnje zasebne omladinske kulture, — kulture koja izvire iz duše mladog čovjeka. Slovensko i Čehoslovačko Orlovstvo razvilo je posljednje godine toliki kulturni rad, da mu nema primjera u našim zemljama. Brojkama je dodan sustav. Sustavan rad, željezna dis-

ciplina i duševna snaga pobjeđuju. Orlovstvo stvara svoj rod, koji se kuje u kovačnici naše tjelovežbe, svestranosti naše prosvjete, u ljubavi našeg bratstva.

Tjelesni odgoj u kat. organizaciji drugih naroda

Vrlo je poučno promotriti, u kolikoj se mjeri raširio tjelesni odgoj u katol. prosvjetnoj omladinskoj organizaciji drugih narda. Brojke će nam rječito dokazati, kako gotovo sve katoličke prosvjetne organizacije u svijetu kombiniraju svoj prosvjetni rad s tjelesnim odgojem, kao uspješnim sredstvom ne samo odgoja, nego i organizovanja. Pođimo redom! O češkim katolicima je već bilo govora.

I poljački katolici stvaraju među omladinom organicije prosvjetno-tjelovježbenog tipa. Organizacija katoličke omladine »Zjednoczenie Mlodzieży Polskiej« broji 150.000 muške omladine. Svako društvo toga moćnoga saveza je obvezano, da uz prosvjetu goji i tjelesni odgoj među omladinom. Osim toga postoji organizacija katoličkih skauta, koju vodi znameniti poljački general Haller.

Od 250.000 organizovane francuske katoličke omladine ima 180.000 aktivnih gimnastičara u 1750 katoličkih društava.

U novije doba se i među talijanskom katoličkom omladinom koja broji 400.000 članova sve više kombinira prosvjetni rad s tjelesnim odgojem. Posebni časopis »Stadion« širi među omladinom smisao za tjelesni odgoj.

U malenoj Holandiji ima 400 katoličkih društava, koja goje i tjelovježbu. Osim toga postoji tamo i posebni katolički športski savez, koji broji 17.000 športaša.

U novoj katoličkoj državi Litavskoj napreduje iza rata sve to više katolički omladinski pokret, koji broji već danas 2000 članova gimnastičara.

U malenoj državi Luxemburgu goji 105 katoličkih društva uz prosvjetu i tjelovježbu.

Među organizovanom katoličkom omladinom u Austriji ima 18.000 gimnastičara ili športaša.

No nadasve će svakoga zadiviti moć i veličina njemačke katoličke omladinske organizacije Deutsche Jugendkraft, koja broji 703.000 katoličke muške omladine te je po tom najveća katolička omladinska i gimnastička organizacija na svijetu.

Orlovstvo među Hrvatima

Znaci novih vremena.

„Ja eto u duhu gledam i pozdravljam prve zrake onog velikog dana, kada će se skršiti u Hrvatskoj sila bezbožnog nadriliberalizma, te će kršćanski pobožni puk zaposjesti kormilarsko mjesto".

(Mahnić: Uvod iz „Excelsiora")

U danima posljednih godina devetnajestog vijeka i prvim godinama dvadesetog vijeka stajao je naš narod na odlučnoj raskrsnici. Hrvati su ulazili u dane, po kojima će se ravnati budućnost. Narodni život bio je kod nas kršćanski u području privatnom. Obitelji su živjele kršćanski i tako su odgajale svoje djecu. Bijele vrane bili su »liberalci« — bezvjerci. Ovaj kršćanski život međutim nije bio potpun. On se ograničio na Crkvu i obitelj. Ni narod ni svećenstvo nisu bili dovoljno pripravni za ono sudbonosno područje čovječjeg života, odakle su prijetili udarci: za javni život. Kršćanstvo naše nije bilo razvijeno na cijeloga čovjeka. Javni život nije izričito bio protiv katoličke Crkve, ali je već tada nosio u sebi temeljne klice, iz kojih se kasnije lako razvilo potpuno raskršćanjenje javnoga, a potom i privatnog života. Katolici nisu posvetili nikakve brige socijalnim potrebama naroda. Svaki je živio za sebe. Svećenik nije bio pripravan na socijalno djelovanje, pa nije socijalno u većem opsegu ni djelovao. Uzgoj naroda u vjerskom pogledu nije bio sustavan. On se

možda dostajao za tadanje stanje, dok narod u duši svojoj vjeruje bez teškoća, ali nije dostajao za b u d u ć n o st. Sadašnjost nije mnogo vodila računa o budućnosti.

Ovako nepripravne zatekli su nas prvi udarci slobodoumlja i liberalizma. Hrvatske zemlje nisu mogle ostati pošteđene od duha, koji je prodirao u cijeloj Evropi. Taj duh je došao i do nas. Došao je polagano i nečujno. Uvukao se u našu kuću. Prvo desetljeće dvadesetog stoljeća je doba polaganog ili sustavnog ucjepljivanja liberalizma u našu narodnu dušu. Polagano, kas po kap, uštrcavao je liberalizam svoj otrov. On je dobio već i prve svoje javne nosioce. Kada su se iz Češke, iz Masarykove škole vratili njegovi učenici, oni su kod nas počeli otvoreno zastupati stanovište liberalizma, koje su naučili u Češkoj. Nisu odmah udarili izravno na Crkvu, nad ogme i sakramente. Znali su, da bi bila ludost ovako doći narodu, koji još uvijek vjeruje. Trebalo je poći drugim putem: osvojiti javni život, politiku, novinstvo, književnost. Trebalo je stvoriti organizaciju na liberalnim načelima. I dok liberalci uzimaju u svoje ruke štampu, dok u javnom životu sve više izvrgavaju ruglu Crkvu i njezine svetinje, dok jedni stvaraju socijalnu demokraciju, a drugi seljaštvo zovu na okup pod barjakom: Vjera u Boga i seljačka sloga, dotle katolici miruju. Njih kao da se to ne tiče. Iz književnosti polako nestaje kršćanstva. Štampa širi najopasnije liberalne nauke. Reakcije nikakove.

Značenje Mahnićeve pojave.

U ovo tmurno doba, koje bismo mogli nazvati dobom zbrkanih i pomiješanih pojmova i najopasnijim časom, počinje svojim radom među Hrvatima krčki biskup dr. Antun Mahnić. On je počeo odlučno nastupati protiv ovih liberalnih pojmova i pojava. On osniva »Hrvatsku stražu« (1903.) i u njoj počima izgradnjom katoličkog pokreta.

Što je on donio u to doba katoličkom životu? Bistre poglede i jasna načela hrvatskim katolicima. Ono,

čega do sad nije bilo skoro nikako. Mahnić je uzeo pod nož svoje kritike naše prilike. Dokazao je hrvatskim katolicima, kako su u velikom svom dijelu slijepi i kako ne vide, da je već oko njih spletena mreža liberalizma. Da je već tlo pod njima podrovano. Upozorio ih je oštro i odlučno na sve ono, što se događa u javnom životu, u književnosti, u štampi, i udario na to, kao na poganski liberalizam, koji doduše tada kod nas nije još rekao: nema Boga ne treba Crkve, ali nije bio daleko ni od toga.

Mahnić uči:

Krist je učio svoju nauku. Ta je nauka određena i jasna. Ona određuje načela ljudskoga života. Ta načela treba uzeti potpuno sa svim posljedicama. Ili ima Boga ili ga nema- Ili ima vječnosti ili je nema! Ako je ima, onda treba i živjeti, i uvijek i svuda raditi tako, kao da je ima. S istinom se ne da mešetariti. Ili — ili. I on traži od katolika, da budu radikalni katolici.. Katolici svuda: u Crkvi, u školi, u društvu, u književnosti, u politici. Svuda mora vladati Kristova nauka. Po njoj treba živjeti.

Ova nuaka potresla je hrv. katolike. Vidjelo se, da je do tada liberalizam potiho već sve razrovao. Suzbiti ga treba. Mahnić poziva katolike, da se organizuju u borbi protiv liberalizma.

»Sve se organizuje. Organizuju se masoni, socijalisti, slobodomislioci — organizujmo se također i mi!«

Mahnić je dobro vidio kakove su prilike među Hrvatima. Rastrovanost je u redovima katolika u to doba bila još odviše velika, da li se moglo misliti, da se dignu svi katolici na borbu. Oni se na te pozive nisu ni osvrtali. Jedan je samo put bio, da se probudi katolička svijest među Hrvatima: da se organizuje omladina. Iz omladine izići će onaj novi rod, koji će stupiti u borbu s liberalizmom.

Mahnić stoga polaže cijelo težište svoga rada na to, da se stvori novi rod katoličke omladine. Počinje s đaštvom. To je i razumljivo. Svaki pokret mora imati svoje obrazovano središte, koje će po sebi biti duševnim

nosiocem same misli. Inicijativa i početak pokreta bio je na đaštvu. U brojevima »Hrv. Straže« posjećuje se pažnja omladini. Ona se zove. Odaziva se đaštvo. Ono s oduševljenjem prima misao radikalnog katolicizma i borbe. Đaci počinju stvarati svoja đačka društva. Već 1903. osniva se u Beču prvo akademsko društvo »Hrvatska«. Dvije godine nakon toga počinje izlaziti poseban đački list »Luč«. Organizovanje kat. đaštva lijepo napreduje. Mladež je prigrlila divnu misao katoličkog radikalizma. Osniva se u Zagrebu »Domogoj« (1906.). drže se sastanci itd.

Omladinski pokret prije rata

Organizovanje đaka nije ostalo bez posljedica. Učinjen je prvi i najteži korak. U našoj zagušljivoj atmosferi i općem nemaru, najteže je bilo naći način, kako da se pokrene široko narodno gibanje. Đaštvo je moralo biti početak jednog velikog pokreta, koji nije imao svoju svrhu u samoj organizaciji đaštva, nego u s t v a r a n j u n o v o g n a r o d a — n o v o g r o d a H r v a t a.

Snažno gibanje među đaštvom moralo je već samo po sebi djelovati na sve ostale slojeve omladine. Međutim to đaštvo dalo je i inteligenciju, koja je zastupala načela kat. radikalizma u javnom životu. Prvi vjesnici ove inteligencie (pok. Rogulja i drugi) ukapaju se u zgradu nove Hrvatske, drugi se primaju posla. Čim je ova misao kat. obnove prodrla i stvorila svoje prvoborce, počima se gibanje i u redovima seljačke i radničke omladine.

Prije rata imademo samo početke. Đačka kat. organizacija mora još sveudilj da se ograničuje na samo đaštvo. Vrijeme široke omladinske narodne organizacije još nije bilo došlo. Mahnić međutim trajno misli na to. On đaštvu savjetuje, da treba koraknuti dalje, od prve inicijative. U kalendaru kat. mladeži 1911.–12. opet on ističe đaštvu: » . . uz vaše redove, pod i s t i m b a r j a k o m, rado bih vidio, gdje koraca ostala hrv.

mladež... Jasno je da imam tu na umu našu seosku i radničku mladež«. Dalje savjetuje, da se osnuje jedinstvena organizacija mladeži đačke i radničke. To traži naš demokratizam. Opisuje prilike na selu i prijeku potrebu, da se stvori narodna organizacija. Mahnić tu daje đaštvu i potanju uputu, kako će raditi na selu. Kako će predobiti mladež za naše redove. On već tada vidi, da će ona naša omladinska organizacija, koja se stvori, morati njegovati i tjelovježbu. Njegovanje tjelovježbe napose preporuča.

Ostvarenje potpuno uređene i razvijene narodne omladinske organizacije kod nas nije se moglo izvesti prije rata. Razvio se niz omladinskih društava, napose po Dalmaciji. Prije rata počela je izlaziti u Splitu Mladost (1909.) kao list za seosku i radničku omladinu. Kasnije je Mladost prenesena u Zadar. Održano je i više kongresa i omladinskih zborova po svim krajevima. U Istri je rad u ovu pravcu lijepo napredovao. Vodilo ga je akademsko društvo »Dobrila«, u Dalmaciji »Pavlinović«, u Bosni »Martić«. Sve ove početke prekinuo je rat. On je raspršio cijelu tu organizaciju, a »Mladost« se pojavila još kao Almanah i zamrla. Ova perioda ostavila je trajnih rezultata u tomu, što su neka društva tada osnovana, kasnije nakon osnutka Orlovstva u ovom našla pravo područje svoga djelovanja. Iz ovog vremena potječe više vrlo dobrih današnjih orlovskih društava (Selnik, Preko itd.).

Nakon rata.

Odmah nakon svršetka rata počelo se raditi oko obnove omladinskih društava predratnog sustava. Poticaj za obnovu tih društava dao je Hrvatski katolički narodni savez u Zagrebu. Prije rata vodila su ova društva po pokrajinama tamošnja akademska prosvjetna društva, a glavno je težište tih omladin. društava bilo u Dalmaciji. Narodni Savez u Zagrebu uzeo je u svoje ruke brigu oko ovih omladinskih društava i pokušao da u njihov rad i organizaciju unese sustav. Unutar Narodnog saveza osnovana je posebna »omladinska sekci-

j a« (20. II. 1919.). Pročelnikom joj je izabran o. Kujundžić D. I., a glavni radnici u njoj bili su vlč. gg. Jesih i Ivšić. Poslijeratne prilike mnogo su oteščavale svaki rad. Rat je demoralizovao sve. Boljševizam se širio našim krajevima, ugled svećenstva silno je pao, a zanimanje za prosvjetni rad nije bilo skoro nikakvo. Radi ovih a i radi drugih razloga, teško je bilo obnavljati omladinska društva. Bujici zla nije se moglo uspješno odupirati organizatorno slabo povezanim društvima, koja nisu imala mnogo privlačivosti za mladež. Uz ulaganje velikih sila uspjelo je polako obnoviti cio niz starih omladinskih društava i osnovati dosta novih. Ova društva vodi Narodni Savez, koji osniva 24. IV. 1921. u svom krilu posebni Omladinski Podsavez. Najvažnije je, da u to vrijeme počinje izlaziti i »Mladost« (1. svibnja 1921.). Iste godine počelo se i sa omladinskim zborovima, te su održani takovi zborovi u Ivanićgradu (31. VIII. 1921.), Ludbregu (1. VIII. 1921.) i Đakovu (15. VIII. 1921.). Potonji rad Omladinskog Saveza, za koji si je velike zasluge stekao J. Malinar i drugi naši zagreb. Orlovi, ne možemo ovdje prikazivati i ako je taj rad vrlo važan za kasnji razvoj Orlovstva.

Od Maribora do Požege

Prvi počeci Orlovstva.

Teške poslijeratne prilike zabrinjavale su sve katolike. U hrvatskim zemljama bilo je stanje upravo nepodnosivo. Moral je u narodu duboko pao. Svi su tada počeli osjećati ono, što prije rata nisu predviđali: da je liberalizam osvojio javni život, a rastrovao privatni život našega naroda. Crkve u mnogim krajevima opustješe, a u poratnom boljševičkom raspoloženju masa teško je stradalo svećenstvo. Razorno raspoloženje naroda iskoristili su stari prokušani liberalni demagozi, i baciše u narod baklju mržnje na svećenstvo i Crkvu. Rastaviše vjeru od svećenika i udariše na svećenike znajući, da s crkvom mora pasti i vjera. Svima nama su te prilike duboko utisnute u duši i još ih osjećamo.

U ovim prilikama trebalo je početi s radom oko obnove. Svi katolici na čelu s Episkopatom počeli su osjećati apsolutnu nuždu, da se provede katolička organizacija naroda. Obnovljene su đačke, a djelomično i omladinske organizacije iz vremena prije rata, a osnovane nove, ali svi smo osjećali, da za osvajanje javnoga života za katoličku prosvjetu treba novih snaga, novih organizacija.

Hrvati su rado polazili u Sloveniju. Tamo su tražili pouke u radu i pobude za rad. Slovenski katolici već su prije rata, a pogotovu iza rata proveli cpću svoju narodnu organizaciju. Tamo smo našli i naše Orlovstvo.

Na tečaju hrvatske kat. inteligencije na Homcu (1.—5. kolovoza 1919.) potaknuta je misao, da se u Hrvatskoj započne s Orlovstvom. Osjećala se potreba organizacije, koja u Sloveniji nosi na sebi ponajbolji

dio katoličkog obnovnog rada. Samo je teško bilo početi. Sokolstvo je bilo i odviše jako, pa su se mnogi bojali teških sukoba. Usto je bilo teško uz organizacije s tradicijom (omladinske, đačke) stvarati novi sustav organizacije, koja se po odgojnom radu i organizacijskom uređenju od njih dosta razlikuje. Međutim je Orlovska misao bila tako jaka, da je prebrodila sve ove zapreke. Polako, ali sigurno, ona je prokrčila sebi put i u hrvatske zemlje.

Nakon tečaja na Homcu počeli su pojedini katolički inteligenti raditi oko toga, da se pokuša s pokretanjem Orlovstva kod nas. Istovremeno rade u tom duhu dr. Kniewald u Senju među đaštvom, a vlč. P. Jesih među građanskom omladinom u Zagrebu.

Orlovstvo i kod nas, kao i u Sloveniji i Češkoj, počinje u formi gimnastičkih odsjeka drugih prosvjetnih društava. Ovi gimnastički odsjeci i ne zovu se Orlovskim. Orlovstvo u punini i po imenu dolazi polagano, ali sigurno.

U rujnu 1919. počelo se raditi oko gimnastičkih odsjeka. Prvi odsjek imademo u Senju. Tamošnji gimnazijalci i gimnazijalke uvode vježbu i odoru. Istovremeno se u Zagrebu počinje ozbiljno raditi oko osnutka omladinskog društva građanske omladine. Dne 8. prosinca 1923. drže senjski gimnazijalci prvi gimnastički nastup, a dne 14. prosinca 1923. osniva se u Zagrebu omladinsko društvo »Kačić«, koje odmah uvodi gimnastiku i stoji u vezi s Orlovskom Svezom u Ljubljani. Gimnastički odsjeci dobivaju vježbe od Slovenaca. vlč. Pavelić prevodi na hrvatski Orlovsku himnu, a pozdrav »Bog živi« počinje se uobičavati i kod nas.

U Maribor!

U prve dane, kad su traci Orlovstva, prikriveni i slabašni počeli da probijaju kroz mračne oblake hrvatskih prilika, kao glas spasenja došao je poziv: U Maribor! Slovensko Orlovstvo već se bilo oporavilo iza rata. Ono je u novoj državi postalo još snažnijom prvoborilačkom četom vječno mladog katolicizma. Cijela Slo-

venija uzdigla se i pošla za Orlovima. U Maribor! — glasio je poziv za Hrvate. Već sam ovaj poziv donio je svoje plodove. Nisu ni Hrvatima mogli ostati nezapaženi uspjesi, koje su slovenski katolici postigli pomoću Orlovstva. Polako se rađala i u našim dušama težnja, da i mi stvorimo jednu takovu organizaciju, koja pokreće cio narodni život. Ova težnja, ispočetka pritajivana i sustezana morala se konačno oživotvoriti.

Hrvati se stadoše spremati u Maribor. U društvima đačkim i omladinskim već tada, prije sleta, vidimo razvoj u smjeru Orlovstva. U nekim omladinskim društvima osnovani su još prije sleta gimnastički odsjeci. Hrv. katolički narodni savez sa svoje sjednice 26. XI. 1919. preporučuje omladinskim društvima, da osnivaju gimnastičke odsjeke. Gimnastički odsjek »Kačića« nastupa prvi puta u uskom krugu u Zagrebu 29. II. 1920. Odmah osniva gimnastički odsjek i društvo u Selniku. U redovima omladinskih društava primljeno je osnivanje gimnastičkih odsjeka s oduševljenjem. Napose zagrepčani polaze u Sloveniju na sletove i u Rajhenburgu nastupaju po prvi puta javno. O Uskrsu 1920. drži se u Zagrebu omladinski tečaj i na njemu se vježbaju orlovske vježbe.

Kad su pak došli dani mariborskoga sleta, vidjelo se, koliko je napredovalo pripremanje orlovske organizacije u hrvatskim zemljama. Oko pet tisuća Hrvata našlo se u Mariboru. Maribor znači za nas Hrvate vrlo mnogo. Tamo je konačno probijena bojažljivost i sustezanje, i Orlovstvo je probilo led. One tisuće ljudi, većina po prvi puta, vidjele su, što treba da i mi Hrvati učinimo, ako hoćemo u katoličkom životu napose naglasiti javno obilježje. Građanska omladina, članovi naših omladinskih društava, u životu su vidjeli snagu Orlovstva, i duše su omladine planule.

Istovremeno i sijedi biskup Mahnić šalje đaštvu poslanicu u Maribor i upućuje đaštvo u Orlovstvo. »U sadanje Vam doba osobito preporučam, da proučavate i širite ideju i organizaciju Orlovstva, i to ne samo u vlastitim redovima, nego i među seoskom i gradskom mladeži«. Na zborovanju đaštva u Mariboru pozvao je prav-

nik I. Protulipac đaštvo, da pođe putem Orlovstva. Maribor je djelovao dakle jedinstveno na svu hrvatsku mladež, i duševno jedinstvo sve naše omladine našlo se u zajedničkoj težnji, da se stvori moćno Orlovstvo.

Odmah nakon sleta u Mariboru održali su hrvatski srednjoškolci prvi hrvatski đački orlovski tečaj u Mariboru. Prisustvovao je 21 srednjoškolac. Tečaj je vodio dr. D. Kniewald, koji ima velikih zasluga za širenje Orlovstva u njegovim počecima, a predavali su dr. Josip Jeraj, dr. Capuder i dr. Na ovom tečaju odrazilo se sve ono oduševljenje za Orlovstvom. Odmah je zaključeno preći na sustavnu organizaciju orlovstva među đaštvom. Tu je osnovana prva hrvatska orlovska središnjica, tada još samo za đaštvo. Dne 4. VIII. 1920. osnovan je naime »Savez gimnastičkih odsjeka organizacija katoličkog srednjoškolskog đaštva«. Predsjednikom mu je izabran svršeni gimnazijalac Drago Zudenigo. Zaključeno je živo raditi. Stvoreni su već i prvi zaključci glede Poslovnika i Vježbovnika.

Savez gimnastičkih odsjeka.

Maribor je pokazao svoje rezultate. U listopadu 1920. (30. X.) pretvara se u Mariboru osnovani Savez gimnast. odsjeka srednj. đaštva u »Savez gimnastičkih odsjeka« i u njega se učlanjuju svi đački i omladinski gimnastički odsjeci. Počinje da radi prva naša orlovska centrala. Bez imena i bez sredstava. Samo idealizam i Orlovstvo moglo je pokrenuti stvar naprijed. Organizacija se oslanja na Slovensku Orlovsku Svezu. Čijeli S. G. O. bio je primljen u Orlovsku Svezu 12. XII. 1920.

U razvoju naše hrv. orlovske organizacje ima godina 1921. svoje posebno značenje. Mlada orlovska organizacija posvećuje te godine cio svoj rad izgradnji osnova, na kojima ima počivati zgrada Orlovstva. Pred njom stoji teško pitanje: treba izvojštiti priznanje prava na opstojnost i prava na orlovsko ime. Treba urediti područje nesmetanog djelovanja, makar i u najograniče-

nijem opsegu. Treba izgraditi prve forme organizacijskog uređenja i tehničkog djelovanja.

Orlovstva još nema po imenu. U prvom broju »Vjesnika S. G. O.«, koji je izišao 31. I. 1921. vodstvo nestrpljivoj braći zabranjuje, da se za sada proglašuje Orlovima i svoja društva orlovskima: »Braćo, naš čas će već doći, a dotle se strpite«. Medutim Orlovstvo živi. Gimnastički odsjeci, napose u Zagrebu, razvijaju veliku djelatnost. U proljeće 1921. priredeno je po H. K. N. S. više omladinskih tečajeva, na kojima vodi S. G. O. tjelovježbeni dio. Pripremaju se nastupi i nastupa se: u Zagrebu na Cvijetnicu, u pokrajini na omladinskim zborovima u Ludbregu (1. VIII 1921.), Đakovu (15. VIII. 1921.), Ivanićgradu (31. VIII. 1921.) itd. Ovi nastupi pridonijeli su mnogo učvršćenju organizacije.

Orlovstvo je uređena organizacija. U osnove njegove spada točnost u poslovanju i rad po propisima. Već u ovim prvim počecima polaže se važnost na to. U Zagrebu počinje izlaziti »Vijesnik S. G. O«, preteča našeg kasnijeg »Organizacijskog Vijesnika« i »Orlovske Straže«. U ovim vijesnicima izdaju se upute za rad. Izdaju se preglednice, i to mjesečne. Knjigovodstvo u odsjecima uređuje se što savremenije. Već se tada misli na izdanje Zlatne knjige.

Najvažnije pitanje, kojim se mlada organizacija bavila, kretalo se oko područja njezina rada. I ako nema još orlovskog imena, svima je jasno, da se iz ovih početaka ima razviti moćno Orlovstvo. A Orlovstvo nije samo gimnastika, nego provodi odgoj cijelog čovjeka. Stoga je bilo najteže urediti odnošaj izmedu ovih gimnastičkih odsjeka i tadašnjih omladinskih društava te dačkih organizacija.

Ograničenje Orlovske organizacije na samo područje gimnastike nije se moglo provesti ni onda, kada nije bilo još prave orlovske organizacije. I gimnastički su odsjeci od prvog dana provodili uzgojni rad Orlovstva: poslovanje, red i disciplina, proučavanje Zlatne knjige, predavanja prema slovenskoj »Mladosti« i prigodnim izdanjima, sve to upućuje na put potpunog Orlovstva, ko-

je se nikad nije moglo ograničiti na samu gimnastiku, makar je i radilo pod prozaičkim imenom gimnastičkih odsjeka. Već u drugom broju Vjesnika S. G. O. poručuje se odsjecima: »Čim se provede organizacija odsjeka, treba se odmah svim silama baciti na što bolji odgoj članova u načelnom i tehničkom pogledu. Držati valja uvijek pred očima, da mi nijesmo jedino gimnastička organizacija, već kulturna organizacija, jedan idejni pokret, kojemu je gimnastika samo jedno od sredstava za postignuće njegovih ideala«. Potpuni program Orlovstva već je ovdje bio zacrtan. Međutim su istovremeno na tom području odgoje i prosvjete radila i omladinska društva i đačke organizacije.

Hrv. kat. narodni savez nastavio je nakon Maribora sa živim radom oko osnivanja omladinskih društava i prosvjetnih društava. Dne 1. svibnja 1921. počela je u Zagrebu izlaziti »Mladost« kao glasilo omladinskih društava. Te godine priređuje se više omladinskih zborova.

Već u prvim počecima tražila se najzgodnija forma, u kojoj bi se dalo uz orlovske odsjeke zadržati i dotadanji tip organizacija za mladež. Orlovstvu je opredijeljeno područje tjelovježbe, a orlovski odsjeci kao gimnastički odsjeci omladinskih i đačkih društava učlanjuju se u S. G. O. Pisani su i posebni nacrti o djelovanju jedne i druge organizacije. Međutim već se tada vidjelo, da se Orlovstvo ne može ograničiti na samu tjelovježbu, jer ono tada i ne bi bilo Orlovstvo. Unutarnje duševne snage Orlovstva nisu bile nikada ograničene: Orlovstvo je i onda, kada je poslovalo kao gimnastički odsjek i S. G. O., imalo u sebi sve snage Orlovstva i djelovalo je kao narodna uzgojna organizacija. To je moralo prije ili kasnije dovesti do osamostaljenja orlovskih organizacija kao izgrađenih i potpuno nezavisnih društava. Naravno, to je povuklo za sobom i reformu cijele naše omladinske organizacije.

Orlovstvo već tada stvara prve početke svojeg unutarnjeg uređenja i poslovanja.

Izrađen je već prvi Poslovnik, koji je kasnije i primljen na prvoj glavnoj skupštini S. G. O. u Đakovu (18.

VIII. 1921.). Po tom poslovniku organizacija se sastoji iz đačkih i omladinskih odsjeka. Đački odsjeci imadu u centrali svoj odio, a omladinski odsjeci svoj odio. Sve ih povezuje centrala. Tako je uščuvano jedinstvo organizacije, a ujedno je u prosvjetnom radu omogućen razvoj prema potrebama. Na čelu S. G. O. radi D. Zudenigo, te Rusan, Kresnik i dr. od građanskih omladinaca a Vladarski, Cerovac, Dugački, Köhler i dr. od đaka.

Organizacija bez pomoći i sredstava izdržava se najvećim žrtvama najmlađih. Sprava nema nikakvih, dvorana nikakovih. Nema Vježbovnika, sposobnih prednjaka, ni starijih auktoriteta. Moramo se čuditi, kako se moglo u tim prilikama išta učiniti. Ipak se išlo naprijed. Do vremena prvog većeg gimnastičkog nastupa u Đakovu 15. kolovoza 1921. razvio se i ovaj tehnički rad prilično dobro.

Prvi veći nastup u Đakovu.

U Đakovu održan je 15. kolovoza 1921. prvi veći javni nastup. Iako naši gimnastički odsjeci nijesu tada imali orlovskog imena, sve je znalo, da su to Orlovi. Oblasti su činile zapreke ovom prvom javnom nastupu ovih odsjeka, kod kojega je učestvovala i slovenska orlovska vrsta, koja je odnijela pobjedu u Strassburgu. 15. kolovoza u jutro još se nije znalo, hoće li se po podne smjeti nastupiti. Vidjelo se, da zapreke nisu manje za to, što nijesmo uzeli orlovsko ime, jer nas i bez imena svi upoznaše kao Orlove. Bilo je svima jasno: otvoreno treba nastupiti i provesti jedinstvenu organizaciju, pa kada budemo jaki, onda će nas svi, pa i javna vlast, poštivati. Nastup je sjajno uspio i pretvorio se u veličajnu orlovsku manifestaciju. U Đakovu je održana i prva glavna skupština S. G. O. Učlanjeno je u to vrijeme u S. G. O. 16 omladinskih i 10 đačkih odsjeka, ukupno 26. U odbor su izabrani Zudenigo, Cerovac, Vladarski, Köhler, predsjednik đačkog odjela F. Matić, a omladinskog N. Kresnik. Predsjednik S. G. O. nije biran, jer nije bilo prikladne osobe, koja bi se te dužnosti htjela primiti.

Nakon nastupa u Đakovu održan je drugi dački orlovski tečaj, koji je lijepo uspio.

Osnutak J. O. S.

Teškoće u radu mlade hrv. orlovske organizacije moralo je slomiti Orlovstvo. Orlovstvo je moralo preći u ofenzivu i razviti se u opsegu, koji odgovara njegovoj naravi. Prvo nastojanje išlo je za tim, da organizacija bude javnopravno pred oblastima priznata i da dobije javnu slobodu rada. To je bilo postignuto time, da je osnovana zajednička organizacija hrvatskog i sloven-

Hrv. đaci na orlovskom tečaju Št. Vidu kod Ljubljane 1923

skog Orlovstva: Jugoslavenska Orlovska Sveza. Ona je osnovana u Ljubljani 23. X. 1921. u nazočnosti izaslanika više gimnastičkih odsjeka iz hrvatskih krajeva. Za predsjednika izabran je dr. V. Megler, Hrvat, industrijalac u Ljubljani.

Po svom uređenju J. O. S. bila je posve jedinstvena organizacija. Unutar J. O. S. osnovani su Orlovski Podsavezi u Zagrebu i Ljubljani.

Orlovski Podsavez u Zagrebu.

Osnutkom J. O. S. riješen je teški i mučni problem javnoga djelovanja i nastupa. Dosadanji Savez Gimnastičkih Odsjeka pretvara se u Orlovski Podsavez u Zagrebu, a gimnastički odsjeci u orlovske odsjeke. Velikim oduševljenjem usvaja orlovska omladina javno svoje orlovsko ime, kao da je zbacila teret bezimenih »gimnastičkih odsjeka«. Promjena je bila dozrela i bila je lako provedena. Dakle sada, nakon dvije godine, imamo Orlovstvo po imenu, i ako ne još posve po djelovanju.

Prva godina rada O. P-a obilježena je mnogim okolnostima.

U Brno! Ove godine dolazi poziv na veliki orlovski slet u Brnu. »Mladost« donosi poziv čehoslov. Orlovstva »Katolicima Jugoslavije« na II. slavenski orlovski tabor u Brnu. Najširа javnost je oživiela. Zamoreni teškim borbama, oživiеše mnogi klonuli duhovi, i u znaku Brna provodi se prva polovica 1922. godine.

Ove priprave za brnski slet otklonile su težu krizu organizacije. Protiv Orlovstva podigle se teške borbe. Već početkom siječnja 1922. izdalo je povjereništvo za prosvjetu i vjeru u Zagrebu zabranu đaštvu, da sudjeluje u Orlu. Ta se borba nastavlja. Na ovu zabranu odgovara Orlovstvo pozivom »Pred novu borbu« (»Vjesnik O. P.« br. 2.): »Surovom silom hoće da istrgnu iz naših duša ono, što nam je najsvetije ono, što ljubimo svim žarom svojih mladenačkih srdaca, ono, što ljubimo više od samoga života. (Ovakovim naredbama hoće da odluče, što ima da ljubi naša omladina, svojom svetom ljubavlju . . .) Iz plamena borbe i žrtava dići će se velika i ponosna misao Orlovstva, još veća i ponosnija nego je bila ikada!« Đaštvo podnaša najveće žrtve za Orlovstvo. Tu nastupaju katakombe, i samo je pravi mladenački plamen mogao svladati sve ove zapreke. Orlovstvo nije klonulo, i ako je veliki dio organizacije sačinjavalo đaštvo. Održalo se na okupu i redovi nisu pokolebani. Nijesu mnogo manje šikanacije imali podnijeti i građanski i seoski odsjeci. Orlovstvo ovim borbama učvršćuje orlovsku svi-

jest, koja obilježuje orlovsku organizaciju. Potisnuto Orlovstvo dovikuje katolicima: »Protivnicima treba u lice kazati naše uvjerenje bez ikakovih obzira, hoćemo li se time njima zamjeriti ili ne. Ta već jednom moramo i mi katolici prijeći u ofenzivu. Sadanji rad hrvatskih Orlova je samo sjeme, koje počinje da klije, da se u budućnosti razvije u veliko i bujno stablo... Neka bude orlovska svijest ona sveta vatra, koja će davati našoj omladini svijetlost, toplinu i život«. (Vj. O. P. br. 3.)

Bojovni znaci Orlovstva na pohodu! Mogli su protivnici misliti, da ova organizacija, koja se baca u borbu sa Golijatom: Sokolstvom, liberalizmom i mnogim drugim protivnicima posjeduje veliki kadar ljudi i novaca! Međutim nije bilo ni jednoga ni drugoga.

U izvještaju predsjednika za glavnu skupštinu O. P-a za tu godinu čitamo: — nije dosta, da je tlo plodno, nego tu mora biti i sijač, koji će vješto u ovo plodno tlo baciti sjeme. A tih sijača orlovske misli imamo premalo. Među samim našim članovima, a i među ostalom katoličkom javnošću pojavila se želja i tendenca, da se okupi što jača grupa ljudi, koja bi se stručno dala na orlovsko organizovanje, i to tako, da osim dosadanjih mlađih radnika uđu u aktivan rad i nešto stariji ljudi. Tako mi još uvijek Diogenovom lampom tražimo nekolicinu prosvjetnih radnika u katoličkoj našoj javnosti, koji bi ušli u vodstvo orlovskog pokreta«.

Manjak ljudi valjda se najteže osjetio te godine u organizaciji.

Materijalna su sredstva bila isto tako slaba ili nikakva. Posjećivanje organizacija bilo je baš radi toga otežćano. Tome se htjelo doskočiti tako, da su osnivana prva naša orlovska okružja (Osijek, Đakovo, Split, Sinj). Stalnosti u radu nije moglo biti, jer su njihovi vođe (obično đaci i građanski omladinci) zvanično bili zapričivani da rade. Ova okružja kasnije su i likvidovana.

Ipak je organizacija napredovala i rasla. »Mladost« donosi posebnu rubriku »Orlovski pokret« i u njoj izlaze pobudni članci te prijevod slovenske »Zlatne knjige«.

Osniva se unutar O. P-a novinarska sekcija sa svrhom, da širi orlovsku ideologiju. Dobre članke pišu naši seljački i građanski Orlovi, a pomažu napose neki akademičari. Izlazi Vjesnik O. P. sa lijepim člancima predsjednika O. P. dra Čepulića. Strogo se pazi na poslovanje i daju se upute za ovu posebnu vrstu orlovskog odgojnog rada.

Pošto je na glavnoj skupštini J. O. S. 12. ožujka 1922. primljen Poslovnik, provodi se on u život, i ako su ga društva imala samo u slovenskom jeziku. Za ovo doba napose je zanimivo snažno nastojanje, da se Orlovstvo učvrsti i kao prosvjetna i uzgojna organizacija. Na ovom je polju bilo mnogo rada. Izdaju se sada još periodska predavanja kao nacrti i šalju se društvima. Prigodom omladinskih tečajeva sudjeluje se s gimnastičkim dijelom. Tehnički rad je napredovao. Izlazi »Vježbovnik« u Osijeku. U Dalmaciji posjećuje poseban izaslanik O. P. sva društva i radi oko proširenja Orlovstva. Održano je oko 20 omanjih priredaba. Sprema se za nastup u Brnu. Pitanje odore i znakova rješava se, ali konačno se nije moglo riješiti sve do osnutka H. O. S-a.

Brno.

Cio ovaj rad voden je u znaku brnskog sleta. Sputane snage Orlovstva tražile su odaha u svježem zraku, kod slavenske braće na sjeveru, gdje Orlovstvo vlada, gdje je ono već pobijedilo.

U oči brnskog sleta održana je glavna skupština Orlovskog Podsaveza u Zagrebu 6. VII. 1922. U to vrijeme imao je O. P. 19 đačkih i 15 omladinskih odsjeka, ukupno 34 odsjeka. U novo predsjedništvo O. P. izabran je kao predsjednik dr. Čepulić.

Brnski slet silno je oduševio Hrvate. Oko 600 Hrvata učestvovalo je na ovom orlovskom slavlju. Ovom prilikom Hrvati su prvi put nastupili pred svjetskom javnošću na akademiji u kazalištu sa Vladarskovim vježbama i bili su burno pozdravljeni.

Od Brna do osnutka H. O. S-a.

Mariborski slet unio je u naše krajeve sustavnu misao i rad za Orlovstvo. Brnski slet donio je nutarnje ojačanje Orlovstva i pobudu za svestrano provedenje Orlovstva u život. Od brnskog sleta postaje vrlo živa misao, da je potrebno cio katolički omladinski pokret ujediniti u orlovskim redovima. Ideal, da Orlovstvo postane glavna i osnovna organizacija kat. omladine bez razlike staleža, postaje predmetom živih težnja i rada. Taj ideal konačno je ostvaren osnutkom H. O. S-a istom za godinu dana. Kroz ovu godinu dana međutim osjećala se ova potreba i svi su samo tražili izlaz.

Osnovni je dakle problem ove periode u razvoju našeg katoličkog omladinskog pokreta pitanje daljnjeg uređenja i vodstva omladinske organizacije. Orlovstvo se s Brnom učvrstilo. Dobilo je novih pobuda. Oko Orlovskog Podsaveza okupilo se više mlađih ljudi, koji su Orlovstvo uzeli stručno provoditi. Orlovstvo se više nikako ne zadovoljava samo gimnastikom, nego se širi na svoje naravno područje na prosvjetni i opći uzgojni rad. Počinje izlaziti sustavan niz predavanja. Izlazi štampani Poslovnik. Orlovi sudjeluju prigodom omladinskih zborova u Biškupcu, Gradištu (27. VIII. 1922.), Žažini 17. IX. 1922.) i drugdje. Prigodom Omladinskog kongresa u Zagrebu 3. XII. 1922. održan je tečaj s 18 učenika. Novo godište »Mladosti« uređuje dr. A. Čepulić i J. Malinar u posve orlovskom duhu. U omladinskim redovima Orlovstvo zauzima sve više maha.

Istovremeno osvaja Orlovstvo u najširem opsegu i đačke redove. Najbolje se to vidi iz činjenice, da na đački orlovski tečaj u St. Vidu pokrai Ljubljane (9.—14. VII. 1923.) polazi 40 hrvatskih đaka. Rad među đaštvom bio je olakšan, jer je po ministarstvu prosvjete 6. II. 1923. povučena zabrana Orlovstva. Đaštvo je punom dušom pohrlilo u Orlovstvo.

U dane velikoga Euharistijskoga kongresa u Zagrebu održana je glavna skupština O. P. (17. VIII. 1923.) i prvi orlovski nastup podsaveza u vrtu nadbiskupskog sjemeništa u Zagrebu (20. VIII. 1923.).

Na glavnoj skupštini već je stvarno učinjen prvi korak za ujedinjenje omladinskog i orlovskog pokreta. U novo predsjedništvo O. P-a izabrani su i funkcionari Omladinskog saveza dr. Merz i o. Foretić. Predsjednikom je izabran dr. Josip Andrić, potpredsjednikom dr. Merz, a za ostale funkcionare Ivan Oršanić, Juraj Dušak, D. Radica i B. Gottfried.

Gimnastički nastup prigodom kongresa vrlo je lijepo uspio. Goleme su se teškoće morale prebroditi, da Orlovi uzmognu u Zagrebu javno nastupiti. Još nije došlo vrijeme naših svečanih nastupa i učestvovanja na crkvenim svečanostima. Na nastupu je sudjelovalo oko 200 Orlova i Orlica iz svih hrvatskih krajeva. Prisustvovao je Nj. E. Papinski nuncij i 12 biskupa. Nastupila je i posebna slovenska vrsta, koja se natjecala u Parizu. Istakli su se Orlovi iz Sarajeva sa vojim posebnim vježbama s buzdovanima. Đakovčani i Slovenci s vježbom »Naprej zastave«. Po svemu se vidjelo, da će doskora nastati za Orlovstvo nova era, novo doba napretka na svim poljima.

I doista, odmah nakon Euharistijskog kongresa počela su se živo pretresati u redovima O. P. i u redovima Omladinskog saveza neriješena pitanja naše omladinske organizacije. Svima je lebdio pred očima veliki i jaki pokret, koji bi svojom unutarnjom jakošću, brojem i nastupom mogao stvoriti jaku katoličku frontu. Rasparčani u razne organizacije i sekcije, podijeljeni u tolikim odborima rastrgani po sastancima i odijeljenim radom, željeli su svi samo jedno: da dođemo do jedne z a j e d n i č k e o m l a d i n s k e o r g a n i z a c i j e, koja bi okupljala svu omladinu. U Omladinskom savezu radili su većinom sami građanski omladinci, a u Orlovskom Podsavezu đaci. Rad je mogao da bude uspješan samo onda, ako se sve sile ujedine, jer i onako nijesmo imali starije inteligencije na radu u centralama. Usto, na dnevnom redu su bili sukobi u samim organizacijama. Orlovski odsjeci radili su kao potpune prosvjetne organizacije, a omladinska društva i đačke organizacije provodile su također prosvjetni i organizatorni rad. Istim po-

slom bavili su se isti ljudi na dvije strane. Ispočetka nastojalo se podijeliti područje rada raznim sporazumima, ali se pokazalo, da je dioba prosvjetnoga rada nemoguća, jer je Orlovstvo potpuno prosvjetna organizacija kao i ostale organizacije. Usto su svima ležali pred očima veliki problemi opće katoličke organizacije. Sveta stolica i naši biskupi stalno su isticali potrebu, da se prosvjetna katolička akcija što više poveže uz Crkvu kao izvor svoje snage. Trebalo je u Orlovstvu urediti položaj svećenika tako, da on bude i u našem društvu svećenik, te službeno povezati crkvenu organizaciju s našom omladinskom organizacijom preko službenih duhovnika. Omladinski savez već je bio to proveo 21. I. 1923. izabravši o. B. Foretića D. I. za svoga duhovnika. Konačno je Orlovstvo osjećalo potrebu velikih reforma u svom uređenju. Pri svom uređenju hrv. orlovska organizacija usvojila je na početku potpuno uređenje slovenske orlov. organizacije, i ako se nije moglo još vidjeti, da li će se moći to uređenje posve provesti kod nas. Posebne prilike tražile su mnogo samostalne akcije i rada. Stoga je već dugo osjećana potreba, da se odnošaji s bratskom slovenskom orlovskom organizacijom prema stvarnim potrebama izmijene i da se pusti što veći zamah posebnom hrvatskom radu.

Ove misli dovele su do rezultata.

Već na sjednici Orlovkog Podsaveza 30. XI. 1922. u oči konstituiranja Omladinskog saveza naglašena je ova prijeka potreba, da se sile koncentrišu. To isto zaključuje i Omladinski savez već na sjednici 29. IV. 1923. Pod konac studenoga 1923. održana je posebna anketa o ovom pitanju i zaključeno je, da se provede ujedinjenje Omladinskog saveza i Orlovskog podsaveza u novi Hrvatski Orlovski Savez, koji će okupiti u svojim redovima svu hrvatsku katoličku omladinu.

Osnutak Hrvatskog Orlovskog Saveza

Ujedinjenje Omladinskog saveza i Orlovskog podsaveza provedeno je na zajedničkoj sjednici vodstva obih ovih središnjica 11. XII. 1923. Konstituiran je pri-

vremeni zajednički odbor, u koji su ušli dr. I. Protulipac kao predsjednik, a dr. Merz kao potpredsjednik. Taj je odbor imao prirediti sve za glavnu skupštinu H. O. S.

Dne 16. XII. 1923. održana je u prostorijama Hrv. kat. narodnog saveza konstituirajuća glavna skupština Hrv. orlovskog saveza. Primljena su pravila H. O. S. i izabrano novo predsjedništvo H. O. S-a i to predsjednik dr. I. Protulipac, potpredsjednik Juraj Dušak, tajnik Jerolim

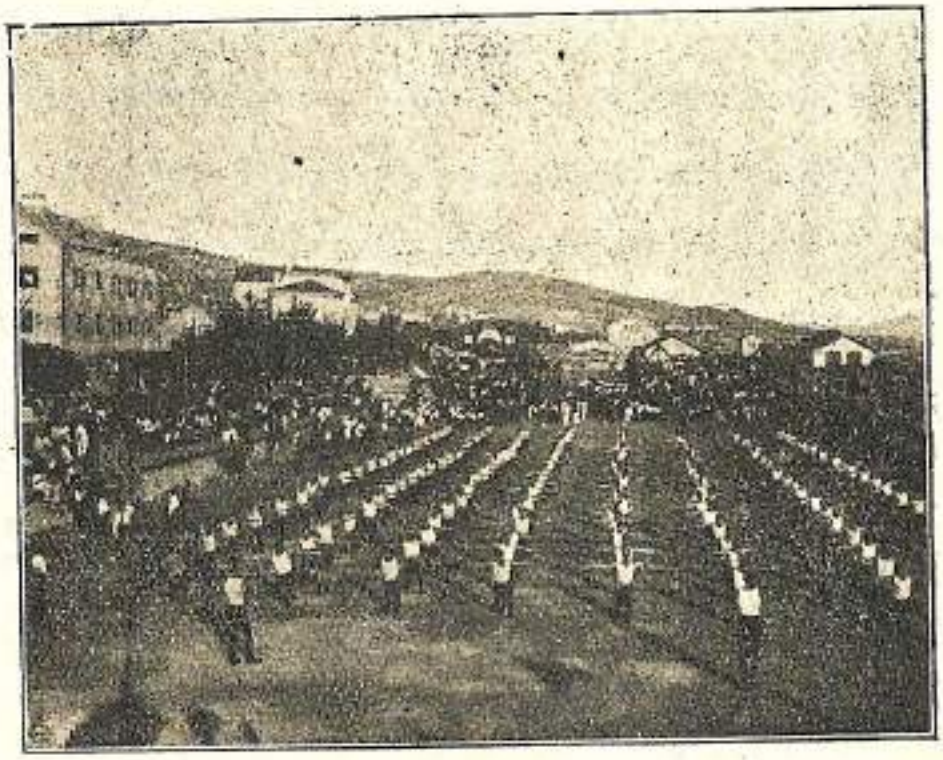

Šibenski slet: nastup članova

Malinar, prosvjetni referent dr. Ivo Merz načelnik B. Gottfried, blagajnik M. Kovač, organizacijski referent Drago Cerovac, te 3 odbornika.

Na konstituirajućoj skupštini Hrvatskog Orlovskog Saveza prisustvovali su izaslanici velikog broja hrlovskih društava (omladinskih i đačkih) koji su s najvećim oduševljenjem prihvatili misao ujedinjenja i stvaranja jedinstva hrvatskog katoličkog omladinskog pokreta. Na ovoj su skupštini primljena i jedinstvena pravila za orlovska društva, na temelju kojih će se osnivati nova

društva, a reorganizirati postojeća. Kao privremeni poslovnik prihvaćen je dosadanji poslovnik, u koliko nije u protimbi sa propisima novih Saveznih i društvenih pravila, a novom predsjedništvu stavljeno je u dužnost da vodi brigu oko izradbe novog poslovnika.

Odmah nakon toga održana je i glavna skupština Omladinskog saveza, na kojoj je zaključeno, da Omladinski savez prenosi svoja društva i područje djelovanja na H. O. S., a sam će omladinski savez, voden po odboru H. O. S-a, opstojati kao centrala za društva, koja ne mogu prijeći u H. O. S.

Orlovstvo od osnutka H. O. S-a do sleta u Požegi

Prikazat ćemo u glavnim crtama rad H. O. S-a kroz tri godine njegova opstanka. Cio ovaj rad uzimamo jedinstveno i prikazat ćemo ga jedinstveno, jer je ovaj rad bio vođen po istom planu i imao iste ciljeve, koje je provodila u glavnom uprava, pa imade obilježje sustavno provedenog rada. Detaljni prikaz ovoga rada ne ćemo davati, jer spada u sadašnjost, nego ćemo povući samo glavne crte ovoga rada.

* * *

Osnutak H. O. S-a pozdravljen je sa velikim oduševljenjem. Riješeni su brojni problemi, koji su nas mučili kroz godine.

Orlovstvo postaje osnovnom organizacijom cjelokupne hrvatske katoličke omladine. Iza vremena, kada je djelovanje Orlovstva bilo ograničeno na usko gimnastičko polje, nastaje sada perioda slobodnog razvoja Orlovstva u punini. Kao da su Orlovi spali s mlade organizacije, koji su je sputavali u forme raznih sekcija, Orlovstvo je poletilo na svježi zrak rada i stvaranja. Daljnje godine su godine velike orlovske ofenzive i napretka, koji je začudio prijatelje, a ustrašio protivnike. Što se nije moglo prije nikako stvoriti, stvoreno je sada, i uspjeh za uspjehom pokazivao je, da je izabran dobar put, koji vodi do pobjede.

Orlovstvo i crkvene vlasti.

Prvo, što je učinio H. O. S., jest, da je pristupio uređenju odnošaja sa našim c r k v e n i m vlastima. H. O. S. se obraća na Episkopat, kao vrhovno vodstvo cijele Katoličke Akcije, i traži od njega potvrdu svojega ure-

denja i radnog programa. U svojim pravilima uvodi duhovnika u Savez i društva. Svećeniku daje položaj svećenika i u našem društvu te preko duhovnika veže organizaciju sa živim tijelom Crkve. Orlovstvo je ovako riješilo ponajprije prevažno pitanje svoje veze sa službenom organizacijom Crkve i problem kat. Akcije bio je za Orlovstvo skinut s dnevnog reda. Naš Episkopat radosno je pozdravio Orlovstvo i sa svoje konferencije u siječnju 1924. potvrdio je H. O. S. kao organizaciju cjelokupne hrv. kat. omladine, preporučivši živo kat. javnosti širenje i rad oko Orlovstva. Ujedno je tom prigodom dozvoljeno, da se prva nedjelja iza blagdana sv. Ivana Evanđeliste u svibnju slavi kao Dan katoličke omladine. Pojedini pak biskupi u lijepim okružnicama pozvaše vjernike da podu putem Orlovstva do katoličke obnove našega naroda. Orlovstvo se živo prilžubilo uz život Crkve i direktive na crkv. poglavarstva i kao najsvetiju svoju dužnost uzelo je na sebe, da pomaže Crkvi u ovim teškim vremenima oko obnove kršćanskog života i javne obrane vjerskih svetinja. Odsada H. O. S. trajno obavještuje biskupe o svakom važnijem radu a podnosi im i redovne izvještaje. Društva uvode duhovnike, gdje god je to moguće, a vjerskom se životu posvećuje posebna briga. Zlatna knjiga posvećena je Episkopatu. Najznačajniji događaj u ovoj periodi bez sumnje je naš orlovski pohod u Rim u rujnu 1925. Preko stotinu Orlova, veći broj u odorama, došlo je sa svojim vodstvom u Rim, da se pokloni sv. Ocu. Sv. Otac izrekao je tom prigodom govor koji sadrži najdivnije riječi, što ih je dosada čula jedna kat. organizacija. Savez je predao sv. Ocu posebnu spomenicu i liepo uvezanu Zlatnu knjigu. Sv. Otac i kasnije se sjetio hrv. Orlova. Orlovi su se odužili sv. Ocu, koliko su mogli. Već u g. 1925. uvedene su posebne papinske akademije koje imadu poslužiti tumačenju misli Papinstva. Naši su pak biskupi napose tokom godine 1925. pokazali veliki interes za razvoj Orlovstva. U Šibeniku sudjeluju na orlov. sletu presvj. gg. biskupi dr Kv. Bonefačić i dr Mileta, a na sletu u Požegi presvj. gg. A. Akšamović, dr D. Premuš u svoje ime i kao zast. nadb. Bauera, te dr J. Mileta.

Državna vlast i H. O. S.

Orlovstvo je po svojoj naravi organizacija, koja najvažnijim svojim zadatkom smatra baš uzgoj prosvjećenih i naprednih državljana. Međutim Orlovstvo je od prvih svojih dana moralo da vodi veliku borbu za priznanje prava na opstanak. Premda su već u vrijeme osnutka

Hrvatski Orlovi u Rimu god. 1925.

H. O. S-a bila prošla vremena, kad se Orao nije smio u javnosti pojaviti, ipak je valjalo izdržati mnogo borba. Povedena je borba za priznanje ravnopravnosti naše organizacije sa sokolskom, ali to još nije dovelo do potpunih uspjeha. Još se progoni đaštvo, koje je učlanjeno u Orlu,

još se uskraćuju orlovskoj organizaciji pomoći, koje imadu liberalne organizacije. Međutim jako Orlovstvo izvojevat će ravnopravnost. Pravila H. O. S. potvrđena su, a i pravila društava potvrđuju se bez većih zapreka, osim u nekim krajevima.

Organizatorni rad H. O. S-a

Provedba unifikacije.

Kad je osnovan H. O. S., on je stajao pred teškim organizatornim pitanjem uređenja vlastite organizacije. Preuzimajući društava od Omladinskog saveza i Orlovskog Podsaveza, stajao je pred velikim brojem najraznovrsnijih društava. Društva Omlad. Saveza bila su uređena svako na svoj način, prema vlastitim pravilima. Mnoga od tih društava nijesu imala u sebi ništa orlovskog. Veliki ovaj broj društava trebalo je urediti. Trebalo je ponajprije ustanoviti, koja društva postoje a koja ne postoje, a zatim sva ta društva povezati u tijesnu zajednicu i konačno ih preurediti na jedinstven način i po istim pravilima.

Ipak je samo ujedinjenje, jer je provedeno za vremena, prošlo u najvećem redu.

U mnoga društva, napose na selima, trebalo je postepeno uvoditi novu orlovsku orijentaciju. Kod toga se postupalo vrlo oprezno i taktično. H. O. S. je istaknuo, da će obzirom na dosadašnja omladinska društva kao i obzirom na društva, koja će se osnivati, postupati prema mjesnim prilikama, imajući uvijek pred sobom cilj, da sva dosadašnja kao i nova društva treba svesti na jedinstveni organizacijski tip orlovskih društava. Ako se vidjelo, da kod nekog društva u pokrajini još nijesu stvoreni preduvjeti za pristup u orlovsku organizaciju, ona su se posebno vodila i pripravljala za pristup u H. O. S.

U Savezu je bio određen posebni referent, koji je imao na zgodan način voditi ova društva. Međutim on nije imao mnogo posla. Doskora se konstatovalo na temelju svestranog ispitivanja da ovakvih društva i nema osim jednog ili dva, ali kod ovih nema orlovske orijen-

tacije zato, što su te organizacije u rukama ljudi, koji ne shvaćaju pokreta.

Savez je skupio sva društva, koja su živjela, i počeo s njima intenzivno raditi. Svuda se nastojalo, da im se dade jasna orlovska orijentacija, i u tom je u glavnom postignut uspjeh. Premda je idealno, da sva društva, učlanjena u HOS-u, budu jednako uređena, nije se to forsiralo. Savez je učlanio sva postojeća orlov. društva usprkos raznolikosti njihove organzacije, jer je želio, da ih

Hrvatski Orlovi s papinom švicarskom gardom

prije ili kasnije svede na orlovski tip. Isto tako nije se, ako su to prilike tražile, priječilo osnivanje novih omladinskih društva, ali se tražilo, da ta novo osnovana omladinska društva budu od orlovskih društava različna samo po imenu t. j. mjesto orlovskog, zove se omladinsko, inače pravila u ostalom dijelu treba da su za sva društva jednaka.

Misao ujedinjenja svih društava po jedinstvenom sustavu i po istim pravilima sigurno je sebi krčila put. Kada je osnovan H. O. S. učlanjeno je u njega 40 omladinskih

i 20 đačkih orlov. društava. Ova su društva bila temelj na kom je izvedena misao jedinstvenog Orlovstva, i to je jedinstvo doista provedeno. U vrijeme požeškog sleta (8. i 9. kolovoza 1926.) još je samo par društava bilo organizirano po starom sustavu. Tako je stvorena jedinstvena orlovska fronta. U životu se vidjelo, da su isprazne priče svih onih, koji su se pozivali na mjesne prilike i radi njih zastupali stanovište, da društva mogu biti svako na svoj način organizovana. Radi jedinstva nije ni jedno društvo onemogućeno. Uvedena su jedinstvena pravila za društva, jedinstveno poslovanje i jedinstveni poslovnik.

Kulturne prilike u narodu i širenje Orlovstva.

Orlovstvo sigurno mora prije ili poslije prodrijeti u svaku župu i u svako mjesto. To mora donijeti vrijeme. Danas sigurno nije to vrijeme došlo. Međutim i danas Orlovstvo mora biti u trajnoj ofenzivi i osvajati mjesto za mjestom. U ovom pogledu učinjeno je u ovih par godina mnogo.

Orlovstvo je počelo sa svojom organizacijom u našem narodu u najtežim časovima, koje je proživljavao naš narod iza rata. Prilike u godinama od 1920. do 1924. zbilja su bile teške i zamršene. Ratni potresi uzdrmali su u narodu moral i vjersku ravnotežu. Moralna i vjerska kriza vrlo je bila duboka i teška i to baš radi toga, što je unesena iz vana, sticanjem prilika, kao posljedica rata. U konzervativne narodne mase, koje su imale sve do rata vrlo razvijen vjerski osjećaj, unešen je ovaj moralni potres a da narodna duša nije bila spremna na njega. Nije bio narod spreman za vjersku krizu, i stoga je ona bila tako teško osjetljiva. Uz ovu vjersko-moralnu krizu nadošla je n a c i o n a l n a kriza, kakve hrvatstvo još nije nikada proživjelo. Sve narodne sile bile su usredotočene u političkim i nacionalnim borbama, tako da je za kulturu i prosvjetu malo ostalo. Još je fatalnije bilo, što su se na čelo ove narodne borbe stavili elementi s anarhičkim socijalnim i moralnim pogledima. Oni su uz

narodno nacionalno vrijenje proveli i duboki socijalni potres svih pojmova i osjećaja. U ovako razbuktalu moralnu krizu ulili su novo ulje i iskoristili je što su bolje mogli. Opće zanimanje za kulturu i ozbiljan kulturni rad

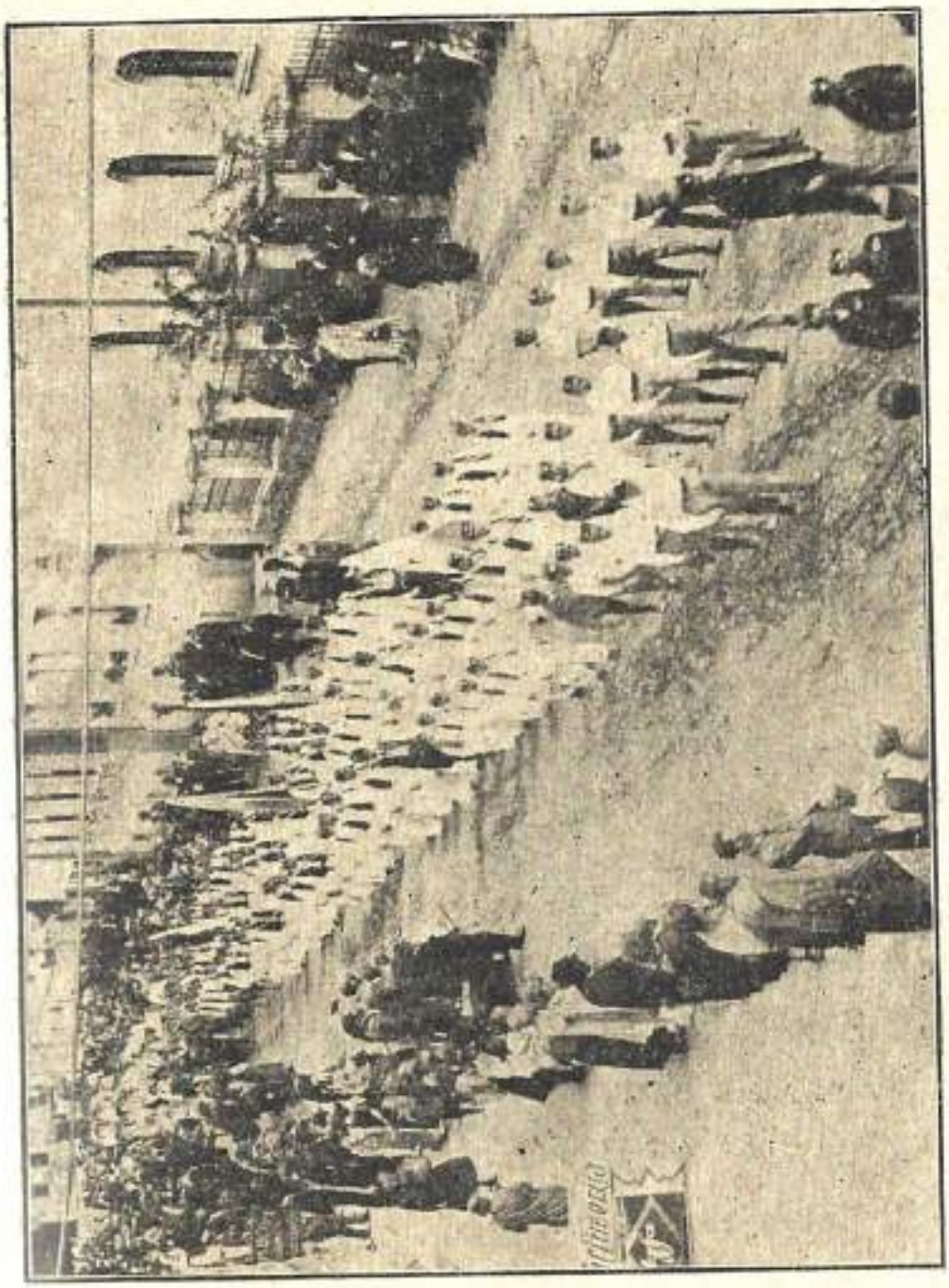

Požeški slet: seljački Orlovi

nije bilo skoro nikakvo. U ovim prilikama udarilo je hrv. Orlovstvo temeljno kamenje svoje zgrade.

Prvi dani Orlovstva bili su ispunjeni borbom protiv vjerskog nehaja i neshvaćanja i buđenjem smisla za kul-

turni rad. Samo ovako intenzivna i prodorna organizacija, kakva je Orlovstvo, mogla je u tim prilikama računati na uspjeh. Orlovstvo u to doba stvara malene prodorne stanice koje velikom žilavošću izvojštuju sebi pravo na opstanak. Ako promotrimo okolinu, u kojoj te stanice nastaju i održavaju se, i djelovanje naših društava, koja provode pun prosvjetni i vjersko-obnovni rad, onda se moramo čuditi, kako se naš pokret mogao održati u tim prilikama. U općoj poplavi, s ideologijom i radom, koji se u ničem nije poklapao s raspoloženjem masa, okušala se životna snaga Orlovstva.

Tokom vremena prilike su se znatno promijenile. Napeti nacionalizam prenapeo se i splasnuo. Čim je prestao apsolutni interes samo za političko-nacionalna pitanja, moglo se očekivati, da će se široki narodni slojevi početi interesovati za druge probleme. Popustila je i vjerska kriza u svojoj intenzivnosti i široki slojevi su postali pristupačniji. Interes za prosvjetni rad, i ako nije još Bog zna kakav, ipak se tokom godine 1925. i 1926. pojačao. Svijet danas već ne prima nauke raznih proroka i vođa s fanatizmom, nego prosuđuje, zanima se za razloge i počinje misliti. Ova pojava kod širih narodnih slojeva mnogo ide u prilog Orlovstvu i cijelom kat. gibanju kod nas. Čim bude narod više mislio i gledao na stvaran rad, bit će nam lakše i mi ćemo predobivati i predobiti sve što je dobro i pošteno.

Ovo poboljšanje prilika u narodu osjećamo svuda. Naša društva i naša orlovska misao izišli su danas iz uskoga kruga početnih stanica i počeli su da postaju svojinom najširih narodnih slojeva. Orlovstvo se ostvaruje u životu, u narodu. To se vidi napose kod priredaba i manifestacija. U godini 1922—1923. jedva smo mogli prirediti koju priredbu u očekivanju, da će nas široki slojevi primiti sa simpatijama i kao svoje. Znamo dobro za one godine, kada smo na lokalne priredbe morali koncentrirati sve naše sile, Orlovi iz cijele jedne krajine morali su svi ići i na manju priredbu u jedno mjesto, samo da popune prazninu i da budu zapravo jedini sudionici čitave priredbe. Orlovske priredbe bile su u glav-

nom samo za Orlove, za uži orlovski krug, i nisu za sobom povlačile narodne slojeve i uklapale ih u samu našu manifestaciju. Ove godine osamljenja prošle su. Već tokom društvene godine 1924.—1925. vidjeli smo,

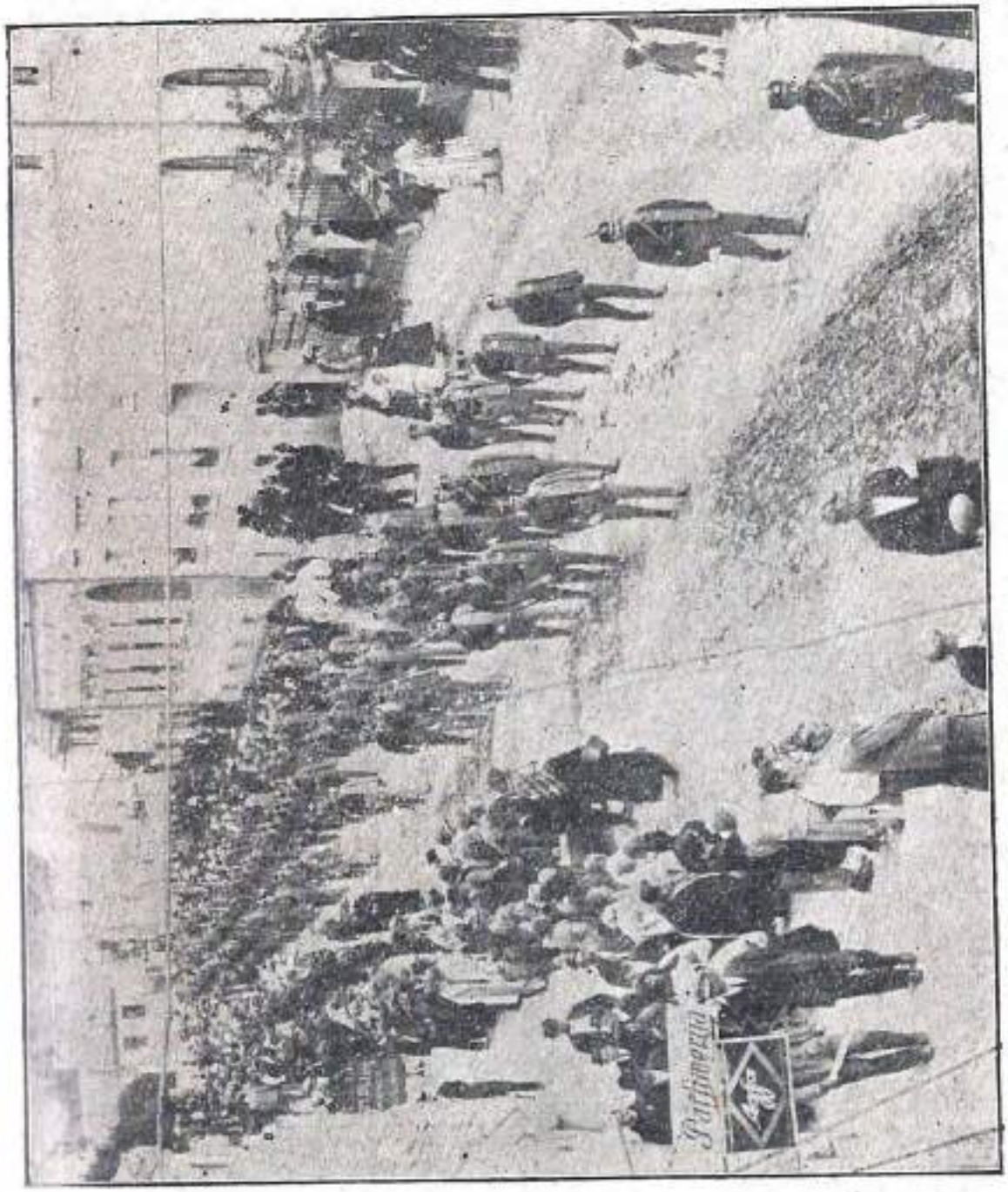

Požeski slet: dio povorke

da je Orlovstvo probilo led i da ono pomalo postaje svojom širih narodnih slojeva. Zanimiv je napose bio razvoj prilika u Zagrebu.. Pred dvije godine mnogi najbolji katolici — kongreganisti — nisu pokazivali nikakvog za-

nimanja za Orao. Djeca mnogih katolika, organizovanih u religioznim društvima bila su u Sokolu i među skautima i t. d. Jedva koji od njih došao bi na našu priredbu. Kao da ne postojimo. Kroz godinu 1925.—1926 prilike su se u osnovima izmijenile. Katolički krugovi grada Zagreba danas smatraju Orlovstvo svojim. Nema dvorane u Zagrebu, koja bi dostajala za orlovske priredbe. Orlovski naraštaj može danas da dobije djece, koliko samo hoćemo. Nastalo je tako golemo zanimanje za Orlovstvo. U godini 1925. o Tijelovu jedva smo mogli kao Orlovi nastupiti u odorama na nekim tijelovskim ophodima, a već u godini 1926. sva preč. gospoda zagrebački župnici su odlučno zvali Orlove, da nastupe u procesijama. Ovu pojavu vidimo i svuda po pokrajini. Orlovske priredbe u godini 1926. toliko su napredovale, da narod na njima učestvuje u najvećim masama. Polazili smo za posljednjih nekoliko godina na sve naše veće priredbe i možemo konstatovati upravo vidnu promjenu. Za prosuđivanje prilika interesantan je ovaj slučaj. U Metkoviću u Dalmaciji držao se 4. srpnja 1926. okružn
za neretvansku krajinu. Sama Neretva je u duhu Kat. akcije u glavnom (kao i drugi krajevi) još neobraden kraj. Osim 8 orlov. društava malo ima drugih organizacija. Narod je gotovo isključivo zaokupljen politikom. Stanje u ovim krajevima mogli bismo u glavnom uporediti sa prilikama u užoj Hrvatskoj u godini 1922. Par dana prije toga sleta provedena je proti sletu sa strane pristaša raširene jedne političke stranke akcija, a u oči samog sleta napadnuti su Orlovi najružnijim načinom. Narodu se tvrdilo, da je Orlovstvo tek tu u Neretvi nešto rašireno, a da ga drugdje nema. Unatoč ovog sigurno jakog duševnog pritiska, slet je sutradan vrlo dobro uspio i na njemu je učestvovalo ne samo više stotina Orlova, nego i najmanje tri tisuće naroda. To je očito znak, da je Orlovstvo toliko ušlo u narodnu dušu i s njom se sraslo, da vanjski utjecaji, pa bili oni i te kako snažni, jedva mogu znatnije škoditi našoj organizaciji. To isto mogli smo vidjeti i kod drugih sletova — možda ne u ovako jasnoj formi.

Brojčano stanje naših društava.

Posve je razumljivo, da je ova promjena u općim prilikama u samom narodnom životu snažno utjecala na

Požeški slet: Orlovi i Orlice pod vv. misom

život i razvoj Orlovstva, i to u vanjskom i unutarnjem radu.

Nestankom p r i t i s k a, koji je podržavalo javno mnijenje, te povećanjem smisla za kulturna pitanja, pru-

žila se Orlovstvu mogućnost najvećeg širenja. Orlovstvo je tu pokazalo silnu prodornu snagu. U tako kratko vrijeme proširena je organizacija po svim krajevima. U tri godine razvilo se Orlovstvo tako, da danas po broju društava ne zaostaje za pedesetgodišnjom organizacijom hrv. sokolstva.

Golemi napredak Orlovstva kroz ove godine od osnutka H. O. S-a neka posvjedoče ove suhe brojke:

Kada je osnovan H. O. S., učlanjeno je u njemu svega 40 omladinskih i 20 đačkih društava. U siječnju 1924. imademo već 80 društava, dakle porast za 33 po sto.

Na glavnoj skupštini u Šibeniku 8. VIII. 1925. imao je H. O. S. već 103 društva, dakle porastao je za 23 društva ili za 29 po sto.

Na glavnoj skupštini u Požegi 7. VIII. 1926. imade H. O. S. već 160 društava, dakle u godinu dana porast za 57 društava ili 55 po sto.

Od osnutka H. O. S.-a do glavne skupštine u Požegi osnovano je ukupno 100 društava. Svega otpada na Hrvatsku 40 društava, na Slavoniju 24 društava, na Bosnu i Hercegovinu 30 društava, na Dalmaciju 36 društava.

Napose je velik bio porast Orlovstva u đačkim organizacijama. Kod osnutka H. O. S-a imali smo 20 đačkih organizacija, na požeškoj glavnoj skupštini 32 društva. Ovo je zavidin napredak.

Po svojoj snazi je hrv. Orlovstvo postalo najmoćnijom kat. organizacijom.

Provedenje okružne organizacije.

Već prije osnutka H. O. S-a pokušalo se kod nas provesti okružnu orlovsku organizaciju. Područje djelovanja H. O. S-a je vrlo veliko. Tu su najudaljeniji krajevi s teškim saobraćajnim prilikama. Osnivanje velikog broja društava i silni napredak organizacije iza osnutka H. O. S-a tražilo je, da se rad savezne centrale rastereti i da se dio poslova povjeri posebnim okružnim odborima. Kada se međutim rješava pitanje podjele organizacije na okružja, valja paziti da diobom organizacije na

okružja ne strada jedinstvo orlovske organizacije i da se nađu sposobni ljudi, koji će voditi okružja.

Orlovstvo je uspjelo, da sačuvavši svoje jedinstvo provede podjelu rada. To je učinjeno dekoncentracijom

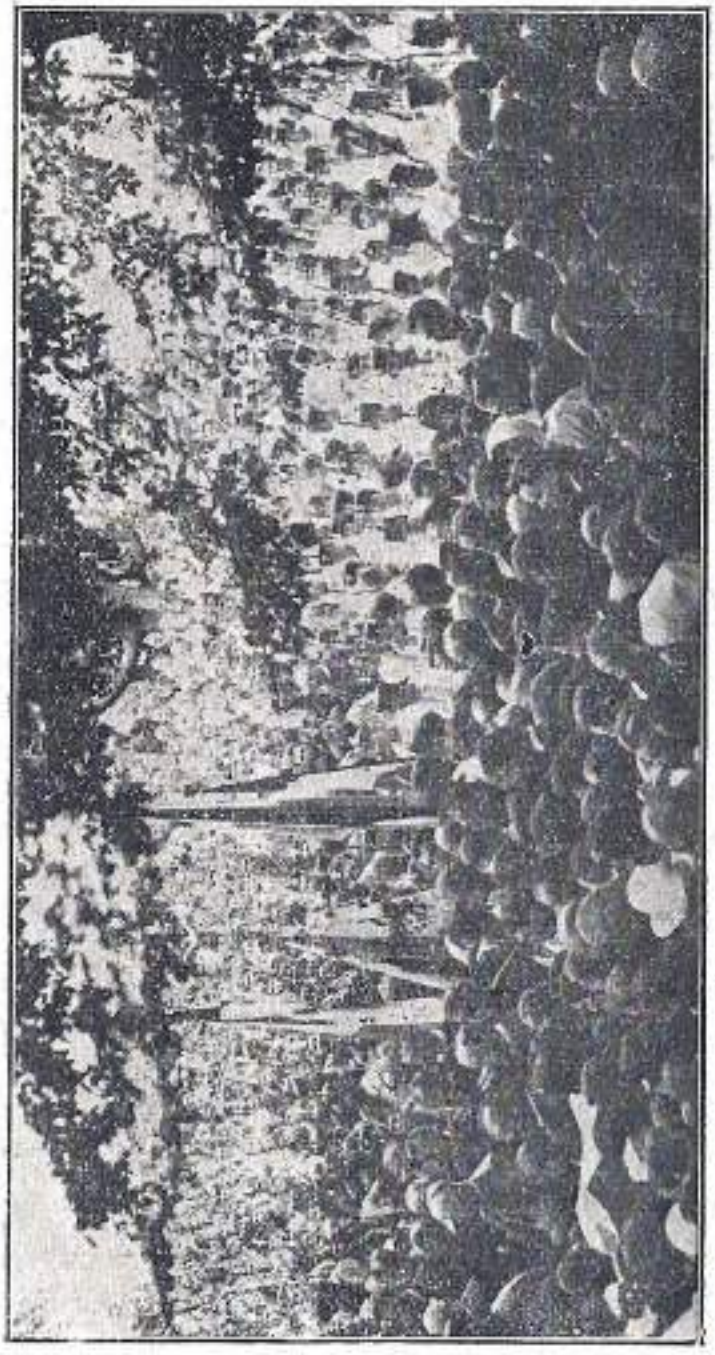

Požeški slet: Orlovi i Orlice pod sv. misom

centrale i njezina rada. Po našem organizatornom sustavu orlovska centrala djeluje na više mjesta, po čitavoj pokrajini, preko svojih okružja i u tome sastoji ta dekoncentracija. Okružja su unutrašnji dio savezne iz-

vršne vlasti (egzekutive) i provode jedinstvenu orlovsku misao u život.

Okružja su bitan zahtjev dobre uprave i rada, ali one mogu postati i opasnošću po cijelu našu organizaciju. Sve to zavisi o njihovom vodstvu. Ako je okružni odbor sastavljen od ljudi, koji su po duši svojoj potpuni i izgrađeni Orlovi, koji su se potpuno uživili u bit Orlovstva i njegove organizacije, onda je siguran napredak Orlovstva u tom kraju. Naprotiv, dođu li na vodstvo okružja lica, koja inače mogu biti i dobri radnici, ali im je nepoznat duh Orlovstva i njegov organizacijski sustav, to je velika opasnost za orlovsku organizaciju. Kad bi se u okružnom odboru našlo ljudi, koji bi se stavili na načelo a u t o n o m i z m a i shvatili svoje okružje kao područje svoje autonomne vlasti, gdje oni kako im se svidi provode Orlovstvo u život u duhu lokalnog patriotizma, onda bi takva okružja bila opasna za održanje i rad orlovske organizacije. Usto je poznato kako je danas teško naći ljudi, koji hoće da rade i koji znadu raditi. Takve ljude većinom treba tek odgojiti.

Kad je H. O. S. tokom godne 1924. i 1925. sredio društva i uveo jedinstveno uređenje, odmah se počelo raditi oko osnutka okružja. Prije glavne skupštine HOS-a u Šibeniku imali smo okružja u Splitu, Mostaru, Šibeniku, Đakovu, Požegi, Čakovcu, Senju i Zagrebu te povjereništvo u Dubrovniku.

Za vodstvo đačkih društava sve od osnutka S. G. O., imali smo u Savezu posebni đački odio s đačkim referentom na čelu. Ovaj se odio imao u prvom redu stručno baviti odgojem đačkog orlovskog podmlatka, a zatim povezivati đačka društva u jednu kulturnu zajednicu. Ovaj se odio 7. X. 1924. pretvorio u Đačko orlovsko okružje koje se na svojoj skupštini na Krapnju u oči sleta u Šibeniku proglasilo Mahmićevim đačkim orlovskim okružjem. Osnutak ovoga okružja izvršen je po odredbi Poslovnika (§ 180. Poslovnika).

Tokom društvene godine 1925.—1926. upotpunjena je naša okružna organizacija osnutkom novih i preure-

đenjem dotadanjih okružja. U vrijeme požeške glavne skupštine H. O. S-a (7. VIII. 1926.) imali smo već 13 okružja (Bjelovar, Čakovac, Zagreb, Senj, Đakovo, Osijek, Požega, Sarajevo, Mostar, Subotica, Split, Šibenik i Mahničevo đačko orlovsko okružje) te 9 orlovskih povjereništva (Varaždin, Krapina, Karlovac, Zemun, Vukovar, Banjaluka, Brčko, Dubrovnik i Imotski). Ipak ova okružna organizacija još nije potpuna, ona se nalazi u svom razvitku. Mnoga okružja i povjereništva lijepo rade i posluju. Imade ih, koja se nikako ne mogu razviti. Sve više se osjeća potreba odgojenih vođa za okružja, jer za ovaj rad ima vrlo malo raspoloživih sila. Ovu će poteškoću Orlovstvo riješiti sustavnim odgojem svoga članstva, a napose inteligencije, i tečajevima za okružne odbornike. Ti će se tečajevi morati što češće održavati.

Organizacija centrale.

Jakog pokreta nema, a i ne može biti bez jake središnjice, centrale. To posebno vrijedi za Orlovstvo, koje je organizacija, osnovana na načelu odlučnog jedinstva i discipline. Za Orlovstvo je izgradnja jake centrale važnija nego mnoga druga organizacijska pitanja.

Izgrađujući jaku i moćnu orlovsku organizaciju vodstvo H. O. S-a polagalo je najveću važnost na to, da se izgradi jaka centrala i da se oko centrale okupi što više ljudi. Od osnutka H. O. S-a sve do danas stoji vodstvo H. O. S-a neprestano u rukama skoro istih ljudi. Na glavnoj skupštini H. O. S-a u Đakovu (16. VIII. 1924.) izabrano je uz male izuzetke isto predsjedništvo kao i na glavnoj skupštini 16. XII. 1923. u Zagrebu. Na glavnoj skupštini H. O. S. u Šibeniku 6. VIII. 1925. izabrani su u predsjedništvo H. O. S. dr. . Protulipac, A. Šponar, dr. Merz, Dušan Šanko, dr. A. Čepulić, D. Cerovac, M. Lehpamer o. Ambroz Vlahov, Ilija Jakovljević i dr. F. Schwerer. Na glavnoj skupštini H. O. S. u Požegi 8. VIII. 1926. izabrani su u predsjedništvo H. O. S. ponovno skoro ista lica: dr. I. Protulipac, dr. A. Čepulić, Dušan Žanko, o. Ambroz Vlahov, dr. I. Merz, dr. A. Juretić, Drago

Cerovac, I. Jakovljević, dr. S. Markulin, N. Jagatić i Z. Dugački.

Ova okolnost, da je na vodstvu H. O. S-a kroz više godina sačuvan kontinuitet rada, imala je najljepših posljedica za razvoj organizacije, cijela ove perioda razvijala se jedinstveno, u istom pravcu i po stalno određenom planu. Opću nestašicu ljudi sposobnih za vodstvo, napose za prosvjetni rad, htjelo je Orlovstvo ukloniti neprestanim nastojanjem oko prikupljanja radnika. Ovaj rad nije na žalost imao većih vidnih uspjeha. Radi toga se moralo položiti najveću brigu oko odgoja inteligencije, koji će proživjeti svoje đačke dane u Orlovstvu i u njemu raditi te osim vlastitog odgoja steći i smisao za prosvjetni orlovski rad.

Unatoč ovih poteškoća, razvila je centrala živu djelatnost. U centrali se radilo trajno i ona se polako pretvorila u moderno uređeni ured. Broj primljenih i odaslanih dopisa prelazi tisuće. Statistički rad uređen je tako, da naše Orlovstvo ima danas točnu statistiku svoga članstva i pregled društvenoga rada. Kontrola društava uređena je do najveće mogućnosti. Veze s internacionalom podržavaju se točno. Propaganda Orlovstva, koju je provodila centrala u svoj domaćoj kat. štampi bila je sustavna. Katolička štampa posvećuje mnogo prostora Orlovstvu.

Orlovska centrala budno je pazila, da se održi jedinstvo organizacije, i nastojala je, da poveže sve hrv. Orlovstvo u jaku i dobro uređenu armadu.

Tečajevi.

U stalnoj težnji, da svoje članove podigne u red prosvijećenih i dobro uzgojenih Orlova, orlovska se organizacija nakon osnutka H. O. S-a osobito dala na organizaciju tečajeva. Tečajevi su bili male škole, u kojima se kovao pravi orlovski duh. Kroz prve tri godine kao obični tip ovih tečajeva bili su trodnevni organizatorno-tehnički tečajevi. Na ovim se davala uputa za rad početnicima u organizaciji. Ovaj tip tečajeva i jest zapravo

za početnike. Čim je razvoj organizacije uznapredovao, već se osjetila potreba duljih tečajeva za već upućene članove. S priređivanjem ovakvih tečajeva morat će se u najskorije vrijeme početi. Uz ove organizatorno-tehničke tečajeve održano je više posve tehničkih tečajeva te đački 8 dnevni tečajevi u Đakovu, Krapnju i Požegi.

U godini 1924. održano je 9 tečajeva, na kojima je bio 291 učenik iz 88 mjesta.

U godini 1925. održano je već 14 tečajeva sa 414 učesnka iz 153 mjesta.

Stalan porast ovih tečajeva opaža se vidno. U Požegi je od 1.—6. VIII. 1926. održan peti đački orlovski tečaj, te konferencija orlovskih radnika i konferencija duhovnika.

Orlovstvo će s ovim svojim tečajevima nastaviti, jer su oni trajna škola Orlovstva.

Veza s društvima.

Ponovno ističemo: Orlovstvo je vojska, armada. Ono može uspjeti samo onda, ako je ono čvrsto povezano u zajednici jedne misli, jednog osjećaja i jednog rada. Rad u ovom pravcu spada među najvažnije zadaće. On je provođen stalnim dopisivanjem i posjećivanjem društva. Dopisivanje s društvima kao i posjećivanje društava bilo je čvrsto, tako da je ovim poslom bio zauzet dobar dio radnika u H. O. S-u.

Reorganizacija naraštaja.

Potpunog Orlovstva ne će biti, dok ono ne uzgoji svoje članstvo iz najmlađih generacija — iz naraštaja. Stoga se naraštaju posvećuje najveća pažnja. Sustavan rad oko savremene reorganizacije naraštaja može se provesti istom kroz par godina. Počeci su dobri i obećavaju najbolje plodove.

Gospodarska organizacija Orlovstva

Provodeći organizaciju svojih finansija H. O. S. se držao ovih principa:

Organizaciju treba izgrađivati na čvrstim temeljima. Među te spadaju i financijalni preduvjeti i sredstva za rad i razvoj organizacije. Ti temelji moraju biti čvrsti, organizacija mora imati jamstvo, da će s razvojem i potrebama organizacije rasti snaga njezinih sredstava, napose finansijalnih. To će jamstvo imati organizacija samo onda, ako bude iz vlastitih redova, iz vlastitih vrela crpla svoja financijalna sredstva. U tom slučaju će s razvojem organizacije uporedo teći i razvoj snage njezinih finansijalnih izvora. Organizacija dakle mora imati toliko stvaralačke snage, da sama vlastitim sredstvima stvara i finansijalne preduvjete za svoj opstanak, rad i razvoj. Svaka se organizacija mora sama opskrbljivati i tek onaj pokret, koji može udovoljiti tim zahtjevima ima osiguranu budućnost.

U sustavni proračunani rad, koji je značajka Orlovstva, ide i promišljena i sustavna skrb za finansije orlovske organizacije. Tu su u prvom redu članarina i ostali redoviti prinosi. Savez postoji radi društava i članova, društva radi članova. Članovi dobivaju od organizacije prosvjetu, odgoj i zabavu, oni joj moraju davati i sredstava, s kojima će im to pribavljati. Na jednakim pravima temelje se i jednake dužnosti. To je značajka orlovskog demokratizma. Primijenimo je i na plaćanje članarine! Plaćanje članarine u organizaciji prilika je, koja Orla trajno sjeća, da uz prava ima i dužnosti. Djeluje odgojno. Član Orao stupio je u organizaciju, jer je uvjeren, da je to za nj dobro, za koje je spreman i žrtvu prinijeti. Plaćanje članarine sjeća ga uvijek na to. Orao, koji se žrtvuje za organizaciju, koji za nju daje i novčane prinose, vidi u njoj i svoj dio, svoje zrnce, te mu nije svejedno, što biva s organizacijom, već osjeća s njom. Plaćanje članarine odgaja osjećaj s cijelom orlovskom organizacijom, osjećaj jedinstvenosti.

Orlovstvo se izgrađuje i finansijalnim žrtvama svo-

jih članova. Još od početaka Orlovstva, kad nije bilo novaca ni za papir i marke, provodila se organizacija financiranja orlovskog pokreta. Išlo je to teško, ali je ipak išlo. Od osnutka H. O. S-a sabrane su i utrošene za naše prilike velike svote. Danas već orlovska organizacija troši godišnje više tisuća dinara samo za dopisivanje, preko deset tisuća dinara na posjećivanje društava, tečajeva i revizije, a da ostalo i ne spominjemo. Za opskrbljivanje društava orlovskim potrepštinama osnovana je Društvena Nabavna Zadruga s o. j. (20. V. 1926.), koja će utjecati na razvoj organizacije napose nabavljanjem odora i izdavanjem stručnih orlovskih knjiga. Ona je još u početku. Njezino će se djelovanje jače osjetiti u narednim godinama.

Ovaj rad oko sustavne organizacije financijalnih sredstava za rad organizacije razvio je HOS do najveće mogućnosti za naše prilike i on je na stalnoj liniji napretka. Ovu izgradnju treba nastaviti.

Tjelovježbeni rad Orlovstva

Tjelovježbenom se radu u našoj organizaciji posvećivala najveća pažnja, jer se znalo koliku važnost imade takav rad za odgoj omladine. Ovaj je rad imao vrlo velikih poteškoća, osobito u prvim počecima organizacije, kad ne samo da nije bilo potrebnih sprava, podesnih dvorana, nego i izobraženih prednjaka. Vremenom se svemu tome nastojalo doskočiti. Danas imademo lijep broj dvorana i vježbališta, a veća društva i potrebne sprave. Prednjaci se izobražuju na tehničkim tečajevima, koji su se g. 1925. počeli održavati. Veliku je važnost za tjelovježbenu zobrazbu imao »Vježbovnik« koji je izašao već u dva izdanja. Upute za tjelovježbeni rad davale se pomoću raznih brošura. U tjelovježbenom pogledu stajali smo u vezi sa slovenskom orlovskom organizacijom. Danas se njeguju sve grane gimnastike, koliko redovne i proste vježbe, toliko vježbe na spravama i laka atletika. I u njegovanju simboličko-ritmičkih vje-

žbi imademo lijepe uspjehe. Imade nekoliko uspjelih originalnih radova (Žankove i Zudenigove vježbe).

Tjelovježbeni rad hrvatskog Orlovstva pokazao se najbolje na pojedinim sletovima. Od sleta do sleta pokazao se jasno veliki napredak. Najvažniji i najuspjeliji bili su ovi nastupi: g. 1921. u Đakovu, g. 1923. u Zagrebu prigodom Euharistijskog kongresa, g. 1924. opet u Đakovu na pokrajinskom sletu H. O. S., g. 1925. u Šibeniku, a g. 1926. u Požegi. U nizu drugih sletova još jasnije se pokazalo, da Orlovstvo radi u tjelovježbenom pogledu također sustavno.

Do sada održana su kroz dvije godine međudruštvena natjecanja, jednom Savezna, a jednom okružna. Prva g. 1925. u Šibeniku, a druga g. 1926. u Požegi. Za okružna natjecanja bio je mnogo veći interes i vršila su s većim uspjehom.

Ovo je tek mali pogled na tjelovježbeni rad hrvatskog Orlovstva, o kojem će biti prilike da se posebno i stručno pozabavimo drugom prilikom.

Članstvo

Članstvo čini orlovsku organizaciju. Orlovska organizacija postoji radi svoga članstva i posve je prirodno, da ona sve svoje brige posvećuje tom članstvu. Nakon osnutka H. O. S-a stvoren je zaseban sustav za odgoj članstva.

Organizacija masa?

Stvoriti pravoga Orla nije laka stvar. Mi naime stojimo na stanovištu, da Orao, i ako je organizacija narodne omladine sa zadaćom, da skupi velike i dobro organizirane brojeve mladeži, ipak n i j e o r g a n i z a c i j a m a s a, nego organizacija izabrana. To izvire iz samog ustrojstva i ideologije Orlovstva. Mi s jedne strane za našu organizaciju upotrebljavamo brojna vanjska sredstva koja mogu privući i najveće množine u naše redove, ali s druge strane odmah na te članove primjenjujemo takav organizacijski i idejni odgoj, da po

tom odgojnom sustavu Orlovstvo nije organizacija masa, nego organizacija izabrane narodne omladine. Orao, koji je proživio Zlatnu knjigu i koji radi po Poslovniku, ne može da bude član mase, jer on je ličnost, izgrađeni pojedinac s jasnim pogledom na život i njegova pitanja. Organizacija, koja predstavlja ovakove pojedince, ne može da bude organizacija masa.

Provedba Zlatne knjige i Poslovnika u život.

Cio dakle unutarnji rad Orlovstva bio je upravljen po nastojanju HOS-a na ovu izgradnju pojedinaca za samostalne značajeve individue. Ta izgradnja pretpostavlja, da Zlatnu knjigu i Poslovnik treba u životu provesti. To je beskompromisno i nepromjenljivo gledište Orlovstva. Bez toga nema Orlova.

Put međutim do potpune primjene Zlatne knjige i Poslovnika na život nije lagan. Ona se ne može provesti najedamput. Do nje treba doći sustavnim radom. Vjersko-odgojni dio Zlatne knjige moraju pripraviti društveni duhovnici. Nikada se ne smju tražiti više, nego što je u Zlatnoj knjizi, a ono, što Zlatna knjiga traži, treba provoditi sustavno i taktično. Ima mnogo teškoća kod Zlatne knjige u društvima, koja se osnivaju u krajevima, gdje je religiozni život naroda oslabio. Ima dosta naših krajeva (u užoj Hrvatskoj i Slavonji, a napose Srijemu), gdje će do potpune primjene i oživotvorenja Zlatne knjige trebati dugog i mukotrpnog rada. Ovdje orlovska društva imadu jedan specijalni položaj: ona imadu probuditi vjersku svijest u svojim članovima, zatim polagano uvesti religiozni život, suzbiti, bezbrojne narodne mane, a onda će se tek moći misliti na potpunu realizaciju Zlatne knjige. Krivo bi bilo radi raznih teškoća jednostavno ustvrditi, da se u ovim krajevima s Orlovstvom ne da raditi i da Orlovstvo nije za ove krajeve. Naše je uvjerenje baš protivno. U ove krajeve može se s religioznom obnovom prodrijeti najlakše preko Orlovstva. Velika unutarnja snaga i efektivno

organizacije može u ovim krajevima okupiti mladež u kat. društvo. Sustavna disciplina, povezanost s općom orlovskom organizacijom i duh plemenitog natjecanja (da oni ne budu zadnji!) polako vežu sve momke uz društvo, oni postaju Orlovi, i ako sa bezbroj mana i pogrešaka svoga kraja i okoline. Tradicija i odgoj okoline ne da se brzo slomiti, ali se može slomiti. Čim je uspjelo istrgnuti te mladiće iz ambijenta i povezati ih uz ovakvu organizaciju, može se pristupiti i temeljitijem religiozno obnovnom radu. Sila organizacije prokrčit će mu put. Konačno će se stvoriti Orlovi Zlatne knjige. Iskustvo nam je pokazalo, da je ovaj put sigurno vodio do uspjeha. Neko vrijeme mislilo se, da bi se u ovakvim krajevima lakše prodrlo s tipom omladinskih društava našega starog tipa. Neki su mislli da bi za ove krajeve vjerske depresije trebalo stvoriti zaseban sustav. S omladinskim i prosvjetnim društvima nije se mnogo uspjelo niti se može sigurno uspjeti. Ovakva društva postaju čisto lokalne organizacije, bez širih poticaja i ambicija i nužno postaju žrtvom svoje okoline. Popuste u svemu duhu okoline postaju obični zabavni, bilo tamburaški bilo diletantski zborovi, koji se u ničem ne diferenciraju od druge omladine. Ovo je što više vrlo opasna metoda, jer može za dugo vremena dotući mogućnost svakog katoličkog organizovanja. Stoga smo bili mišljenja, da se ovakav tip društava u ovim krajevima nipošto ne osniva i da se zapriječuje.

O stvaranju zasebnog orlovskog sustava za ove krajeve vjerske depresije ne može biti ni govora. Orlovstva ne može biti dvije vrste, nego samo jedno, pravo i potpuno Orlovstvo. Može se govoriti samo o sustavnoj primjeni Zlatne knjige na život društva i članova. Ta primjena može biti u jednom kraju sporija, u drugom kraju brža. Svuda pak mora biti cilj apsolutna primjena i realizacija Zlatne knjige.

Primjena poslovnika mora također biti sustavna. Mislimo naime na onaj uzgoj, ono poznavanje organizacije, njezinog uređenja i života, koje mora imati svaki član, svaki Orao. Na ovaj odgoj mora Orlovstvo

položiti isto toliku važnost, koliko i na uzgoj po Zlatnoj knjizi. Poslovnik imade stvoriti ljude uredne i tačne, ljude, koji će znati ono, što danas ni naša inteligencija ne zna: voditi jedan društveni organizam, znati ulogu i zadaću svakog člana u društvu, voditi knjigovodstvo i t. d. Ta orlovska generacija mora stvarati temelje sustavnom organizovanom katoličkom životu. Razbiti shvaćanje, koje je i kod nas katolika uvriježeno, da organizacija treba da bude »republikanski« slobodna, u kojoj radi svatko, što hoće. Mi hoćemo ljude s proživljenim i pročišćenim osjećajem zajednice, osjećajem za organizovani život, ljude reda i discipline. To je Poslovnik i njegova zadaća. Stoga taj Poslovnik treba provesti u životu i bez toga nema pravih Orlova. Naravno, tu može i mora biti metode, puta i načina. Mi ni dosada nijesmo u tom pogledu pretjeravali, ali smo tražili ono najnužnije i neprestano smo gledali naprijed. Rad po ovim načelima u pogledu odgoja svoga članstva za potpune Orlove donio je lijepe uspjehe. Osnovno gledište, da Orlovstvo mora potpuno odgovarati idejama Zlatne knjige i Poslovnika, čuvala je i provodila uprava H. O. S-a, ne skrečući ni desno ni lijevo. S uspjesima smo zadovoljni. Nijesu oni još tako javni i očiti, ali već danas ima lijep broj Orlova, za koje se može reći, da su pravi Orlovi Zlatne knjige i Poslovnika.

Jedinstvenost uzgoja.

Ne zaboravimo nikada: Orlovstvo je vojska, armada. Ta armada mora biti spremna na borbu do pobjede. Pobijediti može samo ona vojska, koja ima visoko uzgojen moral zajedinstva akcije i jasno zajedinstvo cilja i svrhe. To se zajedinstvo postizava samo jedinstvenim odgojem. Stoga Orlovstvo u Češkoj i u Sloveniji izgraduje i stvara za sve članstvo materijal za kulturnu izobrazbu i idejni odgoj. Cijela organizacija složno provodi to u život, i odgoj se vrši svuda po jednom planu. To je i kod nas počelo provoditi naše Orlovstvo. Zato je i održan sustavni niz predavanja, počela se izdavati biblioteka i t. d.

Napose je bila pažnja usredotočena na idejni odgoj članova. Kod ovoga se uzgoja teško osjećalo, što nije bilo glasila, koji bi mogao zadovoljiti u pogledu idejnog odgoja članstva. Stoga je pokrenuta misao posebnog glasila za idejnu i organizacijsku izgradnju. U tu svrhu osnovan je Organiz. vjesnik — »Orlovska straža«. Najveći je rad u ovom pogledu razvilo đačko okružje koje je postiglo lijepe rezultate. O prosvjetnom radu govorit ćemo posebno.

Brojčana jakost.

Orlovstvo kao narodna omladinska organizacija mora ići i za brojčanim jačanjem. Međutim organizacija svim svojim sredstvima djeluje, da u taj broj uđu samo izgrađeni i pravi Orlovi. Iza osnutka H. O. S-a posebno je istaknuto ovo gledište, jer je opće širenje organizacije tražilo, da se strogo pazi, tko dolazi u Orao.

Članstvo je po broju naraslo toliko, da taj razvoj upravo iznenađuje. Treba naime uzeti u obzir, da je postupak kod primanja članstva vrlo pooštren, da je ne samo ideologija, nego i provedba Zlatne knjige i Poslovnika vrlo oštra i da danas biti Orlom znači uistinu žrtvovati se. Ne razmećemo se nikakvim pogodnostima. Nedostatak tehničkih potrebština, sprava, dvorane, odora i glazba je opći. Pa ipak sve ovo, pa ni golema propaganda protivničkih organizacija, nije mogla da zaustavi naše napredovanje.

Karakteristični su podaci o porastu članstva kroz ove posljednje godine. Na glavnoj skupštini u Šibeniku imali smo redovnh članova 1634, naraštaja 937, ostalog članstva 1180, vježbača 958. Do glavne skupštine u Požegi poskočio je taj broj na 3755 redovnih članova, 2534 naraštajca, 1713 ostalog članstva, dakle na ukupno 8002 člana, među njima 1872 vježbača. Najveći se porast kroz ovu godinu pokazao kod đaštva, gdje je broj članova porasao od 435 na 714, a naraštajaca od 462 na 1104, dakle preko 100%. Silni brojčani porast organizacije tim je važniji, što je ovo sve u glavnom omladina, jer je broj ostalih vrsta članstva vrlo malen.

Kulturno djelovanje

Već od prvih svojih početaka radi kod nas Orlovstvo na prosvjetnom polju. Taj je rad osnutkom H. O. S-a samo povećan i pojačan. Orlovstvo se kroz ovo par godina razvilo u najmoćniju kulturnu organizaciju. Stvaran rad pobio je sve prigovore, da Orlovstvo ne širi kulture, da je pusta gimnastika i sport.

Cio prosvjetni rad Orlovstva možemo razdijeliti u dva velika područja: u vanjski i nutarnji prosvjetni rad. Nutarnji prosvjetni rad ograničen je na samo članstvo i njegov uzgoj. Ovaj je rad najvažniji za Orlovstvo. Međutim je Orlovstvo razvijalo svoj prosvjetni rad i prema vani, u narodu. U kratko ćemo prikazati ovo nutarnje i vanjsko prosvjetno djelovanje Orlovstva od osnutka H. O. S-a.

Prosvjeta članova.

Za prosvjetu svojih članova izdao je H. O. S. cio niz predavanja u nacrtima. Po ovim nacrtima držana su u društvima predavanja. Uređenje sustavnog prosvjetnog rada nije još bilo potpuno provedeno radi nestašice dovoljnog broja prosvjetnih radnika u centrali. Prosvjetni odbor Saveza nije nikada uspjelo potpuno urediti, jer se nije moglo naći dovoljno radnika za sustavni prosvjetni rad u jednoj velikoj kulturnoj centrali. Cio rad pao je na par ljudi. Usto mi nemamo danas razvijene prosvjetne središnjice, nemamo našeg Volksvereina ni slovenske Prosvetne sveze. Šireg prosvjetnog rada skoro da i nema. Zato je H. O. S. morao samostalno stvarati temelje prosvjetne akcije kod nas. To je silno otežčavalo rad. Unatoč toga kroz ove tri godine učinjeno je na prosvjetnom polju mnogo. Za ilustraciju našeg prosvjetnog rada donosimo ove statističke podatke:

U godini 1923.—1924. održano je u društvima H. O. S-a prema stiglim preglednicama oko 300 predavanja.

U godini 1924.—1925. održano je u 83 orlovska društva već 3208 sastanaka sa 1882 predavanja.

U godini 1925.—1926. održano je oko 2925 predavanja te 7421 sastanak.

Ovi brojevi pokazuju, da je Orlovstvo doista provelo velik i sustavan prosvjetni rad.

Teme predavanja bile su najraznovrsnije i obuhvataju sva područja prosvjete.

»Mladost« i »Organizacijski vjesnik« donijeli su mnogo priloga za našu kulturnu izgradnju.

Pristupilo se sustavnom uređenju knjižnice naših društava. U tom smjeru trebat će još mnogo rada.

Orlovska biblioteka donijela nam je Zlatnu knjigu i Poslovnik. Pomanjkanje novčanih sredstava zapriječilo je izdržavanje potrebne knjižnice.

Diletantski rad u našim društvima osobito je cvao. Nestašici valjanih diletantskih komada nastojalo se izbjeći izdavanjem igrokaza i posuđivanjem komada za prikazivanje.

Kulturni utjecaj Orlovstva na okolinu.

Rad i djelovanje Orlovstva nisu ostali nezapaženi u životu samoga naroda.

U našem narodu nije do danas nitko p r o s v j e t n o radio po nekom sustavu i u većem opsegu. Sav rad na prosvjetnom polju u širim slojevima (ne u pojedinim organizacijama) bio je redovno mjesnog, lokalnog značenja. Pojedine organizacije kao s o k o l s k a nisu ni u svom užem krugu, a pogotovo izvan svoga kruga ništa radile ili vrlo malo. Pokušaj framasonerije, da pomoću nekih klubova organizuje širi prosvjetni rad, propao je unatoč njihove financijalne jakosti i pomoći. P r o s v j e t n i s a v e z u Zagrebu, finaciran od vlade, nije imao jačeg prosvjetnog utjecaja na šire slojeve. Ono nešta predavanja u gradovima, napose u Zagrebu, nije imalo značaja šireg prosvjetnog rada, niti je odjeknulo u širem krugu. Utrošeno je mnogo novaca, a rezultati nisu odgovarali novčanim žrtvama. Od pohvata, koji su težili, da uzmu širi opseg i dođu do snažnijeg utjecaja na kulturni

narodni život najvažniji su Vidovićeva škola i pokret Seljačke sloge, koji su novijeg datuma.

Vidovićeva t. zv. Etička škola došla je u narod u vrlo zamamnoj formi. Kao prvo sredtvo kako će za svoj rad predobiti šire slojeve, uzela je ona širenje školske naobrazbe i pomaganje ljudima iz puka, da dobiju srednjoškolsku naobrazbu bez pohađanja srednje škole. Tu je bar formalno, vanjski, imala i izvjesnih uspjeha, i ako će te uspjehe biti moguće kvalifikovati istom nakon nekog vremena, kad se mognu vidjeti efekti tako postignute izobrazbe. Međutim za ovako lakim načinom sticanja školske izobrazbe pomamio se svijet. Samo po sebi ne bi to bilo s našeg gledišta veće zlo, da ova škola nema daljnjih ciljeva. Ti su ciljevi t. zv. etički preporod i neka etička kultura. Iz dosadanjeg djelovanja ove škole i njezinih listova dokazano je, da je ona pokret liberalizma.

Za katolički kulturni život širih slojeva, a napose našeg seljaštva, opasniji je stranački pokret »Seljačkih sloga«. »Seljačke sloge« imale bi biti neke kulturne organizacije za naša sela. Formalno, vanjski, u revijama i priredbama, ne izrazuju se napose kao protukršćanska struja. Vanjski ističu neku seljačku kulturu kao svoj Credo. A toj kulturi ne naznačuju nikakvog stvarnog sadržaja, tako da je zbilja teško odrediti, što bi imala biti i značiti ta »seljačka kultura. Kultura ne može biti neodređena, nego mora imati neku boju. Ona se ne može ograditi od pojma Božanstva. Crkve i crkvene vlasti. Iz razvoja ovih društava »Seljačke sloge«, po mišljenju njezinih voda, mi vidimo, da ova društva ne priznaju bitni interes Crkve na narodnu prosvjetu. Dakle su s kršćanskog gledišta u najmanju ruku indiferentne, a indiferentizam je ona »pestis perniciosissima« kuga najopasnija, kako ju je nazvao veliki papa Pio X. Djelovanje je ovih društava vrlo opasno. Ona bi imala širiti prosvjetu, i to — seljačku prosvjetu. Badava međutim pričati o seljačkoj prosvjeti, kada takve prosvjete kod nas još nema i kada nema dovoljno onih, koji bi je stvorili. Ova udruženja prepuštena individualnom razvoju,

mogu biti samo zabavna društva, koja će pružati priliku za sastanke bez programa, za predstave bez sadržine ili barem bez moralne sadržine. Posljedice osnutka ovakovih udruženja moraju biti loše. Orlovstvo je počelo voditi borbu s njima. Rad i djelovanje Seljačkih sloga budno smo pratili. One su zametak zasebnih liberalnih seljačkih udruženja i prvi počeci diobe duhova na našim selima.

Uz ove pokušaje liberalizma, da organizuje širi prosvjetni rad, mi danas nemamo još sustavno uredenog prosvjetnog rada sa strane katolika. Danas kao šira prosvjetna organizacija katolika postoji skoro samo Orlovstvo. Ono nešto razbacanih prosvjetnih društava nema za sada većeg značenja.

Utjecaj Orlovstva u ekstenzivnom prosvjetnom radu na narodne slojeve nije bio danas još tako velik, kako će biti u budućnosti. Taj je utjecaj tek u zamecima i on će se tek odraziti za par godina u svojoj punini. Sada Orlovstvo provodi više intenzivan, unutarnji kulturni rad, te je u tom pravcu postiglo vrlo velike uspjehe.

Utjecaj i djelovanje Orlovstva na kulturni život širih narodnih slojeva vršio se:

a) Predstavama i njegovanjem glumačkih umijeća svih vrsta. Naša društva mnogo se bave priredivanjem predstava. Ove čine važno područje društvenog rada. Važnost predstava je napose velika za širenje kršćanske prosvjete u najšire slojeve. Samo će trebati mnogo rada, da se stvore prikladni komadi za ove predstave. Tih je danas malo. Malo je komada, koji bi kršćanski odgojno djelovali i imali lijepu poučnu notu. Dužnost bi bila naših kat. književnika, da se posvete stvaranju ovakovih djela, jer će tako s jednim komadom više učiniti za kršćansko kulturno pridignuće i obnovu, nego s tisućama modernih stihova, koje malo tko čita.

b) Predavanjima za širu javnost. Naša su društva u nekim mjestima od vremena do vremena priredivala uz svoja društvena predavanja i predavanja

za širi krug. Sva su jača društva dužna da tako rade. Savez je sam priredio više ovakovih predavanja u Zagrebu, te brojna skioptikonska predavanja u pokrajini.

Svim društvenim priredbama uopće, pa bile te i gimnastičkog karaktera. Ona naime pridonose jačanju katoličke svijesti, a već to spada u kulturni rad najširih dimenzija. Tu spadaju napose brojna zborovanja i govori prigodom sletova, na kojima se širi misao kršćanske prosvjete.

Ovo je djelovanje Orlovstva bilo jako i vrlo se osjećalo. Podignuće kat. vijesti u narodu znatno je u posljednje godine uznapredovalo, a ne mala zasluga za to ide Orlovstvo.

Naravno, da mi ne možemo zamijeniti niti nadomjestiti rad drugih kat. prosvjetnih organizacija, koje se imadu osnovati baš upravo za najširi prosvjetni rad u narodu. Mi nemamo još Volksvereina i njega ne može nitko nadoknaditi. Orlovstvu to i nije svrha kao omladinskoj organizaciji. Ono imade da svojim, više neizravnim metodama djeluje na kulturno i katoličko osvještenje širih slojeva. Čekamo prosvjetna društva za muževe, čekamo kulturnu centralu za generalnu prosvjetnu akciju. Tražimo ih i Orlovstvo ih čeka.

Opći pogled

Hrvatsko Orlovstvo predstavlja danas snagu, o koju zapinju oči protivnika i prijatelja. Iz male organizacije razvio se jak pokret. Glavni razlozi ovoga uspjeha leže u jasnoći načela i žrtvi rada. Orlovstvo je imalo jasan i svakomu razumljiv program. Program, koji ne treba mnogo tumačiti. Ono je imalo i određeni pravac rada. Uređenje i rad orlovske organizacije izišao je iz potrebe našega naroda. Duša naroda usvojila je ovu organizaciju i lako ju shvatila. Usto, Orlovstvo je radilo, radilo je sustavno i neumorno. Išlo je za svojim ciljem i došlo je do prvih uspjeha. Ako pogledamo danas onu

krasnu četu radnika, koji su se okupili na polju orlovskog rada u pokrajini, onda vjerujemo, da će Orlovstvo imati budućnost, kao što ima i sadašnjost. Članstvo osjeća lijepu harmoniju Orlovstva i jedinstva. Orlovstvo je škola, iz koje će izići novi hrvatski rod, sretan narod, narod Božji.

III.

Crkva i Orlovstvo

Crkva se raduje Orlovstvu

Naše Orlovstvo živjelo je i živi u uskoj vezi sa Crkvom i njezinim poglavarstvom. Orlovstvo je svoj život usko povezalo sa životom Crkve. Od crkvenog poglavarstva dobivalo je i dobiva Orlovstvo direktive. Velik je broj pisama, uputa i okružnica, koje je naša orlovska organizacija dobila od sv. Stolice i pojedinih naših biskupa. Orlovstvo je čulo iz ustiju sv. Oca Pape Pija XI. i biskupa riječi, koje je čula malo koja organizacija. Donosimo najvažniji dio iz ovih govora, pisama i direktiva, redom prema glavnim ciljevima i obilježju naše organizacije.

*

»Katolički Episkopat pozdravlja Hrvatski Orlovski Savez, kao organizaciju cijelokupne hrvatske katoličke omladine, koja želi pod vrhovnim direktivama svete Crkve da vodi brigu oko ispravnog odgoja hrvatske katoličke omladine po Kristovim načelima, a isto, da paralelno sa svojom izgradnjom, vodi borbu protiv svih protivnika svete vjere i Crkve«. — Jug. Episkopat HOS-u (I.).

»To se zna, da će katolički Episkopat najtoplije preporučiti svojem svećenstvu i katolicima diljem naše države, da Hrv. Orlovskom Savezu idu u svemu na ruku u akciji oko organizovanja katoličke omladine, da bi tako načela »Zlatne knjige« osvojila našu omladinu i sačuvala je moralno zdravu na dobro vjeri i narodu«. — Jug. Episkopat HOS-u (I.).*

»Već odavna pratim dužnom simpatijom požrtvovan rad tog revnog Saveza, koji okuplja kat. mladež pod di-

---

* Rimski broj na kraju citata upućuje na dokumenat iz koga je citat uzet. Popis dokumenata prema rimskim brojevima označen je na kraju poglavlja.

vnim geslom: Euharistija, Apostolat i Žrtva, te ne ću ni unaprijed uzmanjkati da podupirem svojim molitvama i djelom taj tako važan pokret«. — Presvj. biskup Pušić (XXI.).

»Radi toga neka dušobrižnici svim silama nastoje, da se omladina upiše u pobožna udruženja i organizacije i neka svim marom osnivaju ta udruženja, kojima se štiti i čuva ta omladina. U prvom redu preporučujemo udruženje Hrvatski Orlovski Savez« — Banjalučka sinoda (VIII.).

»Zadovoljan sam i radostan, da vas vidim ovako kao dobro uređenu vojsku, vojsku Crkve i naroda hrvatskog«. — Presvj. biskup Bonefačić (XX.).

Zašto se Crkva raduje Orlovstvu?

Orlovstvo avantgarda hrvatske Katoličke Akcije.

Danas se svi združuju, a osobito neprijatelji Crkve se združuju proti Bogu i Pomazaniku njegovom, tako i mi, koji smo sinovi svijetla i kraljevstva Božjega, moramo se združiti i združeni boriti za Krista i njegova načela. To je katolička Akcija, koja ima razne grane. Avantgarda pak Katoličke Akcije, to ste vi, dragi sinovi Orlovi i kćerke Orlice«. — P. b. dr. Mileta (X.).

»Orlovi, Vaše je ime divno i genijalno. Vaša je zadaća, da budete vjerni prema domovini i prema obitelji, prema Crkvi i prema vjeri katoličkoj.

Orlovi i vi svi ostali! Uvjereni smo, da ste oduševljeni za onu Katoličku Akciju, od koje sve očekujemo za preporod pojedinaca, obitelji, društva, čitavoga svijeta. Katolička je Akcija apostolat svjetovnjaka, koji pomažu apostolat svećenstva i episkopata. Sveti je Pavao u jednoj poslanici pozdravio kršćanske svjetovnjake, suradnike svoje u apostolatu: »Pozdravite mi, kaže on, suradnike moje u Isusu Kristu«.

Bitno je raditi s apostolima, suradivati u apostolatu. Katolički svjetovnjaci, prožeti revnošću za posvećivanje obitelji, za Crkvu, za Vjeru, bitni su članovi Katoličke Akcije. Pa kada se vratite svi, bez razlike svo-

jim kućama, budite svi sve više zagrijani revnošću za ovaj apostolat«. — Sv. Otac Papa Pijo XI. (XI.).

Po direktivama Crkve.

»Hrvatski Orlovski Savez redovitim izvješćivanjem biskupa, te svojim blagoslovljenim radom, pokazuje, i to bez oklijevanja, kako je on shvatio misao katoličke akcije, koja mora biti u tijesnoj vezi s episkopatom, komu je sv. Otac Papa stavio na osobiti način katoličku akciju na srce, kao dio njegova apostolata. Potrebita je ova tijesna veza stoga, da se ne dogodi ono što sv. Pismo pripovijeda o ,osipu i Azariji, koji su htjeli na svoj način vojevati Božji boj, neovisni od onih, koje Bog bijaše stavio vođama Izraela. »Oni ne bijahu u broju onih, preko kojih Bog spasi Izrael«. — P. b. O. J. Mileta (XVIII.).

»Ne može imati Boga za Oca, tko nema Crkvu za Majku. Prisloniti se moramo što tješnije uz tu blagu Majku, koja će nas nježnom rukom uvijek upravljati sigurnim putem vječnom cilju naših duša, k Bogu. I zato je i mene i sav naš prečasni episkopat tako radosno dirnula Vaša odlučna volja, da se što uže priljubite k stanješinstvu Crkve i preko svojih duhovnih vođa svećenika, uspostavite neprestani idejni kontakt s biskupima, koje je »sam Duh Sveti postavio, da ravnaju Crkvom Božjom«. — P. nadb. Šarić (II.).

»I da je saradnja sa svećenstvom i potpuna pokornost biskupima postavljena temeljnim načelom rada, dosta je, da samo to istaknemo, da se odmah vidi, da je ovaj pokret od Duha Božjega. Pokret, koji je nikao u Crkvi i koji hoće da iz Crkve vuče svu svoju okrepu i snagu. Iz Crkve, a preko nje iz Krista Isusa, koji je, kako veli Apostol »temelj, izvan kojega nitko ne može drugoga postaviti«. — P. nadb. Šarić (III.).

»Sva ste vi ova načela istakli u vašoj Zlatnoj knjizi i svećenici su, koji vrše u vašim društvima ulogu duhovnog vođe, one zlatne karike, koje povezuju naučavajuću Crkvu s Crkvom, koja sluša. Nerazboriti su oni, koji dr-

že, da organizacija kat. akcije, bez ovakvih zlatnih karika može da opstoji, a bez ovih će biti uvijek u organizacijama unutarnjih razmirica, prepiraka i blagoslov Božji ne će pratiti njihov rad«. — Preuzv. nadb. dr. Bauer (VI.).

»Kao biskupu dužnost mi je, da budem voda i zaštitnik svima, koji hoće, da vojuju bojeve Gospodnje. A to su naši Orlovi. Uvijek vjerni Crkvi i njezinim patirima, uvijek spremni na rad i žrtve za pobjedu Božje stvari. Četa božja, koja je na svoje zastave napisala preporod naše hrvatske domovine u Kristu. I ja se čvrsto uzdam, da će ova četa izvesti taj preporod. I ja samo najljepše nade vežem uz vas, mlada braćo!« — P. nadb. dr. Šarić (II.).

»Kao biskup mogu da imam povjerenje u orlovski pokret koji se uvijek stavlja na crkveno stanovište, pa u svemu sluša odredbe i želje i savjete svete Stolice i svojih nadležnih biskupa i njihovih zastupnika u Vašim društvima i u Vašoj centrali, Vaših duhovnika, koji vas povezuju s crkvenim autoritetom«. — P. b. dr. I. Marušić (XXII.).

»Prava je utjeha za jednoga biskupa u ovim vremenima, kad gleda, kako mu je Promisao Božji u posjednje vrijeme stavio na raspolaganje novu pomoć, nove suradnike u apostolatu, četu odabranih svjetovnjaka, koji sudjeluju u bitnoj misiji svete Crkve u spasavanju duša«. — P. b. dr. Marušić (XXII.).

Oslonjeni na Petrovu pećinu..

»Sa velikim zadovoljstvom i ganućem čitali smo lijepu adresu, koju ste nam upravili u ime svih hrvatskih Orlova, i u kojoj su iskazana čuvstva vašega naroda, koja su tako lijepa i tako velikodušna. U njoj se zavjeravate, da ćete kao i vaši predi, ostati uvijek vjerni svojoj vjeri. Vjerni rimskoj Crkvi, Majci sviju crkava i Vašemu Papi, Petrovu nasljedniku«. — Sv. Otac Papa Pijo XI.

»Naši su predšasnici s potpunim pravom nazvali Vaše pređe »Antemurale Christianitatis«. Ovaj dični na-

slov, ovu divnu pohvalu podijelili su vašem narodu kao znak osobitog priznanja: Vi ste bedem kršćanstva. Treba da i vi velikodušno nastavite ove slavne tradicije i da budete bedemom Svete Crkve«. (Sv. Otac Papa Pijo XI. hrv. Orlovima 12. IX. 1925.)

»Vi ste, Bogu hvala, postavili svoj pokret na tvrde, vječne temelje. Sazidali ga, kao mudri čovjek iz Evanđelja na pećini, s koje može mirno prkositi svim burama i svim olujama. Na pećini vječne istine Kristove. U živom spoju sa Crkvom Božjom, koja je »stup i tvrđa istine«, kako veli Apostol, »na načelima Evanđelja«. — Presvij. nadb. dr Šarić (II.).

»Hvale je vrijedan u vašoj organizaciji onaj pravi katolički duh, duh odanosti i ljubavi k svetoj Stolici, koju Duh Sveti vodi pri ravnanju Crkve Kristove. Narodi, koji kidaju veze s nadnarodnom duhovnom vlašću i osnivaju tako zvane »narodne Crkve«, zapadaju opet u poganstvo, u kojemu je vjera bila državnom institucijom. Ovaj vaš pravi katolički duh jamči nam, da će vaša načela biti uvijek ispravna i da ćete uvijek uperiti vaše poglede prema svjetioniku, koji svijetli sa Petrove Pećine u Rimu. S ovoga mjesta dobivat ćete preko nas smjernice za Vaš rad za »obnovu svega u Kristu«. — Preuzv. nadb. dr. Bauer (VI.).

Euharistijski duh.

»No iznad svega valja da pohvalimo vaš euharistijski duh; vi ste učinili obvezatno barem mjesečno primanje sv. Sakramenata za sve naše članove, a podupirete, gdje možete, čestu, pa i dnevnu sv. Pričest. I opet kažemo: Tako valja! Vaš je katolicizam konzekventan, jer znati da naš vrhovni vođa, Isus Krist, obitava među nama u svetohraništu, znati, da nas on neprestano k sebi zove, a pustiti ga osamljena, nije dostojno. Zato katolička akcija, koja nije istodobno euharistijska akcija ne može uroditi trajnim plodovima. Sve ste vi to dobro spoznali i zato vas stavljamo za uzor svim vjernicima našega naroda.

Rastite brojem i u svetosti, budite pravi vitezovi, hrabra četa i predziđe kršćanstva, pravi požrtvovni apostoli sv. Euharistije. Poletite na vašim orlovskim krilima prema visinama presv. Srca i sa sobom ponesite što veći broj hrvatskih mladića«. — Preuzv. nadb. dr. Bauer (VI.).

»Euharistija. Ganutljivo je bilo vidjeti, kako prigodom lanjskih orlovskih i orličkih tečajeva u Krapnju i Šibeniku i ovogodišnjih u Požegi i u Zagrebu Orlovi i Orlice sa svojim vodstvom pristupaju svagdano na sv. Pričest. Čestom i po mogućnosti i svagdanjom sv. Pričesti Orlovi i Orlice crpaju snage u borbi protiv strasti, te da se sačuvaju čistima od grijeha, a osobito od nečistoga i postanu hrabrim kršćanima. Kao takvi, oni će bez straha i ljudskog obzira ispovjediti svoju vjeru i svoja katolička načela. Pripravit će se za eventualne buduće borbe u obrani svojih svetinja, kako su mučenici od Euharistije crpali snage, da ustraju do smrti u vjernosti prema Bogu u svetoj Božjoj Crkvi«. — P. b. dr. Mileta (LI.).

Orlovstvo — organizacija praktičnog kršćanstva.

»Orlovski pokret neka bude pokret praktičnog, djelotvornog, proživljenog kršćanstva. Pa će onda biti vječan. Nepredobiv i nepobjediv kao Krist pod čijim zastavama vojuje, a komu je rekao Bog: »Sjedi ob desnu moju, dok ne položim neprijatelje Tvoje za podnožje nogama Tvojim.«

Pa će onda naš pokret zbilja biti pokret Orlova Božjih, koji će junačkim zamahom voditi mladi rod naš ravno k Suncu Istine i Ljubavi. Pa će onda naš pokret biti Makabejsko koljeno narodu našem, koje će opet ostvariti zavjet slavne starine i učiniti Hrvatsku opet kršćanskom i katoličkom.

Pećina Kristova bit će orlovski pokret. I udari dažd i dođoše vode i dunuše vjetrovi, i napadoše na onu kuću, i ne pade, jer bješe sazidana na kamenu. U to ime blagoslovio Vas sve Svemogući Bog!« — P. nadb. dr. Šarić (II.).

»Na temeljnoj zasadi kršćanstva, da svaki preporod mora početi od samog sebe, najprije moramo ostvariti kraljevstvo Božje, izraditi što savršeniju sliku Kristovu u svojoj duši, utjeloviti se u Kristu, da mognemo onda postati oruđem Providnosti Božje u obnovi društva, apostolima, solju i svijetlom svijeta. »Regnum Dei intra vos est, Kraljevstvo Božje je u Vama«. I stoga s posebnim veseljem pozdravljam baš tu najizrazitiju crtu Vašeg programa: P r v e n s t v e n o o d g o j n i z n a č a j O r l a. Odgojiti sebe, njegovati vjerski život i crkveni duh u svojim članovima, stvarati kršćanske značajeve: to je uzvišena zadaća, na koju jamačno smjera i kojoj konačno služi sav ostali vaš rad. — A to je zalog Vašeg uspjeha na polju katoličke obnove. Stvorimo li pojedince pune duha Božjega i pune oduševljenja za Božje snove i za pobjedu Kraljevstva Božjega, preporod javnog života doći će sam od sebe, jer će nas ljubav Božja i žar milosti goniti na rad i čeličiti na žrtve: Charitas Christi urget nos. — Po sjedinjenju s Isusom postat ćemo i mi dionici snage i svemoći njegove. — »Sve mogu u onome, koji me jača. Ali ne ja, nego milost Božja sa mnom«. — Preuzv. nadb. dr. Šarić (III.).

»Vaša orlovska društva su nosioci Božanske Luči svete vjere. Vaša je zadaća istaknuta u Vašoj Zlatnoj knjizi. Orlovi i Orlice polažu zavjeru na devizu: Ljubiti Boga, ljubiti svetu katoličku Crkvu, ljubiti svoj hrvatski narod, pak prema tome živjeti i životom dostojnim savjesnog i uzornog katolika. Stoga vaša pravila odobrava i svoj imprimatur daje crkvena vlast, a mjesne organizacije izvađaju program svoga rada u smislu pravilnika sporazumno s duhovnim licem iste župe, koje u ime Crkve preuzima brigu za Vaše blagoslovljeno djelovanje«. — P. b. A. Akšamović (XV.).

Orlovstvo katolička uzgojna organizacija.

»Mnogi su uopće mislili, da je Orlovstvo jedno prosto gimnastičko društvo, slično drugima, te da pripada jednoj od političkih stranaka, kao što i druga slična društva. No kad su prigodom lanjskoga šibenskog orlovskog

sleta, a ovogodišnjega u Požegi vidjeli, gdje i biskupi sudjeluju, dapače, da isti biskupi stupaju u povorci, morali su reći: Ovo je nešto drugo, jer biskupi ne bi sudjelovali i stupali u povorci jednoga prostog gimnastičkog društva, biskupi se ne bi nikad postavljali na čelo jedne političke stranke. Oni su nad strankama i svi su katolici njihovo stado. Biskupi svojim sudjelovanjem u orlovskim svečanostima pokazuju, da je Orlovstvo čisto katoličko društvo, te da su orlovski sletovi čisto katoličke vjerske manifestacije.« — Presvj. biskup gr Mileta (LI.).

»Orlovstvo je tim važnije, što se ono poglavito brine za naobrazbu i odgoj naše mladosti, uzdanice naše i dike naše. Njihove gimnastičke vježbe nijesu puka igra, jer tjelesni odgoj nije glavna zadaća Orlovstva; Orlovstvo se brine za tijelo, jer ga želi učiniti sposobnim, da služi duhu, a ovaj duh imade da spozna i uzljubi Boga.« — Presvj. bikup A. Akšamović (XVI.).

»Vaše odgojne metode odgovaraju zasadama savremene katoličke pedagogije. Vi smatrate, da je kod omladine tjelesni uzgoj jedno od naboljih naravnih sredstava, da se uzgoji čist naraštaj. Time Orlovstvo ispravno rješava jedan od najtežih problema uzgajanja novih pokoljenja, o čemu napokon ovisi zdrava budućnost cijeloga naroda.« — Presvj. biskup dr J. Marušić (XXII.).

»Mnogi od vas pitat će me, kako će izvršiti veličajni, ali teški program, program borbe protiv sotone, protiv svijeta i protiv poteškoća vaše burne mladenačke naravi. Što da činite? — S a z n a l i s m o z a s r e d s t v a k o j i m a s e s l u ž i t e. T a v a š a s r e d s t v a u j e d n o s u i n a š a.« — Sv. Otac Papa Pijo XI. (LIII.).

»Služi se pak gimnastikom ne samo da zabavi one, koji vole gimnastiku, već u istoj d a j e n j i m a s r e d s t v o, kako da potrebitim gibanjem tijela i gimnasticiranjem lakše predobiju strasti u doba, kad su najveće napasti protiv svete čistoće. Tako Orlovstvo mnogo doprinaša poduhovljenju i samoga tijela. Da se lakše postigne duhovna svrha Orlovstva, ovo ima za svoju lo-

zinku: Žrtva, Euharistija, Apostolat.« — Presvj. biskup dr Mileta (LI.).

Nasljedovanje orlovskih uzora.

»Na vašem se barjaku, osim sv. Križa, nalazi i slika Orla, koji je simbol sv. Ivana Apostola i Evanđeliste, jer ovaj se poput Orla dizao do neba i gledao žarko sunce našeg Spasitelja i kod njega crpao snagu za svoj apostolat; kod njega je crpao snagu za riječi, koje je uvijek opetovao: »Ljubite se sinci međusobno.« Zato moramo ljubiti prije svega Boga, a onda iskrnjega, ali osobito naš narod, radeći neumorno da svi Hrvati budemo pravi katolici i to ne samo u crkvi već i u obitelji i u javnom životu, i da tako postanemo dostojni nasljednici naših predja.« — Presvj. biskup dr J. Mileta (X.).

Sv. Franjo uči nas, kako treba da se otrgnemo od stvari ovoga svijeta te kako je uzvišeno savršeno siromaštvo i mrtvenje sjetila; uči nas pravom duhu molitve i ljubavi, kojom je posvuda naviještao »mir i dobro«, tako da se svojom serafinskom ljubavi uzdigao do mističkih visina i zaslužio povlasticu, da nosi utisnute na svojemu tijelu svete Rane Isusove. Bez ovih kreposti koje je vršio sv. Franjo, nema kršćanskoga života. I ako svima nije moguće, da se u njima izvježbaju na tako savršen način, ipak su svi dužni da posjeduju barem bit ovih kreposti.

Sv. Alojzije pak predstavlja nam viziju svega onoga, što Vi na osobiti način u svom programu naglašujete i tražite, to jest čistoću i nevinost. Nevinost i idealna čistoća oboružane su kod sv. Alojzija tolikom snagom, tolikom odvažnošću i tolikom jakošću, da ga čine idealom katoličke mladeži i pravim atletom ljubavi, tako da je znao, da sa svojim slabim tijelom u svom naručju nosi skoro mrtva tjelesa nemoćnika. Sv. Alojzije je zaista mučenik ljubavi i predivan ideal.« — Sv. Otac Papa Pijo XI. (LIII.).

Orlovstvo brani djedovsku vjeru.

»Putujući uz naše obale često ćeš vidjeti kapelicu ili ruševine nekadašnje kapelice, posvećene sv. Nikoli. Velikog poštovanja vrijedna su takova mjesta, njihova povijest nam priča, da su bila središtem izvjesnog zajedničkog života. Ovdje su se mornari iz naših hrvatskih gradova i sela sakupljali, ovamo obraćali svoje misli i poglede, njima se zavjetovali i njima slali svoje pozdrave odlazeći u daleki svijet, ili se vraćajući kući iz njega. Te su kapelice bile sijela ponosnih vjersko-staleških zborova hrvatskih pomoraca. Bilo je i mnogo drugih oblika, kojima su se naši djedovi organizovali, da bi što ljepše služili idealima svoga vjerskog uvjerenja. Ostaci tog organiziranog života iz ondašnjih vremena sačuvali su se do danas. Bezbroj raznih tradicija splelo se s njima. Divimo se svemu tomu, jer vidimo, kako je kod Hrvata u vrijeme njihova najjačeg vjerskog života organizaciona misao sve ispreplela. Ujedno imamo u tom svjedočanstvo, kako je u ono vrijeme i medju našim narodom vladalo uvjerenje, da nema kršćanskog života bez staleških zborova i bez organizacija. Tako je! Stoljeća od Gospodina Isukrsta dalje pričaju nam tu istinu. Katolici, koji mrze organizirane forme vjerskog pokreta ili ih omalovažuju ili koji nemaju smisla za njih, možda — budući in bona fide — dobri katolici, puni su ignoracije u jednom od najvažnijih poglavlja kršćanskog života. Nama treba organizacija, koje popunjaju, dižu i šire snagu u životu pojedinaca, obitelji i staleža. — Vi dragi mladi prijatelji širite nauk: Spas je u našoj organizaciji. Spasonosan je taj nauk za redove, koje okupljate pod svoje orlovske zastave! Spasonosan će biti za sve, koji će se u svojim krugovima na temelju vječno valjanih načela, koja ste i vi za sebe u vašoj »Zlatnoj knjizi« uzeli kao mjerilo za svoj rad, povesti za vašim primjerom i raditi, kako radite vi! Vi ste kao oni iz velikog doba hrvatske povijesti, u vašim se redovima nalazi prava tradicija katoličkog hrvatskog naroda! U tom vam smislu dovikujem: Bog živi!« — Presvj. biskup dr J. Srebrnić (VII.).

Orlovstvo - narodna omladinska organizacija

Potreba omladinske organizacije.

»A među svima katoličkim organizacijama, jedna je, kojoj moramo prije svega posvetiti svoju brigu. To je organizacija katoličke Omladine. Ova je organizacija i najzahvalnija i najpotrebitija i najvažnija. Najzahvalnija je, jer se mladosti najlakše primaju uzvišene misli, i jer se mladost lako oduševljava, i jer je mladost uvijek spremna na rad i na žrtve. Najpotrebitija, jer su godine mladosti pune pogibelji, i jer mladeži već po naravi njezinoj treba odgoja i vodstva. Najvažnija, jer ono, što se u mladosti utisnulo u srce, ostaje najtrajnije, nikad se ne da posve iščupati i daje temeljni smjer čitavome životu čovjeka: Adolescens juxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea. Duh mladosti, to je duh, koji će vladati budućnošću. I tko osvoji mladost, osvojio je svijet za buduće naraštaje. — I ništa nam ne mora biti toliko na srcu, koliko baš to, da stvorimo bujnu cvjetnu organizaciju katoličke mladeži, i da onda tu organizaciju postavimo na zdrave i vječne temelje evandjeoske istine.« — Presvj. nadb. dr. Šarić (III.).

Orlovstvo idealan tip omladinske organizacije.

»U orlovskoj organizaciji, kako je predvidjaju nova pravila, zbilja je oživotvoren idealni tip omladinske organizacije. Tip, koji vodi računa o svim potrebama mladog srca, a ipak nikad ne gubi s vida glavni cilj organizacije, to jest preporod pojedinaca i društva u duhu Kristova Evandjelja: »da Krist bude sve i u svemu« kako kaže Apostol. — Preuzv. nadb. dr Šarić (III.).

»Ima tu mjesta i zabavi, tjelovježbi, što jača tijelo i bodri duh, i izobrazbi uma, koja hoće da mladića jednom učini dobrim gradjaninom i korisnim članom društva. Ima tu mjesta i njegovanju zdrave društvenosti i viteškog osjećaja, i jačanju socijalnog smisla. Ali sve je to okupljeno oko jezgre pokreta: Oko odgoja samoga sebe

do što potpunijeg izgradjenja slike Božje u svojoj duši po milosti Božjoj, oko živog djelotvornog kršćanstva, koje ima da prožme sve članove Orla, oko neustrašivog ispovijedanja svoje svete katoličke vjere.

Orlovstvo je organizacija hrv. Kat. Omladine. Osnovica je čitavom orlovskom radu katolička vjera, a vrhovni autoritet Crkva. Svrha je Orlovstva, da izgradi kod omladine tip potpunog, savjesnog, dosljednog i značajnog katolika, odnosno katolikinje, a sredstva su mu organizacija, prosvjeta, gimnastika itd.« — Dekanska konferencija u Senju. (XIV.).

»Medju ovim katoličkim udruženjima iskustvo je pokazalo, da je jedno od najpodesnijih baš naše katoličko Orlovstvo.« — Presvj. biskup dr J. Marušić. (XXII.).

Orlovstvo organizacija omladine svih staleža.

»Bila je veoma sretna misao, što vi primate u svoje redove članice bez razlike, kojemu staležu ili sloju pripadale. Tako vi možete mnogo lakše svuda da širite duh Crkve Isusa Krista i da posvuda blagotvorno djelujete.« — Sv. Otac hrv. Orlicama i Orlovima 5. IX. 1926. (LIII.).

Đaštvo treba da bude u Orlu.

»I ja samo jedno želim: da na tom ispravnom putu ustrajete. Da taj veliki ideal s Bogom sjedinjenoga kršćanskog života uviljek propovijedate i ucjepljujete hrvatskoj madeži. Pa i školskoj mladeži. Ja bih najvolio, kad bi se i djačka mladost okupila oko orlovske zastave. Baš radi one ispravne načelne orijentacije, baš onog dobrog duha, koji struji kroz Orlovstvo. Budućoj inteligenciji, budućim narodnim vodjama prije svega treba dubokoga katoličkog osjećaja i života. A briga će biti onda orlovskog pokreta, da djačkoj mladeži uz općenita životna načela orlovska dadne priliku i za uzgoj uma i za pripravu za posebne, časne zadaće života, što je čekaju. Ja ću u svojoj nadbiskupiji svakako preporučiti katoličkim djacima or-

ganizovanje u Orlovstvu, a uvjeren sam, da će to učiniti i ostala presvj. gg. biskupi.« — Preuzv. nadb. dr Šarić. (XVII.).

»Pohvalno je, što je Orlovstvo osobitu pažnju posvetilo uzgoju djaštva, koje ima da bude kvascem orlovskog Apostolata medju ostalim staležima hrvatske omladine.« — Presvj. biskup dr Marušić (XXII.).

»Bio bih sretan, kad bih mogao vidjeti, da su svi moji svećenici svijesni toga, kako je za katolički i hrvatski život u nas i potrebno i korisno, da se mladež i djaci i drugi omladinci u orlovskim redovima kupe oko Božanskog pelikana u Euharistiji i jača duševno i tjelesno za borbu za sveta Kristova načela. Zato Vam želim u Vašem nastojanju uopće, za naše krajeve napose, najbolji uspjeh i molim, da Bog dade svoj blagoslov.« — Presvj. biskup dr Bonefačić (XIX.).

»Kakovu misiju imadu da izvrše orlovska društva? Ova imadu zadaću, da društvo obnove u Kristu. Tako na pr. vidimo, da su se darvinističke ideje počele širiti po sveučilištima; vidimo, da se umjetnost počela udaljivati od morala, da su pjesnici počeli da gube vjeru. Katoličko društvo mora da to popravi. Ono njeguje svetinje hrvatskog naroda.« — Presvi. biskup A. Akšamović. (XVI.).

Znamen Orla

Što znači ime Orao?

»Vi ste Orlovi. Da budete dostojni toga lijepog imena, morate se prema riječima velikog pjesnika uzvijati nad ostale čistim srcem i bistrim umom. Treba da se uzvijate nad moralnim talogom i nad podlošću; mora da boravite u visokim sferama one znanosti, koju prosvjetljuje vjera. Treba da Vaš pogled uvijek držite uperen u neugasivo svjetlo katoličke Istine.« — Sv. Otac Papa Pijo XI. (XI.).

»Orlovi su nekada u stara vremena odlijetali iz carskoga Rima, da osvoje svijet, a danas vidimo cvijet hrvatskoga naroda, još ljepše okrunjene Orlove rados-

ne, miroljubive i prožete mladenačkim zanosom, kako se vraćaju u Rim, kao majci svojih duša.« — Sv. Otac Papa Pijo XI. (XI.).

Znamen Orla u sv. Pismu: molitva i sv. pričest.

Dva mjesta iz sv. Pisma, koja govore o orlovima, dozivlju Nam u pamet veoma korisne misli.

Kod proroka Izaije čitamo: »Koji se ufaju u Gospoda, promijenit će snagu, dobit će krila poput orla, trčat će, a ne će se umoriti, hodat će, a ne će klonuti. (Iz. 40, 31).

Kćeri moje! Duše, koje se uzdaju u Boga zadobit će snagu Božju. Ufanje se izražava u molitvi. S njom se čovjek uzdiže poput poput orla. Orlovi, koje je vidio prorok, to su vjerne duše, koje su pune ufanja i pouzdanja. To su duše, koje duhom i srcem postaju orlovi. Hoćete li da budete pravi orlovi, morate se moliti, i to pouzdano moliti. Bog molitvi daje svoju milost i svoju snagu. Budete li Vi, Orlice, oboružane tom snagom, Vi ne ćete posrnuti, jer će tada Božja snaga biti Vaša snaga. Vi ćete tako biti prave Orlice Isusa Krista. Letjet ćete, a nikad se ne ćete umoriti niti ćete klonuti.

Kod sv. Mateja nalazi se jedno drugo mjesto, koje govori o orlovima. Kao što su u prijašnja vremena uz kraljeve bile počasne straže, koje su se nazivale imenom crvenih, bijelih, crnih i drugih orlova, isto tako ste i Vi Orlice tjelesna straža svoga Kralja. Sam Isus govori na usta evanđeliste sv. Mateja, a i kod njega se pod imenom orlova razumijevaju duše, koje lete prema Tijelu Isusa Krista. Kada nastane opustošenje svršetka svijeta, mnoge duše ne će znati da nađu Isusa. Vjerne će Ga duše naći i priljubit će se uz Njega. Pravedne će se duše ponijeti poput orlova. One će znati da Ga nađu. Gdje će biti Isus Krist, tamo će se okupiti i orlovi: »Gdjegod bude tijelo, onamo će se i orlovi kupiti! (Mat. 24, 28.). Sv. Otac Papa Pijo XI. hrvatskim Orlicama.

Lozinka Orlovstva

»Za krst časni i slobodu zlatnu« bila je deviza naših djedova, pod kojom su se oni borili protiv ropstva narodnog i ropstva duha. I vi, naši Orlovi, borite se za tu kršćansku slobodu. Kršćanska sloboda treba da svuda pobijedi kod pojedinca, u obitelji i u društvu. To je ona sveta sloboda, koja izvire iz evandjelja Kristova, a koju ste vi Orlovi tako lijepo istakli u devizi: Euharistija, Žrtva, Apostolat. Žrtva vlastite volje u orlovskoj disciplini, hrana duše vaše u presv. Euharistiji i Apostolat naš u samozataji za narod — to su najljepši odraz Vaše orlovske slobode. — Oro gnijezdo vrh timora vije, zato i Orao u visini kod Oca nebeskog traži zaštitu svoje slobode.« — Presvij. biskup dr Bonefačić (XX.).

»Katolički Episkopat pozdravlja svu našu katoličku omladinu, sve naše Orlove i Orlice, u svim njihovim žrtvama, u svom njihovom štovanju Presvete Euharistije i u svom njihovom apostolskom djelovanju. Rad sa ovakvom lozinkom, izazvat će sigurno sve blagoslove Božje na jedinstvenu našu omladinsku organizaciju.« — Jug. Episkopat HOS-u (I.).

»Dosta je, da istaknemo, da je Presveta Euharistija označena izvorom jakosti orlovskom pokretu.« — Preuzv. nadb. dr Šarić (III.).

»Rad za uzvišeni cilj mora da je združen sa žrtvom. Da se postigne vremeniti i zemaljski cilj, treba žrtve, a kamo li onda, kada treba braniti dušu svoju i dušu brata svoga od pogibelji. Na ovom svijetu žrtva mora da nam bude k r u h s v a g d a n j i; dapače mi moramo danas na osobiti način biti spremni da žrtvujemo i život naš za Isusa i nauk Njegov.« — Presvj. biskup dr Mileta (X.).

»U svom programu takodjer naglašujete pravi Apostolat i to apostolat riječi, ali nadasve apostolat dobrog primjera. Ovaj bez riječi svima govori što ste i što hoćete, tim više, što vi na zgodan način znate da spojite otvoreno ispovjedanje svoje vjere sa vašim raznim društvenim zvanjima.« — Sv. Otac Papa Pijo XI. (LIII.).

»Dragi moji Orlovi! Vašem iskrenom i zanosnom vjerom prožetom zdravom katoličkom kulturom, svrstani ste kao nepobjediva vojska. Ovu vjeru treba da sve više produbljujete i svojim apostolskim primjerom širite medju ostali svijet.« — Sv. Otac Papa Pijo XI. (XI.).

Orlovstvo u radu

Orlovska središnjica.

»Da se ispuni ta sveta želja Hrv. Orlovskog Saveza, katolički Episkopat od svega srca blagosivlje organizaciju Hrv. Orlovskog Saveza i sav njegov radni program, koji je izrečen u njegovoj divnoj lozinci: »Žrtva, Euharistija, Apostolat.« — Jug. Epskopat HOS-u. (I.).

»U posljednje vrijeme širi se diljem hrvatskih krajeva snažno pokret katoličke omladine, pod imenom katoličkih Orlova. I što je glavno, taj je pokret nadahnut idejama prave kršćanske katoličke obnove. To je osobito u najnovije vrijeme došlo do izražaja, kad se je u Zagrebu obrazovao jedinstveni »Hrvatski Orlovski Savez« i predložio svoja pravila poslovnom odboru katoličkog episkopata moleći ga za odobrenje i blagoslov. Svi su prisutni biskupi u ime svega katoličkog episkopata u Jugoslaviji sa oduševljenjem pozdravili i odobrili Savez i njegova pravila. I svi su spremno obećali, da će ga promicati i svakom prilikom preporučivati svojemu svećenstvu i puku.« — Preuzv. nadb. dr Šarić (III.).

»Moja je želja, da velike stručne organizacije koje sve zajedno sačinjavaju »Katoličku Akciju«, budu tako koordinirane, da ta koordinacija ne zadire u unutarnje ustrojstvo pojedinih tih stručnih organizacija.« — Presvj. A. Akšamović (XIII.).

»Ja naročito zahtijevam od svih orlovskih udruženja na području moje biskupije da ne poduzimaju ništa što ne bi bilo u skladu sa smjernicama izdanma po Hrvatskom Orlovskom Savezu i sa načelima, koje zastupaju duhovni savjetnici episkopata opunomoćeni.« — Presvj. A. Akšamović (XIII.).

Odjeljenje muške organizacije od ženske.

»Kako razabirem iz Organizacijskog Vjesnika od 1. VI. o. g. str. 30 vi hoćete da omladina ozbiljno radi, pa zato imadete odijeljene organizacije, odijeljene sastanke, odijeljena odgojna glasila, odijeljene redovite akademije, nastupe i sletove, odijeljeno putujete i odijeljeno se zabavljate. Tako i valja. To je u duhu misli i želja biskupa Mahnića u mariborskoj poslanici. Razumije se, da ova načela nimalo ne priječe, da prigodom rijetkih, općih katoličkih narodnih, pokrajinskih, dijecezanskih, župnih manifestacija u sporazumu s vašim vrhovnim duhovnikom i u dogovoru sa Svezom Hrvatskih Orlica priredite sletove, nastupe, akademije koje se doduše, obdržavaju na istom mjestu, ali ipak imadu odijeljen karakter.« — Presvj. dr. Marušić (XXII.).

Protivnici Orlovstva.

»Sveta crkva, koju vodi Duh Sveti, odredjuje po Svetoj Stolici, da se odgoj mora vršiti pomoću ustanova, koje stoje na izrazitim vjerskm i ćudorednim katoličkim načelima. Ona traži od svojih vjernika, da posvud izričito i jasno izriču svoj katolički karakter i sa velikim nepovjerenjem promatra ne samo društva, koja u svojem programu iznašaju načela oprečna sv. vjeri kat. nego — sjećajući se riječi Spasiteljevih: »Tko nije sa mnom, protiv mene je, ili tko ne sije sa mnom rasiplje« — i ona tzv. n e u t r a l n a, koa ne vodeći o vjeri računa govore, da vjera spada u crkvu a ne u javni život. — Kobne li zablude, predragi sinovi, kao da je moguće odgajati bez ustaljenih vjerskih i ćudorednih načela; kobne li zablude, kao da svako udruženje kao takovo nije dužno dati čast Tvorcu naravnoga poretka, koji od ljudi, društvenih bića, traži, da se ujedinjuju i zajedničkim silama, potpomažući se medjusobno, nastoje, da se usavrše vjerski, ćudoredno, umno, socijalno, tjelesno.« — Preuzv. dr. Bauer (VI.).

»Napokon katolički Episkopat, znajući, da je borba uvjet za uspjeh, raduje se obećanju Hrvatskog Orlov-

skog Saveza, da će odvažno i junački ući u borbu protiv svih protivnika naše vjere i Crkve. Neka naš Božanski Spasitelj obraduje tu svetu borbu naše predrage omladine uz njezinu lozinku: Žrtva, Euharistija, Apostolat.« — Jug. Episkopat H. O. S-u (I.).

Zlatna knjiga.

»Katolički duh koji provejava stranice Vaše Zlatne knjige, bio nam je jamstvom, da jedino načela istaknuta u toj zaista zlatnoj knjizi mogu preporoditi hrvatski narod i spasiti pojedince od vječne i vremenite nesreće.« — Preuzv. dr Bauer (VI.).

Dan katoličke omladine.

»U tu svrhu proglasit će katolički Episkopat »Danom katoličke omladine« nedjelju najbližu danu 6. svibnja, to jest danu sv. Ivana Evandjeliste, zaštitnika organizovane katoličke omladine. Katolički episkopat iz dna duše pozdravlja taj omladinski dan, koji će priredjivati svuda propagandističke akademije i svečano primanje u organizaciju; naše svećenstvo bit će upućeno, da na taj dan drži u crkvama propovjedi o važnosti katoličkih omladinskih organizacija i kat. omladinske akcije, zatim da se na taj dan upriliči sabirna akcija u župi izvan crkava za Hrvatski Orlovski Savez u Zagrebu. Ovaj će se pobir preko pojedinih Ordinarija poslati Hrv. Orlovskom Savezu u Zagrebu.« — Jug. Episkopat HOS-u (I.).

»Nedjelja najbliža danu 6. svibnja, svetkovini sv. Ivana Evandjeliste, zaštitnika organizovane katoličke Omladine, neka se svake godine slavi kao »D a n k a t o l i č k e o m l a d i n e«. Taj dan neka se u crkvi drži propovijed o važnosti katoličkih omladinskih organizacija i katoličke omladinske akcije, a i z v a n crkve neka se upriliči sabirna akcija za »Hrvatski Orlovski Savez« u Zagrebu. Novac neka se spremi na Ordinarijat. Gdje ima već omladinskih društava neka se organizuju propagandističke priredbe, a omladinci neka zajednički pristupe Stolu Gospodnjemu.« — Preuzv. dr Šarić (III.).

Indeks dokúmenata

koje je primio H. O. S. od presvj. gg. biskupa te govori sv. Oca i biskupa o Orlovstvu.

I. 31. I. 1924. Jugosl. Episkopat: List Hrv. Orlovskom Savezu (Kat. List od 7. II. 1924. i Vrhbosna od 20. III. 1924., str. 45.).

II. 22. II. 1924. br. 337. Preuzv. dr Šarić: List HOS-u (Nedjelja od 25. V. 1924.).

III. 11. III. 1924. Preuzv. dr Šarić: Pastirski list svemu svećenstvu Vrhbosanskom o Kat. Orlovstvu (Vrhbosna od 20. III. 1924., str. 33.).

IV. 15. IV. 1924. Šesta sarajevska dekanska konferencija odobrena po Ordinariju (Vrhbosna od 20. V. 1924., str. 49.—53.).

VI. 5. V. 1924. Preuzv. dr Bauer: List HOS-u (Kat. List od 8. V. 1924.).

VII. 3. VI. Presv. dr Srebrnić: List HOS-u (Nedjelja od 22. VI. 1924.).

VIII. Banjalučka sinoda (Synodus dioesecesana Banialocensis prima N. 183., b, c, 184. pag. 77.

X. 9. VIII. 1925. Presv. dr Mileta: Homilija o Orlovstvu (Kat. List od 27. VIII. 1925.).

VI. 18. IX. 1925. Pio XI.: Govor Hrv. Orlovima (Mladost od 1925./26., br. 2, str. 41.—44.).

XII. 19. IX. 1925. Pio XI. Govor hodočasnicima IV. internacionalnog omladinskog Kongresa (Kat. tjednik od 18. X. 1925.).

XIII. 27. II. 1926. br. 27. Presv. Akšamović: List HOS-u (Glasnik biskupije Bosanske i Srijemske od 30. VI 1926.).

XIV. 15. IV. 1926. Dekanska konferencija držana u Senju (str. 39.).

XV. 9. V. 1926. Presv. Akšamović: Govor o Orlovstvu (Mladost 1925./26. br. 8.).

XVI. 9. V. 1926. Presv. Akšamović: Govor o Orlovstvu Mladost 1925/26., br. 8.).

XVII. 10. V. 1926. Preuzv. dr Šarić: List HOS-u (Kat. Tj. od 30. V. 1926.).

XVIII. 21. VI. 1926., br. 1121. Presv. dr Mileta: List HOS-u.

XIX. 7. VI. 1926. Presv. dr Bonefačić: List HOS-u (Jadran od 8. VII. 1926.).

XX. 5. VII. 1926., Presv. dr Bonefačić: Govor u Metkoviću (Jadran od 8. VII. 1926.).

XXI. 7. VII. 1926. Presv. Pušić: List HOS-u.

XXII. 7. VII. 1926. Presv. dr Marušić: List HOS-u (Dr I. Merz: Ti i Ona, str. 87.—90.).

XXXII. 2. VIII. 1926. Nuncijatura Beograd: Brzojav M. Đ. O. O.

LI. 22. VIII. 1926. Presv. dr Mileta: Homilija prigodom Orlovskog sleta u Salima (Narodna Straža od 28. VIII. 1926.).

LIII. 5. IX. 1926. Pio XI. Govor Hrv. Orlicama i Orlovima (Nar. Pol. od 17. IX. 1926.).

KATOLIČKA KNJIŽNICA
„Dr. Ivan Merz"
ZAGREB

Izdala Društvena Nabavna Zadruga, Zagreb, Pejačevićev trg 15

Cijena Din 15·- bez poštarine.